

VOORWOORD DEEL V.

ANNO DOMINI 1959 zou onze taak verlicht worden; een Collega zou een deel van het werk op zich nemen. Dat gebeurde ook, maar er kwam toch nog zo veel werk bij, dat wij beiden een volle dagtaak hadden. De Synode van het Ressorst droeg mij op een Catechese te schrijven, naast al het gewone werk. Mijn Coll., die het Schoolbeheer wilde doen, moest echter weldra de Administrateur zien vertrekken; de Alg.Schoolbeheerder plaatste hem over naar zijn Kantoor.

Erger was, dat noch de A.S.B., noch een aantal Ambtenaren, berustten in de afloop van het geding tegen Guru Nussi. Ik moest nog enige malen naar Sorong reizen voor een verhoor, waarbij de geldende Rechtsregels niet in acht genomen werden.

Eén van de bekwaamste Evangelisten lieten wij node gaan. In een aanval van waanzin vermoordde zijn echtgenote drie van hun kinderen en pleegde zelfmoord. Een vervanger was niet beschikbaar. In overleg met het Moderamen van de Classis, nam Mieneke de taak van die Evangelist op zich; zij werd hoofd van de Dorpschool en tegelijkertijd 'Bergère' en Dorpsdokter. De bewoners, groot en klein zijn zeer verheugd!

Zelf moest ik éérst mijn Coll. inwerken, hetgeen met tal van onderbrekingen gepaard ging. Enkele Ambtenaren, geholpen door de A.S.B. spanden tegen mij een proces aan wegens 'Belediging van het Binnenlands Bestuur'. Door het ingrijpen van de Procureur Generaal mislukte hun actie. Tijdens het proces bleek, dat niet zelden door Ambtenaren het Briefgeheim geschonden werd. Dat betrof niet mij alleen; meerdere Coll. en eveneens de Bisschop van Hollandia deelden in de belangstelling van de speurders.

Twee leden van de Zendingsraad namen van dit alles géén notitie en berispten mij, hoewel mijn protesten in alle gevallen berustten op schendingen van valide Rechtscorporata uit de Twintigste eeuw.

Ondanks deze moeilijkheden boekten wij en onze medewerkers en Collegae ruimschoots successen. De grenzen van ons oorspronkelijke werkterrein werden op verscheidene plaatsen overschreden in de Bergdistricten. Dit werd mogelijk door acties van jonge bekeerde mannen en vrouwen, die uit hun midden sommigen van hen uitzonden. Daarbij garandeerden zij hen hun elementaire Levensbehoeften, bezochten en bemoedigden hen.

Deze trend zette zich ook na het vertrek van de Nederlandse Zending en hun medewerkers voort.

N.B. 'HANDELINGEN' hoofdstuk 10 : 34-36.

H.F. Mars



Autuursrechten voorbehouden

- XXXIV De Schoolbeheerders worden ingelicht over hun nieuwe verhouding t.a.v. de Alg. Schoolbeheerders: zij worden in hoge mate aan hem ondergeschikt.
Ik krijg géén vergoeding van onkosten, die laat de toelage van de DZR voor de 'terreinkosten' niet toe. Deze zijn echter totaal onvoldoende; zij maken slechts 43,5 % van de Terreinkosten uit!
Door de onvoldoende infrastructuur ontvang ik slechts 91 % van mijn netto salaris.
Mijn Coll. heeft het Schoolbeheer voor zich opgeëist; ik kan mij dus geheel wijden aan mijn kerkelijke staat. Eerst zal ik het Dagelijks Bestuur van de DZR opheldering geven. De Alg.Schoolbeh. heeft namelijk in extenso de DZR zijn meningsverschil met mij bericht. Dat het intussen in der minne is geschikt heeft hij niet vermeld.
De overdracht van mijn functie in het schoolbeheer maakt een tournee tezamen met mijn Coll. noodzakelijk; hij moet voorgesteld worden aan de onderwijzers en de plaatselijke Hoofden en Ambtenaren.
Tijdens een rustpauze daarbij vertelde mijn Coll. dat men hem in 'Oegstgeest' had verteld dat mijn vrouw en ik geen tact hadden om met de bevolking om te gaan.
Inmiddels is het dus náást 'Oegstgeest' óók de Politie die in mijn particuliere Correspondentie snuffelt. Zo zullen zij dan inmiddels weten dat de Synode v/d ECK mij élders wil inzetten.
- XXXV Mieneke ging op tournee met Coll.Rumbiak en bleef in Kambuaya op mij wachten. Ikzelf lief via Sasenek naar Teminabuan. Dáár vond ik een brief v/h ASB, die zich in mijn particuliere financiën had verdiept; U vindt hem in extenso op Pg.400.
De vraag mag worden gesteld: mag de ASB aan een kantoorhoofd inzage geven van mijn particuliere papieren? Is dit niet schending van het Briefgeheim?
Dit klemt te meer, daar er copieën zijn verstrekt aan diverse instanties en mijn coll., zónder dat ik er zelf een copie van kreeg.
Het kostte veel tijd om alles te ontzenuwen; een antwoord op mijn brief heb ik nooit ontvangen en evenmin een commentaar van degenen die een copie hadden ontvangen, uitgezonderd de Secretaris v/d DZR.
- XXXVI Na alle zaken te hebben afgewikkeld vergaderde het Moderamen van de Classis 'Berg-districten'.
Deze besloot dat Mieneke en ik de vacature zouden vervullen, ontstaan door een tragische samenloop van omstandigheden in Fatasé. Wij vestigden ons daar, met enkele helpers en vergezeld van onze huishoudster.
Toen wij een beetje op orde waren, ontving ik een bevel van het Parket in Hollandia om in het Kantoor v/d Politie in Sorong te verschijnen. Van de klerk van de ASB kreeg ik opheldering over hetgeen mij ten laste werd gelegd, n.l. 'Belediging van het Binnenlands Bestuur'.

Ik moet dus binnenkort opnieuw op reis. Voordien moest ik de gang van zaken uitleggen aan de DZR. m.b.t. de A.S.B., maar ook met de Financiën. Ook hierover kreeg ik geen antwoord: de eerstvolgende vergadering v/d DZR zal ik moeten afwachten.

Aan de beantwoording v/d brieven van andere bestuursleden is duidelijk geworden dat de Secretaris mijn brieven niet ter lezing doorgeeft aan anderen.

Het onderhoud in Sorong met de Officier van Justitie verliep uiterst moeizaam, maar eindigde met de inzage van de schriftelijke bekenntenis van de door mij beschuldigde ambtenaar.

XXXVII

Voor de Penningmeester, een persoonlijke vriend, maakte ik een uitvoerig overzicht van de financiën, en ons leven hier; ze bereikten hem via de Voorzitter opdat zij beiden een inzicht zouden krijgen buiten de Secretaris om.

433

Ik mocht verwachten dat men mij nu met rust zou laten, maar dat was niet het geval. Wie zich wel meldde was de waarnemend A.S.B.; van de Secr. DZR kreeg ik de dringende raad mijn verontschuldiging aan te bieden!

Met dezelfde post ontving ik een brief van de Waarnemend ASB (Pg.431) en een krantenknipsel van mijn schoonmoeder (pg.432).

Ondanks alle gesprekken in Nederland blijft de samenwerking met de ASB moeilijk. Onze Administrateur wordt overgeplaatst. Ik licht hierover de voorzitter v/d DZR in. (ppg.433 vv).

Van het ontwerp voor de Catechese krijgt hij een schets. (pg.436) en voorts een 'verlanglijstje' t.b.v. het Ongesubsidieerd onderwijs.

XXXVIII

Opnieuw moet ik mij met de T.O.B. bezig houden. Een Diefstal uit de kas, welke de Administrateur had gehouden maakte alles nog meer gecompliceerd. Daarvoor bleek ik zelf 'aansprakelijk' te zijn. Een Adm.Ambt. van het BB maakte een Proces verbaal. De NIGIMIJ achtte mij verantwoordelijk voor de schuld van de NV. T.O.B.; daarvoor had echter het H.P.B. van Teminabuan de contrôle en het toezicht.

439

In 'Hollandia' is men ongerust: in de Tweede Kamer werden vragen gesteld over de ongeoorloofde censuur! pg. 443 445.

De NIGIMIJ doet mij een proces aan; het HPB legt -nog vóór de rechtbank een uitspraak heeft gedaan- 'conservatoir beslag' op de inboedel. Op vertoon van de Acte van Huwelijksvoorwaarden wordt dit beslag opgeheven.

Eén v/d leden v/h bestuur v/d DZR neemt géén genoegen met het resultaat van mijn onderhoud met de Officier van Justitie!

In een uitgebreid verhaal zet ik mijn visie uiteen, pg.447-449. 'Oegstgeest' krijgt uitleg over de onredelijkheid bij de vergoeding van de door het Hoofd v.d.MVVS en mij voor-gefinancierde woningen van een lerares en de Administrateur.

Uit de mij toegezonden Notulen van een DZR-vergadering blijkt, hoe weinig de Bestuursleden inzicht hebben in de problematiek en eveneens over de veranderde verhouding ZENDING-ECK. Deze is zelfstandig en moet zelf beslissingen kunnen nemen.

XXXIX

Brieven en verslagen uit december 1959 en de DZR besluiten dit deel, waarin als laatste het aanbod van de Voorzitter v/d ECK om docent te worden aan de Theologische School in RANSIKI.

XXXIV Brief a/d DZR: Hollandia, 13.01.'59

De Ressortschoolbeheerders werden nú pas ingelicht dat er een nieuwe subsidie-regeling is voor alle Lagere Scholen. Men heeft het niet nodig geoordeeld met hen overleg te plegen; ze past niet voor een situatie waarbij de communicatie zó moeilijk is en de regionale verschillen zo gróót.

Erger is dat de Alg. Schoolbeheerder deze regeling naar éigen inzicht kan toepassen, zonder dat de plaatselijke Schoolbeheerders inspraak hebben. Hoewel er geld is voor de personeelsonkosten, hebben tot dusver het Hoofd van de MVVS en wij zelf het geld moeten voorschieten voor de woning van de Hulponderwijzer van de MVVS en de Administrateur!

Ook de kosten voor de reis naar Hollandia voor de vergadering van alle Schoolbeheerders, heb ik niet ontvangen.

Ná thuiskomst van de vergadering in Hollandia 19.01 bereikte mij een brief v/d Voorzitter v/d DZR van 4.01 waarin deze ons mededeelde, dat mijn Collega op 7 jan. zal vertrekken. Zijn komst zal -naar ik hoop- mijn taak verlichten.

Minder plezierig is dat de Alg.Schoolbeh. zijn meningsverschil met mij uitvoerig bericht a/d DZR, zonder evenwel te vermelden hoe alles geregeld is.

N.B. pg. 354v:359; 364-367

Een vriendelijk vermaan èn goede raad v/d Voorzitter werd door mij als volgt beantwoord:

Teminabuan, 30.01.'59.

Betreft: uw brief ddo. 4.01.'59.

Waarde broeder Hertstein,

Hartelijk dank voor al uw goede wensen en uw voorbede. Waarlijk, wij hebben die nodig, want het is ons de laatste maanden niet voor de wind gegaan. Het werk en de zorgen daarmee verbonden, stapelen zich soms op tot een last, die alleen te dragen is, omdat het een klein deel van Gods werk in deze wereld is. Ik ben zeer dankbaar dat Coll. K. er is om een deel van deze last op zich te nemen. Nu eerst even uw vragen.

Met de Heer De Bruin ben ik inderdaad tot overeenstemming gekomen. De prestigekwestie lag niet zo zeer tussen hem en mij, als wel tussen hem en het gouvernement. Wij zijn nu overeen gekomen, dat Nussi niet uit de dienst ontslagen wordt. Hij is geschorst voor de tijd welke hij in de gevangenis heeft gezeten. De laatste beoordeling, welke hij heeft gekregen van de onderwijsinspectie, is ook zeer goed.

Als wij niet geloven dat een mens zich bekeren kan en dus ook zijn karakterfouten kan overwinnen, behoeven wij niet meer zending te bedrijven. Wij hebben reeds menig 'kneusje' weer op het goede pad kunnen brengen. De fout ligt in de opvoeding in de internaten door mensen als v.d.H. en diens geestverwanten.

Wij leven in een periode van overgang. Het oude is nog niet voorbij en behoudt veel van zijn invloed, het nieuwe is echter nog niet doorgedrongen tot het gros van de bevolking. Daardoor ontstaan er allerlei spanningen bij de enkeling. Deze spanning kan zich uiten in innerlijke conflicten, zoals wij ze in het laatste half jaar meegemaakt hebben bij de gurus Padwa, Mambor en Jawa. Zij raakten overspannen, omdat zij intelligent genoeg zijn om de discrepantie te zien tussen de oude normen en het nieuwe geloof. Zelf kunnen zij echter niet een oplossing vinden zónder hulp. Een analyse van de oude, heidense maatschappij gaat boven hun pet. Wel zien zij dat er iets mis is, en soms ook waar de fout vermoedelijk schuilt. Een overzicht over de geloofsleer missen zij eveneens, zodat zij niet tot een synthese kunnen komen en zij daarmee in een impasse raken.

Een andere mogelijkheid is echter, dat zij tot -in onze ogen- criminele handelingen komen. Opsluiting heeft dus alleen zin, als het gepaard gaat met reclassering op christelijke grondslag en de mogelijkheid nieuw verworven inzichten op het oude probleem toe te passen. Komt een dergelijke 'misdadiger' niet tot bekering, dan mag men hem inderdaad niet opnieuw in verzoeking brengen.

De vergadering van schoolbeheerders heeft zich ook met het probleem van heraanstelling bezig gehouden. In Nederland werd het strafblad na 5 jaar gedeponneerd. Hier houdt men, met het oog op de moeilijkheden, welke bij acculturatie optreden, een termijn van 2 jaar voor wenselijk, waarbij dan nog verschil gemaakt wordt naar de aard van het gepleegde feit. Mede met het oog hierop zullen er plaatselijke reclasseringscommissies ingesteld worden. Onlangs kwam er een schrijven van Sociale Zaken over.

Oók de Penningmeester vroeg inlichtingen. Hij is zich er van bewust, dat de toegestane 'Terreinkosten', totaal onvoldoende zijn. 't Is dat alle medewerkers, de Prot. Ambtenaren en de Papuse gemeenten en enkele vrienden helpen. Daardoor kunnen wij, hoewel vaak met ernstige vertraging, het werk voortzetten.

In verband met de komst van mijn Collega, vraagt hij naar de 'Zendingseigendommen'; dat zijn alléén de woonhuizen voor mijn Collega en mij, en voorts de gereviseerde motor v/d 'Chabar Kesukaän'.

Geld voor Schrijfmachines en andere Kantoorinventaris heb ik nooit gekregen, schrijfmateriaal eveneens. Die hebben wij zelf altijd betaald, evenals Portokosten en de kosten van tournee's binnen de grenzen van het Ressort.

De Stencilmachine, welke Coll. M gebruikte, werd door hem in Sorong aan iemand over gedragen, omdat die steeds gerepareerd moest worden.

Voor de Papuse Onderwijzer van de MVVS is tot op heden géén Dienstwoning, evenmin als voor de Administrateur, een Nederlander! Tot dusver heeft de Alg.Schoolbeh. nog geen geld daarvoor beschikbaar gesteld. Dit is iets, dat de DZR met de ZNHK moet bespreken! In arren moede hebben het Hoofd van de MVVS en wij voor de betrokken assistenten woningen laten bouwen op ónze kosten. M.i. hebben wij recht op vergoeding, daar beiden met goedvinden van het ASB en de ZNHK door hem benoemd zijn. Huurhuizen zijn er niet!

Komt er nog een aparte schoolbeheerder bij voor de Vervolgscholen en de 58 gesubsidieerde scholen, dan moet er voor die Zendingsfunctionaris óók een woning beschikbaar zijn.

Ook moet er duidelijkheid komen over de financiële verantwoordelijkheid. In zijn zorgeloosheid heeft de Administrateur de sleutels van zijn kast en geldtrommel laten liggen in zijn kamer. Zijn bediende heeft daarvan gebruik gemaakt om f 6.000,-- weg te nemen. De Alg.Schoolbeh. stelt mij voor die schade aansprakelijk, zodat ik nu een strop heb -na verkoop van de door de Politie in beslag genomen goederen- een schade moet dekken van ruim f 4.900,--.

De vraag dringt zich dan aan ons op: 'Werk ik geheel voor éigen risico?'

Bij geruchte vernam ik in Hollandia, dat de Synode mij elders nodig heeft. Van wie krijgen wij dan de verhuiskosten?

Mijn Salaris gaat door de hier heersende inflatie per jaar met gemiddeld 4 % in koopkracht achteruit. Bovendien is de wisselkoers 99.50 en moet ik voor elke overboeking per Postwissel 2½ % Provisie betalen, zodat van de mij toekomende f 600,-- p/mnd slechts f 546,04 overblijft.

In januari komt mijn Collega met zijn gezin. Mijn bericht van de aanstaande ontwikkeling luidt als volgt (in punten):

1. Met de Alg.Schoolbeheerder is overeenstemming bereikt buiten de officiële vergadering om.
2. Mede in verband met de moeilijkheden in andere Ressorten werd besloten dat de Ressorts Schoolbeheerders het toezicht uitoefenen op het Europese personeel van de scholen en internaten.

Unaniem was de vergadering van oordeel, dat dit wenselijk en noodzakelijk is, gezien de neiging, welke er bij de meeste Onderwijzers is om geen enkel gezag te erkennen buiten dat van de Alg.Schoolbeh. om. Deze heeft echter geen tijd om zich persoonlijk van de problemen op de hoogte te stellen.

3. U dient er rekening mee te houden dat de Schoolhoofden van JVS en MVVS benevens de Administrateur in 1960 met Europees verlof gaan, en één onderwijzeres vermoedelijk ontslagen moet worden.
4. Ik zelf zal dit alles niet kunnen regelen, daar Coll. K het schoolbeheer op zich neemt.

Ik ben gaarne bereid tot overdracht.

Hooguit kan ik een inspecterende taak vervullen, omdat ik toch moet tourneren -samen met Coll. Rumbiak- voor de opbouw van de Gemeenten en de bediening van Doop en Avondmaal in geïnstitueerde Gemeenten en kringen, welke uit de Evangelisatie voortgekomen zijn, al met al over ruim 80 Dorpen en Gehuchten verspreid.

Deze extra reis naar Hollandia duurde van 24 december tot 17 januari. In de daarop volgende weken moet ik de achterstand in de Correspondentie verwerken en Coll. K. inwerken. Daarna zullen wij op tournee gaan om de Bergdistricten te bezoeken. Ds. Rumbiak is nog herstellende van een TBC-infectie, tijdens zijn stage 'Pastoraat' opgelopen in Serui; in een Ziekenhuis heeft hij die besmetting gekregen.

Natuurlijk had de Alg. Schoolbeh. ook de ZNHK in Oegstgeest ingeschakeld. De desbetreffende reactie werd door Dr. L. reeds op 5 december aan mij gezonden.

Déze brief kreeg ik pas medio januari! Inmiddels was alles al weer geregeld, maar ik hield er een onprettig gevoel aan over, te meer daar over de afwikkeling nooit één brief aan mij gericht werd!

Op 8 februari mocht ik mijn Papuse vriend en Coll. bevestigen in het ambt; hij wordt voorzitter van de Classis Ayamaru-Aitinyo-Aifat.

Aansluitend bevestigde hij onze nieuwe Nederlandse Collega; het was een feestelijke dag. De DZR nam er géén notitie van! In de Notulen van de vergadering van de DZR ddo. 10 februari is er niets van te vinden.

Slechts enkele dagen later kreeg ik bericht, dat de Coöperatie in staat van Faillissement verkeert, en dat de Importeur mij aansprakelijk stelt voor de schuld van de Coöperatie T.O.B.! Dit is ónterecht.

Deze Coöp. voldoet aan de Wettelijke voorschriften 1).

Op 10 februari 1955 neemt het H.P.B. deze Coöp. over van de initiatiefnemers en de leden 2).

Tijdens ons verlof i/d 2e helft van 1955 verkrijgt een Chinese handelaar v/d opvolger van de Ctr. welke Toezicht hield op de Coöp., vergunning om zich in Teminabuan te vestigen. Dank zij de bekwaamheid van de beheerder gaat het een hele tijd goed, maar gebrekkig toezicht op diens opvolger veroorzaakt een faillissement.

Om de Papuse leden schadeloos te stellen garanderen wij hun inleg en betalen hen uit. Wij laten geld van M's rekening in Nederland komen (brief ddo. 11.02.1959).

1) Deel III pg.199; 2) idem pg.201.

De overdracht van mijn functie als Ressortschoolbeheerder maakte het noodzakelijk voor mijn beide Collegae en mij op tournee te gaan. Wat Ds.Rumbiak betreft: hem hoefde ik niet in te leiden in het functioneren van de Dorpsscholen, hij kende het bedrijf uit eigen ervaring en het oerwoud was hem als leefmilieu vertrouwd.

Mijn Néderlandse Coll. echter moest het tourneren nog leren en vertrouwd worden met het inspecteren van scholen in de rimboe en de moeilijkheden, waarmee deze telkens te kampen hebben.

Ds.Rumbiak vertrok en maakte een korte ronde, dit in verband met zijn nauw overwonnen infectie.

Mijn Doopsgezinde Collega en ik waren langer onderweg, omdat wij ook de posten in het District Aifat bezochten.

In Ainod ontmoetten wij de Pastoor van Aiwasi, die óók een jongere medewerker inwerken moest. De beide nieuwelingen waren zeer vermoeid en doken na een bad in de rivier het bed in (britsen van dunne stammetjes).

Daardoor konden Pater van Beurden OSA en ik gezellig gegevens uitwisselen over de practijken van sommige Woflé's.

Meteen op één van de éérste dagen schrok ik enorm.

Het bleek, dat mijn Collega kleurenblind was.

Op 10 maart scheidden onze wegen; hij ging langs een oude grote weg terug naar Teminabuan. Toen ik hem attent maakte op een róód bloeiende liaan, welke in zijn stengels drinkbaar water opslaat, zij het ietwat bedremmeld; ik zie het verschil niet tussen rood en groen. Daarna kreeg ik te horen dat hij in het geheel geen kleuren ziet. Ik schrok, maar liet dat niet merken. Indien hij geen kleuren ziet, dan ziet hij ook niet of hij op een liggende slang trapt of op een bóómwortel; een vergissing welke de dood als gevolg kan hebben. En zó iemand wordt in Nederland 'goedgekeurd' voor de dienst in de Rimboe!

Dit is géén hypothetisch geval; zèlf ben ik eens op een adder neergeploft die zich in de zon op mijn stoel had neergevleid!

Zelf nam ik de route via Mefkhajim en Soroan, Eles, Sasenek en de dorpen van de Seremuk en Konda. Half april was ik ook weer thuis.

Het uitwerken van de verslagen nam nog al wat tijd, maar de Administrateur kon de routine-bezigheden met mijn Collega afwerken en hem in de Administratie inwerken. Hij krijgt dan óók inzicht hoe de R.K. voorgetrokken worden, door sommige ambtenaren, vooral op het gebied van onderwijs.

O. Sijman

Op tournee; Soroan 3.04.'59.

Onderweg schrijf ik aan mijn oom in Hengelo. Aanleiding was het bericht dat mijn zuster en zwager uit Medan 'gerepatrieerd' zijn. De Studievriend van mijn zwager, Mr. Mohammed Hatta, is door ir.Sukarno op een zijspoor gezet, en dat betekende óók het einde voor mijn zwager.

Tot mijn verdriet moet ik constateren, dat er steeds meer beleidsfouten gemaakt worden. Nieuwe leerboeken voor het leesonderwijs worden door 'Landsmagazijnen' niet geleverd, desgelijks voor Geschiedenis en Aardrijkskunde. De Leesboekjes zijn geschreven voor 'onderwijs in ons Indië'. 'Vaderlandsche Geschiedenis' vermeldt de Batavieren, Willem van Oranje en Maurits. De kinderen leren dat de Zeven Verenigde Provinciën 80 Jaar voor de bevrijding van het Spaanse juk hebben gevochten! En de heren beseffen niet dat zij Indonesiërs en Papua's, dat als een vóórbeeld ter navolging zien! Dit klemt te meer, daar Nederland niet in staat bleek, de 'Republiek der Zuid-Molukken' te helpen. De intelligenteren weten dan ook dat er óóit wel 'iets gróóts verricht' werd, maar dat de Ned.Regering in politiek opzicht tegenwoordig machteloos is.

Nog erger is dat sommige kleinzielige Ambtenaren élke modernisering saboteren. Initiatieven van goedwillende Ambtenaren en burgers worden geseponeerd, omdat hún ideeën verankerd zijn in de Filosofie van de achttiende eeuw en de wereld van 'Tempo Doeloe', waartegen Oom Coen van Deventer en Eduard Douwes Dekker reeds oppositie voerden.

Idem; 4.04. Aan mijn Moeder.

De particuliere Correspondentie wordt door de Politie gecontroleerd! 'Iemand' zag, dat een Passagier van de Lijnboot uit Hollandia, mijn Papuse Collega in Sorong Eduard Osok, een pak drukwerk overhandigde. Prompt kreeg hij een oproep, om zich bij de Politie te melden met dit pak. Omdat er geen openbaar vervoer is moest hij met dit zware pak 2 x 14 km lopen, want óók toen bleek, dat het pak de Notulen van de Synode in Hollandia, én van de vergadering van Schoolbeheerders bevatte, bracht men hem niet per Dienstauto terug naar huis.

Dat overkomt mij eveneens telkens weer. Zinsneden uit mijn dienstbrieven én mijn particuliere brieven, duiken telkens weer op in gesprekken en aan mij gerichte brieven van de Gouvernemente organen.

Coll.K.heeft het schoolbeheer voor zich opgeëist. In 'Oegstgeest' hebben 2 'Collegae' hem gewaarschuwd dat Mieneke en ik 'geen tact hebben om met déze mensen om te gaan.

Zijn dat mensen, welke ik ontslagen heb wegens promiscuïteit en/of fraude? Zijn het Ambtenaren wier schending van de 'Mensenrechten' ik op schrift gesteld heb?

Ik ben er van overtuigd, dat elke kritiek op ons beleid, om 't even te recht óf volkomen verdraaid, bij de DZR met grote belangstelling geregistreerd zal worden, zònder, zoals reeds sedert Mieneke's ontslag, ons hiervan in kennis te stellen of naar bewijzen te vragen.

Trouwens, de V.N. of de Republiek INDONESIA zal overdracht aan andere machthebbers doorzetten. Het getij verloopt; reeds in 1950 rekende ik op een overdracht binnen 12-15 jaar.

XXXV

Tezamen met Ds. Rumbiak vertrok ook Mieneke, vergezeld door onze Huishoudster en haar Dochtertje, een minuscule Mieneke. Zij bleef bij onze vrienden in Kambuaya, en af en toe ontmoetten wij elkaar. Zij bleef op mij wachten, totdat ik mijn werk en de overdracht van het schoolbeheer had afgerond. In de bergen hoopte ik de rust te vinden om de Catechese uit te werken op Stencils, zodat die bij het begin v/h nieuwe schooljaar uitgedeeld konden worden.

Bij mijn thuiskomst in Teminabuan vond ik echter een aantal uiterst onaangename brieven welke, evenals de tourneeverlagen, onmiddellijk afgewerkt moesten worden.

Algemeen Schoolbeheer Zendingsscholen Nederlands-Nieuw-Guinea

GEHEIM

Hollandia, 2 april 1959.
No. : G-79-U
Bijl.: 1
Ond. : financiële zaken

Aan de weleerwaarde heer ds. R.E.H. Marcus

te

T e m i n a b u a n

Wij zenden U bijgaand een copie van ons schrijven no. G-70-U van 6 maart j.l. aan uw Bestuur. Oorspronkelijk dachten wij de voor U en ds. Koopmans bestemde afschriften aan onze heer Bos mede te geven, die begin maart j.l. naar U zou vertrekken. Wij hielden deze afschriften dus vast, ook toen bleek, dat U niet voor ultimo maart terug zou zijn van tournee. De heer Bos zou n.l. op 6 dezer naar U vertrokken zijn.

Het spijt ons, dat U hierdoor veel later in het bezit van deze brief zult zijn, dan uiteraard de bedoeling was.

Wij willen gaarne beklemtonen dat het schrijven no. 70-U niet geschreven is uit de behoefte uw handelingen bij voorbaat in een onzuiver daglicht te stellen. Deze verzekering is op zichzelf eigenlijk overbodig, maar het komt ons voor, dat het juist is U dit nog eens uitdrukkelijk te zeggen, omdat de in dit schrijven vermelde feiten berusten op in gouvernementsschikkingen circulerende rapporten, 1)* die enige opschudding veroorzaakt hebben. Het is beslist niet de bedoeling dat U de heer Capetti approcheert over zijn rapport, aangezien dit rapport het predicaat 'vertrouwelijk' droeg, en de juiste feiten toch wel duidelijk worden bij het bezoek, dat wij met een gouvernements-accountant op 23 dezer aan U hopen te brengen. 2)* Bovendien was dit rapport van de heer Capetti in het geheel niet onwelwillend.

U zult begrijpen dat wij hopen tijdens ons bezoek over alle nog duistere punten tot klaarheid te kunnen komen, want deze zaak moet naar ons, en zeker ook uw, gevoelens zo snel mogelijk gezuiverd worden van alle 'Dichtung', die rond de 'Wahrheit' geweven is.

Wij meenden dat het daarom juist was uw Bestuur over dit alles in te lichten, terwijl wij U tezelfder tijd daarmee in de gelegenheid stellen, uw zienswijze op e.e.a. kenbaar te maken.

Met vriendelijke groeten,

de Algemene Schoolbeheerder
Zendingsscholen,

P. de Bruin.

c.c.: Doopsgezinde Zendingsraad, Blaricum
3)* B Raad voor de Zending, Oegstgeest
C Alg. Synode ECK, Hollandia
D RSB/DZR, ds. L. Koopmans, Teminabuan

- 1)* Waarom heb ik daarvan geen afschrift ontvangen?
- 2)* Het zou 'zinniger' geweest zijn, indien op het rapport van de Gouvernements-accountant gewacht werd!
- 3)* Wat hebben B, C, D, er in dit stadium mee te maken?

Algemeen Schoolbeheer Zendingsscholen Nederlands-Nieuw-Guinea

GEHEIMHollandia, 6 maart 1959.
Geheim-70-UNo. :
Bijl. :
Ond. : financiële afwikkeling
RSB-schap ds. MarcusAan het Bestuur van de
Doopsgezinde Zending RaadAlg. Secretaris:
de Welad. geb. heer G.M. Roggeveen

Noolseweg 14a

B l a r i c u m

NEDERLAND.

Zeer geacht Bestuur,

Wij refereren aan onze brief no. 478/3/H van 18 februari betreffende de overdracht van het RSB-schap in Teminabuan.

In gouvernementsschikkingen alhier circuleert thans een rapport, afkomstig van de heer Capetti, Hoofd Plaatselijk Bestuur in Teminabuan. Dit rapport is meer vragenderwijs dan beschuldigend van opzet en moet als zodanig bepaald mild t.o.v. de Zending in het algemeen en ds. Marcus in het bijzonder gezien worden.

De kern van het rapport is dat in Teminabuan momenteel iedereen fluistert en roddelt over ds. Marcus en zijn verhouding tot de Coöperatie T.O.B.^{1*} De heer Capetti rapporteert dit slechts hierom, omdat enige twijfel gerezen is over de besteding van subsidie-(dus gouvernementss-) gelden door de RSB/DZR te Teminabuan.

Naar aanleiding van dit rapport van de heer Capetti en van de brieven 1-253 en 1-256 van de RSB/DZR zelf (waarvan U ook een copie ontving), hebben wij besloten onze heer Bos per eerste gelegenheid naar Teminabuan te zenden, teneinde tot een overzicht van de stand van zaken te komen.

In afwachting hiervan lijkt het ons juist U op het volgende attent te maken:

Dr. van Dooren, Hoofd Coöperatiewezen alhier, kon ons over de coöperatie T.O.B. en ds. Marcus' relatie daarmede het volgende mededelen. (Wij geven deze feiten als feiten weer, zonder enige waardering onzerzijds.)

1. Medio 1956 zijn ds. Marcus en echtgenote toegetreden tot de reeds bestaande verbruiks-coöperatie T.O.B. in Teminabuan. Ds. Marcus trad toe door aankoop van 40 aandelen à f 10,-- , mevrouw Marcus door 360 idem à 10,-- . De familie Marcus betaalde niet f 10,-- per aandeel, doch f 13,-- , aangezien de waarde van deze aandelen 'boven pari' lag. In deze coöperatie was de meederheid autochtoon kapitaal.
2. De werkzaamheden van de coöperatie bestonden uitsluitend uit de verkoop van goederen, die gekocht waren bij de NIGIMY te Sorong en wellicht anders. Ds. Marcus fungeerde als directeur/administrateur van deze coöperatie.^{2*} Per 1 januari 1959 werd tot liquidatie van deze coöperatie besloten, omdat (aldus ds. Marcus tegen dr. van Dooren): men de meerderheid van de aandelen in Europese handen wilde hebben en dit bij een, als autochtone coöperatie ingeschreven, onderneming volgens de wettelijke bepalingen onmogelijk was.
3. Dr. van Dooren heeft daarop in januari 1958 persoonlijk de coöperatie in Teminabuan geliquideerd.^{3*} Hij bevond daarbij de boeken, door ds. Marcus bijgehouden, uitstekend in orde, terwijl ook het kassaldo klopte. Hij heeft persoonlijk de terugbetaling op de aandelen geregeld. De winst van deze onderneming was zo groot, dat hij op elk aandeel van f 10,-- niet minder dan f 40,-- terug kon betalen. De fam. Marcus ontving aldus voor haar nominaal f 5.200,-- (zie punt 1) terug f 16.000,-- , waarvan een gedeelte of alles in goederen.^{4*}

^{1*} zie 6) De TOB bouwde een slaapzaal voor de MVVS, die het Gouvernement niet wilde betalen, omdat het gebouw niet goed zou zijn; in 1993 is hij nog steeds in gebruik!

^{2*} dit is gelogen; zie Jaarverslag 1956 en pg. 294 vv. Wij waren meestal onderweg voor Vergaderingen (Synode).

^{3*} Tot Liquidatie werd besloten omdat wij er geen toezicht konden houden daar de DZR mij dat verbood!

^{4*} Vanwege de Kaspositie namen wij goederen tegen verkoopprijs in plaats van geld!

4. Ds. Marcus heeft vervolgens met enkele anderen (Europeanen in meerderheid) een N.V. opgericht. Verder dan een N.V. i.o. is deze echter, om onopgehelderde redenen, nooit gekomen.

Deze N.V. i.o. werkte eveneens onder de naam T.O.B.

De Directeur van deze nieuwe N.V. schijnt te zijn de heer Rothe, een plaatselijk aannemertje, die reeds 3 keer gefailleerd is.

Voor de betrouwbaarheid van deze man staat men niet overal in.

De man, die het beleid bepaalde, was volgens onze zegsman, ds. Marcus. De inbreng van ds. Marcus in deze N.V. i.o. is onbekend.

Tot zover Dr. van Dooren, die zijn mededelingen baseerde op rapporten, maar vooral persoonlijk onderzoek ter plaatse. Uit de heer Capetti's rapport is wellicht het volgende van belang:

1. De N.V. i.o. 'T.O.B.' schijnt thans failliet te zijn. (Reden, volgens ds. Marcus, zie brief 1.256, copie aan U: fraude of wanbeheer).
2. De schuld van de coöperatie bij de NIGIMY schijnt f 32.000,-- te bedragen.
3. De aandelen van de autochtonen in de N.V. i.o. schijnen weer geheel terugbetaald te zijn. 5*
4. De boekhouding van T.O.B. zou momenteel chaotisch zijn.
5. Ds. Marcus zou de NIGIMY getroost hebben met de mededeling, dat de schuld wel gedeelgd zou worden met nog te verwachten subsidiebouw-gelden. Hier is het dat het Gouvernement uiteraard een vraagteken zet.
6. Er gaat een gerucht dat ds. Marcus op een privé-rekening in 1958 bij de N.H.M. Sorong resp. f 12.000,-- en f 13.000,-- gestort heeft. T.a.v. dit laatste punt twijfelen wij heel sterk. Wij verzoeken U dan ook hieraan geen aandacht te schenken, zolang dit niet bewezen is. 6* Wij achten het juist U dit alles, voorlopig zo sober mogelijk, te melden.
7. Het is onze bedoeling niet ds. Marcus bij voorbaat in het beklaagden-bankje te duwen. Ons bezoek aan Teminabuan zal, hopen wij, klaarheid op alle punten verschaffen. Dit hopen wij voor alle betrokkenen, maar vooral voor de Zending als geheel, omdat wij nu eenmaal in een glazen huisje zitten.

Aangezien wij het toejuichen, wanneer ds. Marcus U zijn opinie over het bovenstaande schrijft, zenden wij hem een copie van dit schrijven. Het ligt in de bedoeling U na terugkeer uit Teminabuan uitvoerig te rapporteren. Te uwer oriëntatie zij nog vermeld, dat het Gouvernement deze zaak kennelijk nogal hoog opneemt, gezien het feit dat een gouvernement-accountant eveneens per eerste gelegenheid naar Teminabuan vertrekt.

Met vriendelijke groeten,

hoogachtend,

de Algemeen Schoolbeheerder
Zendingsscholen,

P. de Bruin.

c.c.: Raad v.d. Zending, Oegstgeest
Dag. Bestuur Alg. Synode ECK, Hollandia
Ds. L. Koopmans, Teminabuan
Ds. R. E. H. Marcus, Teminabuan

5* Indien dit niet het geval zou zijn geweest, dan hadden de aandeelhouders wel geklaagd bij het HPS = Capetti.

6* Navraag bij de Ned. Handel Mij. in Sorong zou duidelijk gemaakt hebben dat Mienke f 15.000,-- uit Nederland heeft laten komen voor dit doel. N.B. Haar brief aan haar moeder ddo. 11-02-1959.

GEHEIM

Teminabuan, 14-4-'59.
Betreft: G-79-U.

Aan het Algemeen Schoolbeheer
der Zendingsscholen
Hollandia-Berg en Dal

Het is inderdaad wel laat als uw brief ddo. 6-3-'59 nu eindelijk medio april in mijn handen is. Het is mij niet duidelijk, waarom die op een bezoek van één der uwen moest wachten. Mij dunkt, dat een enveloppe en een aangetekende dienstbrief toch nog wel op de onkosten over kunnen schieten.

Uw ingesloten brief U-70 zal ik puntsgewijze behandelen daarbij aansluitend op de door U gebruikte indeling. 1-3 is accoord.

No. 4 is een pertinente onwaarheid. Gelukkig is de Heer Van den Oever getuige.

Het besluit om de coöperatie te ontbinden is genomen op de ledenvergadering in september j.l.

Redenen:

1e. van een coöperatie mogen alleen 'Inlanders' lid zijn.1*

Bij de oprichting is bij het passeren van de stichtingsacte hier niet op gelet zodat de coöperatie zowel een Europeaan (D.van Beek) als ook Indonesiërs en Papua's als leden had. Deze acte was dus in strijd met de wet maar werd toch verleden. Eén en ander geeft wel een duidelijk beeld van de belangstelling van de betrokken ambtenaren voor de economische opbouw en de daaraan verbonden juridische werkzaamheden.

2e. Toen wij van verlof terug kwamen had het H.P.B., toentertijd beheerder van de coöperatie, al een deel van de leden hun aandelen terug betaald, 22 maanden vóór de wettelijk vastgestelde minimumtermijn en hij was van plan de gehele coöperatie te verkopen aan een chinees, omdat de toko -welke plaatselijk geen concurrent had- niet rendeerde.2* Daarbij speelde het motief mee: er is te weinig kapitaal, althans dit werd naar voren gebracht als argument. Nu moet men wel bijzonder glashard zijn om eerst de aandelen van een deel der leden terug te betalen en dan wegens 'kapitaalgebrek' een bedrijf te verkopen, omdat het niet rendeert, hoewel het het enige in zijn soort is op een bevolking van 8.000 zielen. Dit aantal moet vermeerderd worden met het personeel van de Zending en 2 grote internaten, die in de Coöperatie hun inkopen doen voor een vast bedrag per jaar.

Mijn vrouw en enkele anderen hebben toen voor kapitaal gezorgd en werden als leden ingeschreven. Toen op de jaarvergadering een nieuw bestuur gekozen moest worden, omdat ook daarmee door de bewindvoerder rare stunts waren uitgehaald (de 'Voorzitter' radja Frans Tesia van Teminabuan was zelf niet eens lid!)3* kwam deze plotseling met zijn wetboek zwaaiend in de vergadering en ontnam de europese leden het stemrecht op grond van de wettelijke regel, dat europeanen geen lid konden zijn van een autochtone coöperatie.

1* N.B. De rechtsbedeling. Brief a/d vigerende Magistraat. Pg. 343-347.

2* Dit betreft de winkel van de Heer Go Bu Tjing.

3* Frans Tesia was alleen 'Dorpshoofd'. Wegens vele vergrijpen werd de titel van zijn vader 'Kapitan' niet geprolongeed: Echter óók een 'Kapitan' of 'Majoor' kon niet geöccupeerd indien deze niet verleend werd door de Sultan van Ternate, en deze is nooit in de Maccluegolf of Fak-Fak geweest!

Deze z.g. Radja heeft nooit méér onderwijs genoten dan de oude Dorpsschool. Hij kende noch Arabisch noch Nederlands om een Wetboek te lezen, laat staan te interpreteren.

Staan de vergadering is toen door de leden -de hulpmagistraat moest constateren dat er een stemgerechtigd quorum aanwezig was- het besluit genomen om de coöperatie te ontbinden. (September 1957, getuige Mej.Blonk)

Als redenen: zonder advies van mij wilde men de zaak niet voortzetten, hoewel die toen op het hoogtepunt van zijn bloei was. De leden van het bestuur: de heren K.B.Gaspersz, H.Wamafwa, J.Simunapendi, N.Werimon bleven solidair en verklaarden zich incompetent een toko te leiden welke een omzet had van bijna 3 ton per jaar.5*

Een tweede reden was dat men bezwaar had tegen de wijze waarop een onderscheid gemaakt werd tussen europeanen en 'inlanders', wat vroeger alle onderdanen van maleise of papuse landaard omvatte, maar nu óók nog de groep Indonesische staatsburgers terwijl ook Chinezen en anderen niet uitgesloten kunnen worden.

Een derde reden: de coöperatie is opgezet om twee redenen:
a: voorziening van de belanghebbenden met gebruiksgoederen;
b: beleggingsmogelijkheid voor kleine spaarders;

Dit laatste bleek echter fictief want een coöperatie mag geen winst uitkeren.

Wettige verhinderingsomstandigheden om het besluit uit te voeren waren: 1e: de minimumtermijn, welke op 31-12-'57 af liep; 2e: een eventueel te kort. Terecht staat in punt 5 dat er van een te kort geen sprake was.

Op dezelfde vergadering is toen besloten een N.V. of een congsi op te richten, waartoe iedereen kon toetreden.

Een groot deel van de leden van de Coöperatie zijn toen toegetreden tot de nieuwe groepering. Daaruit alléén al blijkt, dat de bewering van Dr.Van Dooren, als zou het een poging zijn het kapitaal in europese handen te krijgen, onwaar is en op een foute interpretatie van mijn woorden berust, of iets érgers; bewuste verdraaiing.6*

De heer Van Dooren heeft alle boeken gezien en heeft van elk lid nagegaan of, en voor hoeveel hij in de nieuwe groepering had deelgenomen. Hij zelf heeft mij nog kortgeleden geschreven hoe het stond met het 'spaargeld' van de autochtonen (Brief No. EZ/31/70) waarbij hij een bedrag noemt van f 23.300,--, hetgeen nagenoeg juist is.

Daarnaast hebben verscheidene Indonesiërs aandelen zodat er van een europese meerderheid geen sprake is. Uit de gang van zaken is ook na te gaan dat dit nooit in de bedoeling gelegen heeft. De bedoeling was het hierboven gestelde oorspronkelijk overeengekomen doel van 1953!

Daarmee is dus ook punt 6 gedeeltelijk beantwoord. Mede via sociale zaken hebben wij in 1957 (tijdens de Synode) en verder in Manokwari en Sorong getracht een beheerder te vinden.

De heer Rothe werd door mij 3 maanden ingewerkt en daarna nog een paar maanden gecontroleerd. Hij heeft zich, toen hij in het zadel zat, aan mijn controle onttrokken. De heer Van den Oever kan dit getuigen.

Over de heer Capetti en zijn rapport.

In mijn brief ddo. 15 juli 1958 (pg.343 vv) heb ik hem reeds op de aanvechtbare rechtsbedeling door het Binnenlands bestuur attent gemaakt.

1e Elke student weet al dat voor een faillissement een rechterlijk vonnis nodig is. De T.O.B. heeft via de aannemer Rothe nog tienduizenden te vorderen van het Gouvernement, wegens achterstallige afdoening van reeds lang opgeleverde objecten. De heer Capetti weet dit zeer goed, daar hij tevens kashouder is.

5* Te weten één oudere ervaren Ambonese Hoofdonderwijzer en 3 Papuse Schoolhoofden resp. uit Biak, Waropen en Japan.

6* Dr.Van Dooren staat bekend als een integer mens. Van een ontmoeting met Dr.Van Dooren in die tijd is geen aantekening in mijn dagboek of verslag.

- Wat anders is, dat wij besloten hebben de zaak te liquideren waarbij zonder twijfel vrijwel alle kleine spaarders door ons, d.w.z. door mijn vrouw en mij worden uitbetaald, terwijl de heer Rothe van de nog door het Gouvernement verschuldigde gelden de NIGIMIJ moet af betalen. Daarvoor is nodig als sluitpost ook het huis voor Van den Oever, gebouwd met materiaal van de T.O.B. en 40 zak cement van het ressort welke nog niet verwerkt konden worden in het huis van Ds. Rumbiak.
- 2e De schuld is f 26.600,--.
 - 3e Dat is nog niet het geval; het geld daarvoor is inmiddels uit Nederland overgemaakt naar Sorong.
 - 4e Kan ik niet beoordelen daar deze in handen is van genoemde Hr. Rothe die in februari 1958 het beheer overnam.
 - 5e Zeer zeker heb ik de NIGIMIJ getroost, immers het Gouvernement heeft nog een grote schuld aan Rothe. 2 slaapzalen t.b.v. de MVVS, batterij W.C.'s t.b.v. JVVS; en óók nog wat klein werk t.b.v. Boswezen op het terrein te Mariat.
 - 6e Is het niet bedenkelijk als een vertegenwoordiger van Hare Majesteit zich inlaat met geruchten? Inderdaad heb ik een privérekening bij de N.H.M. Daar wordt mijn salaris op gestort en soms door U gelden t.b.v. het schoolbeheer. In mijn vorig schrijven heb ik reeds duidelijk gemaakt dat ik contanten van de T.O.B. in beheer had en dan het overeenkomstige bedrag over liet schrijven op de rekening van de NIGIMIJ.

De enige storting welke ik zelf heb verricht betrof een bedrag van f 2.600,-- in contanten tijdens mijn reis naar Hollandia in december 1958 welke besteed is voor reiskosten, voor afdoening van een schuld aan de NIGIMIJ in zake een levering van spijkers t.b.v. het schoolbeheer en andere dingen. De souches van de bank en de bankafrekening, mijn privé boekhouding, welke door de Heer Van den Oever wordt bijgehouden, leveren bewijzen genoeg op om deze aantijging te weerleggen.

Uit één en ander blijkt duidelijk dat wij te maken hebben met een al dan niet georganiseerde kwaadsprekerij. Zonder onderzoek, of met duidelijke verdraaiing van de feiten worden hier door een aantal ambtenaren van het Gouvernement Nieuw-Guinea beweringen gedaan welke kant nog wal raken. Juist deze verdraaiingen doen het vermoeden bij mij opkomen, dat men mij wég wil werken.

De enige Ambtenaar, die zich hier niet mee bemoeide, de Heer Bouman, Hoofd v/d Dienst Boswezen voor de onderafdeling, was Protestant. Alle ambtenaren BB en Politie zijn Rooms Katholiek.

Dat ik de Heren, ook al vanwege de Missie, een doorn in het oog ben, weet ik al lang. Mede door mijn persoonlijke relaties met de betrokken dorps- en clanhoofden, door het trouwe werk van de evangelisten welke ik -ik geef het toe- met straffe hand regeer, maakt de missie geen schijn van kans. Dáárom moet ik weg!

Zegt het U iets, dat er kleine scholen in 1958 wél subsidie verleend is, wanneer het Missiescholen in de Aifat betrof, terwijl onze aanvragen afgewezen werden. De reden: er is geen 'model meubilair'; N.B. Dat moet per schip uit Nederland komen, via Sorong en dan per vliegtuig naar het hartje van de VOGELKOP! Wij hebben subsidie aangevraagd voor scholen welke al sedert 1951 en 1954 in vol bedrijf waren, en waarvan al sommige jongens en van één ook een meisje op de VVS-en zijn!

Het geheel lijkt iets op: 'Barbertje moet hangen'. U schrijft, (en ik neem aan dat U er de nadruk op legt omdat U, mij denkende te kennen, vreest dat ik de Heer Capetti ter verantwoording zal roepen. Zó dom ben ik niet) dat het rapport van de heer Capetti bepaald 'mild' is t.a.v. de zending. Heeft U wel eens de rede gelezen van Marcus Antonius op het Forum te Rome naar aanleiding van de moord op Caesar?

Die is ook 'mild' t.a.v. de beklagden; bij Shakespeare lees ik: 'For Brutus is an honorable man, so are they all, all honorable men!'

Ik voel niets voor die zogenaamde mildheid. Laat de Heer Capetti, welke vele malen verklaard heeft dat hem de rechtszekerheid van de onderdanen het belangrijkste gedeelte van zijn werk is, zich houden aan de waarheid en niets anders. Ik heb geen mildheid nodig! Ik heb niet in strijd met de voorschriften of met de wet gehandeld. Wat de Heer Capetti gedaan heeft is echter iets wat de Wet een 'Klacht-delict' noemt. Tegenover hem betracht ik mildheid.

De Heer Capetti kon uit de 'Memories van Overdracht' van zijn beide voorgangers weten, dat op 10.01.1955 het vigerende Hoofd Plaatselijk Bestuur na overleg met de Ambtenaar belast met toezicht op de Coöperaties, het toezicht op de Coöp. 'De T.O.B.' heeft overgenomen. Elk nieuw benoemde Bestuursambtenaar is verplicht de Nota's van overdracht te bestuderen.

Coll.Koopmans verzocht mij nog nader in te gaan op enkele punten m.b.t. de winst. Wat anderen met de winst hebben gedaan, gaat noch mijzelf noch hem iets aan!

De Heer Van Dooren heeft berekend dat de winst 4 % of 6 %, het juiste cijfer is mij ontschoten, op de omzet bedroeg. Dit is beslist geen woekerwinst, zoals sommige ambtenaren, welke géén aandelen hadden, wilden beweren.

De familie Marcus betaalde dus aan inleg 4000 x 1,3 (vide punt 5) of f 5.200,--. Nadat de P.G. in Hollandia beslist had dat de europeanen ten rechte lid waren, ondanks de fout bij de oprichting gemaakt, hadden mijn vrouw en ik recht op een uitkering van 4 x f 4.000,-- of f 16.000,--. Netto winst was dus f 10.800,--. Van deze netto winst werd terug geboekt op een aparte rekening een bedrag van f 10.800,-- 6 % rente en een kleine vergoeding voor administratieve diensten door mij in mijn vrije tijd aan de Coöperatie bewezen waardoor ik van mijn netto inbreng f 468,-- gulden uiteindelijk een bedrag van f 900,-- uitbetaald kreeg. Mijn vrouw kreeg 6 % rente over de tijd dat zij baar geld ter beschikking gesteld had. Het resterende bedrag werd in 2 porties verdeeld. Eén gedeelte kreeg mijn vrouw, namelijk het volle bedrag wat zij reeds betaald had en nóg zou betalen voor de behandeling en verdere onkosten van Ds.R.Rumbiak. Het had minder moeten zijn maar op het laatste ogenblik bezon ik mij er op dat het beter is ook de administratieve vergoeding niet te aanvaarden. Uiteindelijk hebben wij dus alléén inleg plus 6 % rente 's jaars en de studiekosten van Rumbiak terug genomen en de rest geschonken aan een nieuw te vormen fonds voor speciale sociale en culturele noden.

In de voorlopige statuten van de nieuwe N.V. was dan ook de bepaling opgenomen dat dit fonds 20 % van de netto winst voor uitkering van het dividend zou ontvangen. Wij hoopten daaruit nieuwe scholen te kunnen bouwen, leermiddelen te kopen of bij speciale ongelukken financieel goed te kunnen helpen.

Al deze dingen zijn van te voren met de Heer Van Dooren en de Heer Van den Oever bepraat. De andere grote deelgenoten stemden hier mee in.

In de nieuwe N.V. bleef dus het geld van vele oude leden o.a. ook van mijn vrouw en mij. Daarbij is dus wel te bedenken dat wij persoonlijk niet meer dan 6 % rente genoten hebben. Wij hebben ons jarenlang vele dingen ontzegt om Rumbiak, geen budjan maar een man met een gezin dat uitgroeide tot 6 personen vlak voor hij klaar kwam, te laten studeren.

Dat wij niet het gehele bedrag van de winst ten goede lieten komen aan het fonds voor S. & C. doeleinden, een stichting en schenking van ons zelf, kan niemand ons euvel duiden.

Ik hoop dat dit de laatste keer is dat men mij hierover lastig valt. De cijfers welke U gevraagd heeft zijn U toegezonden, uit het proces verbaal blijkt zonneklaar, dat het kastekort

bij het schoolbeheer -dat niets uitstaande heeft met de hierboven behandelde zaken- is ontstaan door diefstal wegens het ontbreken van een behoorlijke kantooraccomodatie, waartoe ik ook een brandkast reken.

Misschien wilt U nu na dit alles wegen zoeken om de woning van de Heer Van den Oever over te nemen. Door één en ander zijn wij moeilijk in staat de bouw te financieren, zoals wij besloten hadden. Het gevaar bestaat inderdaad dat de NIGIMIJ, welke hier toch bouwt, het gebouw opeist als deel van de schulddelging van de T.O.B. en Rothe.

Mijn vrouw en ik doen van onze kant het uiterste om deze zaak te regelen. U heeft inmiddels wel begrepen dat wij er 15.900,-- gulden aan eigen geld mee verliezen plus nog het bedrag dat mijn vrouw beschikbaar stelt om de kleine man schade-loos te stellen. Enige diligentie uwerzijds in dezen zal zeer op prijs gesteld worden. Ik kan mij niet onttrekken aan de indruk dat er wordt gedacht, nou ja ze rooien het wel want ze hebben wel iets achter de hand. Bij het bovengenoemde bedrag dient U echter ook nog het bedrag van de diefstal te tellen, althans van wat er uiteindelijk als schade over blijft. Tot op heden ben ik persoonlijk aansprakelijk voor die schade.

Met de meeste hoogachting,

A handwritten signature, possibly 'S. J. M. van', is written next to a faint circular stamp or seal.

**Doopsgezinde Vereniging
tot Evangelisatieverbreding**

Alg. Secr. C.M. Roggeveen
Nooizeweg 14a - Blaricum

Blaricum, 14 april 1959

Waarde Ds.Marcus,

Van br.Keijzer heeft U i.v.m. de verzekering van de motorboot enige vragen ter beantwoording gekregen. Aangezien Ds.K. ook een stem in het kapittel heeft, wilt U hem wel bij de beantwoording om zijn mening vragen. Daar ik niet weet of br.Keijzer alle vragen die op de vergadering van de D.Z.R. naar voren kwamen, heeft voorgelegd, wil ik nog even de belangrijkste laten volgen:

Is er een boot nodig voor het zendingswerk of kunt U er buiten? Is er zodanig behoefte aan voor het zendingswerk, dat het loont om hem te laten herstellen? Zo niet, zou het dan mogelijk zijn de motor te verkopen? Opbrengst ongeveer? Maar dit laatste ligt reeds op het terrein van de penningmeester.

Wij schreven br.K. dat wij met de werkverdeling, zoals tussen U beiden afgesproken, accoord gaan en dat br.K. dus de functie van R.S.B. op zich heeft genomen, hetgeen inhoudt dat hij voortaan de correspondentie met het A.S.B. voert en er elk jaar verslag over uitbrengt, ter verwerking in ons jaarverslag.

Van uw tournee dat U samen met br.K. hebt gemaakt en van uw gezamenlijk tournee door het Inanwatanse, dat nog moet plaats vinden, ontvangen wij gaarne een gezamenlijk door U opgesteld verslag. Na deze tournee kunt U zich dan geheel gaan wijden aan het gemeente-werk en br.K. van advies dienen, wanneer hij U om raad vraagt. Aan het eind van het jaar krijgt de D.Z.R. van U dus een verslag over het gemeente-werk.

De D.Z.R. vindt de geschiedenis met de coöperatie zeer onaangenaam en wacht verdere rapporten af van dhr.Bos en de gouvernementsaccountant.

Ten slotte heeft br.K. van de D.Z.R. verlof gekregen zijn huis wat geriefelijker d.w.z. meer woonbaar te maken, zodat zij er senang in zijn. De lekkages moeten in elk geval tot een minimum beperkt worden, ook al met het oog op de gezondheid van de bewoners en vooral met het oog op de drie kleintjes.

De onderwijs-situatie aan de J.V.V.S. baart zorgen met de ziekte van dhr.B. en de gezondheidstoestand van zr.B. Aan Ds.K. schreef ik over een nieuwe sollicitant. Wanneer deze geschikt blijkt te zijn, zal zijn uitzending echter pas in februari 1959 plaats hebben wegens het volgen van de zendingscursus te Oegstgeest, die verplicht is gesteld.

Met hartelijke groeten voor U en uw vrouw van ons allen,

Uw

Teminabuan, 29 april 1959

Beste Lucas,

Heel hartelijk dank voor je brief en voor de pakjes met boeken en tijdschriften. Laat ik even alles op een rijtje afwerken:

1. Er is een kennelijk misverstand tussen jou en mij. Ik heb mij waarschijnlijk niet duidelijk uitgedrukt, en -om te vermijden dat je mij dingen zou sturen welke ik reeds hier had- alle boeken van een bepaald type opgegeven. Waar het mij om ging was het rapport van de Unesco.¹⁾ De rest van de zending is verdeeld tussen Coll.K. en koos Van den Oever. Wij zijn er allen mee geholpen en danken je van harte. Mocht je tijd hebben om het UNESCO-rapport zelf te bestuderen dan kan ik je dat van harte aanbevelen. Ook de NHM heeft op haar buitenlandse werkterreinen met deze problemen te maken en ik zou, indien ik personeelschef was bij een firma met overzeese relaties, eisen van mijn personeel dat ze althans een poging deden om dit rapport te lezen.
2. Mogen wij, ik spreek mede namens Mieneke, je aanbod om te helpen, afwijzen? Wij willen je niet afwijzen uit een soort van trots: 'kan het zelf wel' maar omdat het werkelijk niet nodig is. Als alles verrekend is hebben wij nog een vermogen van meer dan een halve ton, d.w.z. als ook de kleine aandeelhouders door ons zijn afgekocht. Wij bekreunen ons daar niet om; immers wij hebben te eten en te drinken, wij hebben een dak boven ons hoofd en de vrienden en medewerkers die bij ons komen kunnen nog altijd, dank zij de genereuze representatietoelage bij ons eten en ook de jongens (3) welke wij opleiden voor de evangelisatie. Zodra wij werkelijk in moeilijkheden komen zal ik je schrijven. Daar we echter in komende jaren nog een aantal erfenissen te verwerken hebben is dat niet waarschijnlijk. We zullen nog moeite genoeg hebben om een bestemming te vinden voor onze nalatenschap.²⁾
3. Een nieuwe motorboot heeft m.i. geen zin. Er is tegenwoordig genoeg vervoer want het BB heeft een Holland Launch en krijgt er misschien nog één bij en Lieuwe kan altijd mee varen. Hij gaat volgende maand ook weer met de dokter op tournee in de motorboot van de SIMAVI. Roggeveen vroeg nog naar de waarde van de oude motor. Dat kan ik zo niet bekijken. Ik zal mijn licht in Sorong opsteken. Op het ogenblik is hij in revisie. Hij zou aan een aggregaat gekoppeld kunnen worden en dan ± 3 Kilowatt kunnen leveren. De aanleg van leidingen is echter niet goedkoop. Laten wij nog even afwachten. M.i. is het beter om er een cirkelzaag op te zetten en hem te gebruiken voor de aanmaak van schoolmeubilair. Bij de nieuwe interpretatie van de Lager Onderwijs en Subsidie Ordonnantie moet de zending zorgen voor goed meubilair, alvorens een school gesubsidieerd kan worden. Dat is geen geringe opgave en als wij zelf zacht hout kunnen verzagen dan is dat wel zo goedkoop.

Wil je eens informeren hoe groot de drukkosten zijn voor een eenvoudig boekje. Het gaat om de catechese waar ik aan bezig ben. Wij kunnen het wel stencillen, en dat is om te beginnen ook best omdat wij dan, na allerlei op- en aanmerkingen verwerkt te hebben een definitieve tekst kunnen samenstellen. (formaat zoals de boekjes van Jan Matthijssen en Kuitse, tekst maleis)

¹⁾ Margaret Mead, Cultural Patterns and technical Change 1955.

²⁾ Overwegende het personeelsbeleid van de DVtE/DZR, hebben wij besloten nieuwe Testamenten te laten maken.

De bestaande boekjes voldoen niet omdat ze geschreven zijn voor een hoog ontwikkelde en dus gespecialiseerde maatschappij en dat is hier niet het geval.

Het grootste bezwaar is echter dat nergens rekening gehouden wordt met de eigen conceptie van mens en wereld van de heiden, in eerste instantie dus de animistische heiden. Daardoor blijft de hele catechese voor hen een abstract stelsel van dogmata, dat voorgedragen wordt in beelden en symbolen waarmee zij geen enkele betrekking hebben. B.V. God als Vader. De vader is een symbool, dat tot ons heel anders spreekt dan de vader in een samenleving welke een andere vaderrol kent dan de onze. Er zijn volken waar de biologische functie van de vader ontkend wordt, of waar de moedersbroer de sociale rol vervult, welke in onze maatschappij door de vader vervuld wordt. Wij moeten dus beelden en symbolen gebruiken, welke hen bekend zijn ook al blijft de stof welke wij onderwijzen dezelfde.

Om dezelfde reden is een westerse psychologie hier niet altijd relevant. De processen, welke zich in de ziel afspelen, zijn dezelfde, maar de verschijningsvorm is vaak anders. De z.g. 'ondoorgegrondelijkheid' van de oosterse -beter is niet europese- mens vindt in dit probleem zijn oorsprong. De rest van deze term hier op ons zendingsveld wil ik dus besteden aan dit probleem.

Mieneke en ik zijn nu wel vertrouwd met de denkwijzen en uitdrukkingsmogelijkheden van deze mensen hier. Daarbij is het verschil tussen de vele stammen en volkjes niet zo groot als het op het eerste gezicht lijkt. Zij hebben allerlei concepties over schepping, wereld en mens gemeen. Zelfs is er een vrij grote uniformiteit in uiting.

Ik ben zeer dankbaar voor de komst van Coll.K. Door zijn komst, kan ik mij eindelijk aan dit werk wijden. Veel eerder zou ik het toch niet hebben kunnen doen, want de jaren van verkennen en beheren zijn voor dit geestelijke werk niet verloren geweest. N.B. pg.222-224

Zelf besef ik, dat ik er ook nu pas aan toe ben en dat de vorige pogingen, telkens weer onderbroken, en afgebroken door andere werkzaamheden, toch hadden moeten mislukken of althans zeer kort na de opzet hadden moeten worden herzien.

Ik stop voor vandaag. Er is nog al wat te doen geweest. Vermoedelijk zal je wel een rapport krijgen van het A.S.B. over hun bezoek hier. Van alle roddel en beschuldigingen blijft niets over dan een slechte smaak in de mond. Het is bijzonder bitter te moeten merken hoe veel mensen geneigd zijn altijd alleen maar kwaad in hun medemens te moeten zien, die toch niets willen weten van de zondigheid van de mens als het van de preekstoel tot hen komt. Het ras van Farizeeërs is vermoedelijk onsterfelijk.

Krijg ik nog eens te horen van het Congres in Chicago? Uit Karlsruhe kreeg ik een exemplaar van de lezingen van de Wereldconferentie aldaar. Wie mij dit heeft toegestuurd weet ik niet, ik heb het in dank aanvaard en voorlopig uitgeleend aan Lieuwe omdat ik eerst een eind op streek wil zijn met mijn eigen werk voor ik daar in duik, want dan houd ik er niet zo maar mee op.

Hartelijke groeten,

Harbu

Teminabuan, 29 april 1959

De WelEerwaarde Heer
Ds. A. J. v. d. Linden

B a l k

Waarde broeder Van der Linden,

Hartelijk dank voor uw brief. Het gebeurt niet al te vaak dat men zich aan het schrijfrooster houdt en dit is sedert maanden de eerste brief volgens schrijfrooster welke wij krijgen.

Dat U niet alles begrijpt van de situatie hier is normaal. Ten eerste schrijven wij niet meer dan hoog nodig is. Er is werk te over. Nu Lieuwe het schoolbeheer overgenomen heeft, heb ik de handen vrij voor andere dingen. Ik ben nu bezig aan een handleiding voor de onderwijzers en evangelisten voor de catechisatie aan volwassenen, iets dat al jaren op het programma stond, maar waartoe telkens weer de tijd en de rust ontbrak. Als ik in een rondzendbrief een dogmatisch onderwerp aansnijdt, dan leest men het niet. De mensen zijn op de hele wereld hetzelfde; elke oud papieractie in Europa levert stapels ongelezen tijdschriften. Nu het echter in de vorm van een handleiding gaat is er wel kans op dat ik lezers krijg, want de ressortsynode zal allen er toe verplichten om van deze handleiding gebruik te maken.

Overleggende hoe ik het het beste doen kon heb ik besloten om telkens de onderdelen voor een hoofdstuk te nemen uit het Apostolicum, het Onze Vader en de tien geboden. Schematisch laat het zich zo indelen dat telkens corresponderende dingen aan de orde komen.

B.V. 'Ik geloof in God den Almachtige', en 'Ik ben de Heer uw God' en 'Onze Vader'.

Morgen ga ik met het vliegtuig weer naar Ajamaroe om een paar weken rustig te kunnen werken in een klein dorp in het district Aitingo waar mijn vrouw op het ogenblik een vacature vervult. Deze is ontstaan door een heel nare zaak. Er werkte een evangelist gehuwd met een zenuwzieke vrouw. Een vlaag van waanzin heeft zij 3 van haar 4 kinderen de hals afgesneden en daarna zelfmoord gepleegd. De man zelf is weg. Hij wilde niet meer in dit ressort werken. Wij hadden echter niet zo gauw een vervanger en daarom is mijn vrouw er eerst maar heen gegaan. 3 Jongens welke wij in opleiding hebben zijn bij haar en krijgen les van haar.

Onlangs werd ik opnieuw opgeroepen. Het vigerende Hoofd Plaatselijk bestuur had mij van verduistering beschuldigd. Hoe hij dit kon doen zonder van te voren een onderzoek te doen is mij een raadsel en een ergernis. 1)

De Gouvernements Accountant wilde mijn boekhouding zien. Binnen 5 minuten was hij er al mee klaar: er was geen onrechtmatige handeling te constateren.

Het zijn dit soort zaken: de laster, het bidden om de innerlijke vrede, ook met de lasteraars, het tijdsverlies terwijl ik het toch al druk heb, die mij zorgen maken.

Ik kan deze 'Magistraat' wegens laster aanklagen, maar het zal hem zijn promotie kosten.

Om geldelijk verlies bekreunen wij ons niet. Laat die gedachte U niet verontrusten. Het geld van de diefstal (ongeveer f 7.500,--) van de coöperatie (schade voor ons f 31.500,--) maken wij ons niet druk. Het verdriet ons slechts om de mensen welke wij vertrouwden en om de mensen welke wij niet meer financieel kunnen steunen.

1) Hij volgt misschien 'BEAUMARCHAIS' advies op, te lezen in zijn blijspel 'Le Mariage de Figaro': 'La Calomnie, Monsieur!'

Al onze dia's -de negatieven- zijn in Nederland. Ik ben niet zo'n beste fotograaf -waarschijnlijk te driftig- maar wat daar is mag gebruikt worden, vanzelfsprekend. Ik ben alleen bang dat het niet veel uit haalt. Waar gaat het om? Om de 'zendingsliefde?' Is het niet zo dat het een vorm van belijden is? Ik meen tenminste dat de basis van het apostolaat het belijden is, belijden als getuigenis. Waar dus geloof is en dan een geloof dat niet introvert is maar een evenwichtig geheel is van meditatie en activiteit, daar is geen gebrek aan 'zendingsliefde' en ook geen gebrek aan offervaardigheid. Mag ik heel even getuigen van de liefde van mijn medewerkers?

Per maand brengen de europese medewerkers van de zending in Teminabuan en de protestants nederlands sprekende ambtenaren circa f 350,-- bijeen voor de evangelisatie. Daar is mijn bijdrage niet bij, dat gaat niemand iets aan.

Met dia's wekt men geen geloof. Je kan het misschien gebruiken om de aandacht te trekken, om publiek te trekken, maar zo lang het merendeel van onze gemeentelieden de door coll.v.d.Zijpp geschetste structuur vertonen, is er weinig te verwachten van propagandalezingen. De vernieuwing zal uit moeten gaan van de prediking, van de bezinning en door gebed. 'Indien de Heere het huis niet bouwt.....'

Nu wij geen schoolbeheer meer hebben, zullen wij wel de meeste tijd onderweg zijn, niet zo zeer trekkend als vroeger maar meer telkens een paar weken in een dorp verblijvend. Het is voor het contact met de mensen beter en het geeft mij de gelegenheid om op zondagmiddagen of soms voor een heel weekend een aantal voorgangers en kerkeraadsliden uit de nodigen en hun tot Bijbelstudie op de voeden. Mijn plan is om telkens als er een hoofdstuk klaar is een lang weekend te houden en dan jonge onderwijzers en kerkeraadsliden te laten komen. Al naar gelang ik opschiet wordt het dan 2 of drie keer in de maand. Ik kan dan de dagen daarna zo'n Hoofdstuk op een stencil typen mee gebruik maken van aantekeningen tijdens zo'n studie-weekend gemaakt. Het kan namelijk gebeuren dat ik iets niet duidelijk genoeg zeg of dat een ander aspect meer de nadruk nodig heeft.

Wanneer ik klaar kom weet ik niet. Voor wij aan verlof toe zijn hebben wij echter nog tijd genoeg. Het grootste deel van de stof heb ik kant en klaar liggen in mijn hoofd, het gaat alleen om de tijd en de rust om alles te produceren. Waar het om gaat is dit: in een eenvoudig maleis de dingen formuleren met gebruik maken van beelden welke deze analfabeten kunnen begrijpen. Daarnaast moet dan telkens bij elk onderwerp hun eigen -heidense- visie behandeld worden en de geschilpunten met Rome en Mekka. Beide zijn van belang hier en het is niet goed om daar niet de nodige aandacht aan te schenken. Naar mijn zin wordt hier veel te weinig aandacht aan gegeven. Vele van mijn collegae hebben maar weinig begrip van de maatschappij en de mensen hier. Net als waarschijnlijk een deel van de oudere garde in Nederland die niet snapt dat sociologie psychologie etc. waardevolle hulpwetenschappen voor ons zijn. Velen geloven nog stijf en vast als er uiterlijk een acculturatie speurbaar is dat dan de innerlijke mens ook verandert. Dan hogelijk verontwaardigd als een dergelijke dopeling gewoon zijn heidense visie op de wereld en wat daarop leeft demonstreert in zijn dagelijks leven. Maar ondanks onbekwaamheid, welwillende tegenwerking door christenen en heidenen zit er toch groei in de kerk.

Onze bede zal dan ook moeten zijn, dat wij deze groei zo min mogelijk in de weg staan.

184/11666

XXXVI Mieneke aan haar moeder:

Fatasé, 4 mei 1959.

.....vanaf 11 februari zijn wij in de Bergdistricten.
 Samen gingen wij op tournee; Ds.K. met Herbert en ik met Ds.R.Rumbiak. Onze huishoudster en haar dochtertje vergezelden mij, daar ik enige maanden daar wilde blijven. Wij logeerden in het huis van onze vrienden, de Familie Rumawi, en Judith kon in de huishouding helpen.

In het dorp Fatasé, waar ik nú ben, was een ramp geschied. De vrouw van de Evangelist werd krankzinnig. Zij vermoordde met haar mes 3 van haar kinderen; daarna pleegde zij zelfmoord.

Haar echtgenoot was zó geschokt, dat hij ontslag nam en voor de Zending in de Wisselmeren wilde werken. Veel inwoners van het Dorp vluchtten naar hun tuinen en het Dorp diep leég. De vrouwen vreesden voor het leven van hun kinderen. De ziel van de vrouw, die Zelfmoord had gepleegd, kon zich ook vergrijpen aan hun kinderen, geloofden zij.
 Zo'n geloof zijn nog velen in Indonesia toegedaan, de 'Pontianak' is jaloers op de moeders van levende kinderen.

Van onze Papuse Evangelisten was niemand beschikbaar voor vervanging. Bovendien wisten zij zich niet opgewassen in déze situatie de Woflé's te weerstaan. Die maakten naarstig gebruik van dit gebeuren, om hun verhaal van de wraak der Vooroudergeesten opnieuw te benadrukken.

Zelf bericht ik aan Coll.K. als volgt.

In overleg met Coll.Rumbiak en andere leden van 't Moderamen v/d Classis Ayamaru-Aitinyo-Aifat, besloten Mieneke en ik voorlopig in Fatasé aan het werk te gaan.

In het dorp was men opgelucht! Wij kregen alle mogelijke medewerking.

Er moest wel wat gebeuren! De woning van de Guru was onbewoonbaar geworden; er moest een nieuwe gebouwd worden, en ook een nieuwe school, daar de oude op instorten stond.

Met hulp van een paar mannen en de jonge vrouwen ging ik aan het werk; de mannen zorgden voor rondhouten, de jonge vrouwen voor de dakbedekking, die van palblad genaaid werden. In een paar dagen was onze 'villa' klaar, 6 x 6 m groot.

Zodra wij er woonden, kwamen de bewoners weer terug. Zij voelden zich weer veilig, want in hun ogen waren wij 'machtiger' dan de geesten der doden en de Toverdokters.

Mieneke en 2 'leerling-Evangelisten' bemanden de School, geholpen door een jonge gedipl.-Onderwijzer, die begeleiding en rust nodig had.

Ook hielp zij dagelijks de zieken en licht-gewonden.

Nauwelijks waren wij tot rust gekomen, toen mij een Telegram overhandigd werd door een Agent van de Politie.

REGERINGSTELEGRAM

LTF

MARCUS TEMINABOEAN

NO 667/59/H/13 WENS PERSOONLIJK ONDERHOUD PT VERZOEKE PO BERICHT
 WAAR EN WANNEER MOGELIJK LIEFST SORONG 30/31 MEI OF
 1/2 JUNI DETACHEMENT ALGEMENE POLITIE STOP
 MAG HOLLANDIA

oorcontrole :	Kwaliteit van de afzender door de namens	De kosten van dit telegram zijn te verrekenen met: Nacontrole
	Hollandia 159.	Het Parket van de Magistraat te Hollandia
	De Magistraat van de Rechtsgesied	
	Nederlands, Nieuw-Guinea	
	Mr. J. J. J. JANSEN.	

Daar ik niet wist wat er nu weer aan de hand was, antwoordde ik 'per kerende post' als volgt.

Fatasé, 14 mei 1959.

Aan de Magistraat
 Hollandia

Referte Uw telegram No. 667/59/h/13 ddo. 25 dezer moge ik U verzoeken mij mede te delen of een persoonlijk onderhoud dringend is, of dat de inlichtingen, welke U wenst, per brief gegeven kunnen worden. Immers het is niet zo eenvoudig om hier weg te komen. Op de door U genoemde data ben ik in het binnenland. Ik zal dus vrij grote kosten moeten maken om U in Sorong te ontmoeten, n.l. de vliegkosten Ajamaroe-Sorong vv., de kosten voor dragers en onderdak in Sorong.

Graag had ik dus van te voren bericht omtrent onderwerp etc. Ik zou mij kunnen voorstellen dat ik een aantal stukken zou moeten mee brengen naar Sorong. Indien U mij als antwoord op deze brief telegrafeert: accoord, Sorong, dan is dat voor mij voldoende om vervoer naar Sorong te regelen. Desondanks werd ik echter graag ingelicht omtrent het onderwerp van ons onderhoud.

Dit kan echter per brief; het is wenselijk, dat zowel Telegrammen als brieven geadresseerd worden aan de Ressortschoolbeheerder der D.Z.R. te Teminabuan. Deze zal voor verdere verzending zorg dragen en is gemachtigd ook vertrouwelijk en aangekende stukken te ontvangen.

Tevens weet hij dan ook, dat hij mij moet boeken op de vlucht van 30 mei - of één van de dagen van die week - en terug op de donderdag daaropvolgende. Als plaats van onderhoud, tenzij U ergens een proces-verbaal over wilt opmaken, stel ik echter voor de spreekkamer van mijn collega Van Dijk, dat is niet zo ver weg van het detachement (tenzij U de kazerne v/d Mobiele Dienst op Doorn bedoelt) en het is er rustig. Voor vervoer kan ik waarschijnlijk wel zorgen.

Met de meeste hoogachting,

R.E.H. Marcus.

Ik moest reageren, en stuurde de Administrateur van ónze Schoolbeheerder een brief met volgende inhoud:

Fatasé, 14 mei 1959
Betreft: Telegram

Beste Koos,

Van de magistraat in Hollandia opnieuw een telegram, dat gisteren hier aankwam. Wil je hem terugseinen:

Magistraat Hollandia

Synode 19 tot 22 in Ajamaroe. Onderhoud aldaar mogelijk. Nader bericht in Teminaboean.

Marcus.

Verder: graag 4 pakken OMO of iets dergelijks, het carbon is totaal beschimmeld, wil eens kijken of er nog iets beters is, ik stuur de doorslag mee dan kan je zien hoe slecht het is en ik heb de beste vellen uitgezocht.

Wil je de magistraat afhalen in Teminaboean van de plane. (Of Lieuwe, dat kan ook, maar die is dan misschien ook al weg)

Bespreek met hem, dat het mij onmogelijk is om deze vergadering, die al lang geleden uitgeschreven is en waarvoor zelfs de vacanties verzet zijn, uit te stellen. Het is echter niet moeilijk om 19 en 20 naar Ajamaroe en terug te komen. (Opvoer!) Het beste schikt de negentiende omdat de vergadering 's-middags pas begint en ik de opening wel kan missen. Ik zal om 8 uur 's morgens in Ajamaroe zijn in het huis van Nibaely en daar verder afwachten wat er gebeurt.

De looper moet weg en ik heb geen tijd nog te schrijven. Wil je nog even een mededeling sturen aan Dr. Stöpler, Sorong, dat ik op de afgesproken datum niet kan komen, daar de reis naar Sorong uitgesteld moet worden; 't is de Tandarts.

Hartelijke groeten,

Enige dagen later kreeg ik de bijgaande brief. Kennelijk vond de Algemeen Schoolbeheerder het nodig om mij het bevel van de Magistraat mede te delen, en reden daarvoor gaf hij niet op, en evenmin dat hij dienaangaande opdracht daartoe had ontvangen van Justitie.

Dat bevreemdde en ergerde mij; ik was géén Schoolbeheerder meer, en vroeg mij af:

Sedert wanneer mag een administratief medewerker van de ASB een 'GEHEIM' schrijven van de MAGISTRAAT inzien, dat ik zelf nooit ontvangen heb. Wie heeft hem het recht verleend dit voor mij te parafraseren? Is dit 'Wij' in de aanhef een 'pluralis majestatis', óf is deze medewerker zo nauw verbonden met de ASB, dat zij een tweeënheid vormen, en wáárom hebben de School Beheerders in de Ressorten daarvan geen bericht ontvangen?

Algemeen Schoolbeheer Zendingsscholen Nederlands-Nieuw-Guinea

Hollandia, 11 mei 1959
 No. : G-82-U
 Bijl.:
 Ond. : strafrecht

Geheim

Aan de weleerwaarde heer ds.R.E.H.Marcus

te

Terminaboean

- 1 Wij beloofden U alhier na te zullen gaan, wat het telegram, dat U op zondag 26 april j.l. ontving, precies inhield.
- Na ingewonnen informatie delen wij U mede, dat U naar Sorong geroepen wordt voor een tegen U ingestelde strafzaak wegens belediging van het Binnenlands Bestuur. Deze procedure schijnt door de Gouverneur gelast te zijn. Tot zover het officiële.
- 2/7 Een hoge justitiële autoriteit, wiens naam beslist onvermeld dient te blijven, gaf U het volgende advies inzake uw houding in Sorong. Vooropgesteld moge worden dat U beslist dient te verschijnen, omdat U anders uw eigen glazen ingooit. U dient dan echter te stellen dat U nooit verwacht had, dat e.s.a. in extenso door zou gaan naar de Gouverneur, aangezien er omschrijvingen in voorkwamen, die niet zonder meer voor externe consumptie bestemd waren.
- 3 Verder zou U kunnen stellen dat U de betrokken brief (uw no. 1-2049) van 8 juli 1958 geschreven hebt vanuit een opgekropt gemoed. Het feit, dat U weer een goeroe, voor wat
- 4 U als een betrekkelijke futiliteit zag, kwijt raakte, verleide U in een niet al te weldoordacht ogenblik tot het op
- 5 papier zetten van deze tegenbeschuldigingen. Daar het vliegtuig bovendien dezelfde dag nog vertrok, zo zou U kunnen stellen, werd alles inderhaast geformuleerd.
- Op deze wijze kunt U er wellicht aardig uitspringen. Wenst U echter de materiële inhoud van uw beschuldigingen
- 6 staande te houden, dan hopen wij dat uw getuigen niet weifelmoedig worden.
- Aangezien U op tournee is, zenden wij deze brief in gesloten enveloppe aan Ds.Koopmans, met het verzoek voor verdere expeditie zorg te dragen.
- Met vriendelijke groeten,

Afdeling Alg.Zaken ASB

J.Bos

Daar het een Onderwijzer bij het gesubsidieerde Onderwijs betref, heb ik de 'Waarnemend Algemeen Schoolbeheerder' van het gebeurde verwittigd, omdat er sprake is van érnstige RECHTSONGELIJKHEID. Zélf s in het oude 'Nederlandsch Oost-Indië' was dat een hoge uitzondering.

Deze door mij gesignaleerde misdrijven, werden voor de Magistratuur in Hollandia géén aanleiding om actie te nemen.

Kennelijk is het 't ASB ontgáán, dat de Hoofdonderwijzer Guru M.Nussi veroordeeld werd door een rechtbank, waarvan de voorzitter, een Bestuursassistent, welke zelf af en toe dátgene deed, waarvoor M.Nussi veroordeeld werd.

Het toezicht op de 'Rechtsbedeling' was de taak van het HPB, een Ctr.I. die één van zijn Papuse mede-bestuurs Ambtenaren, ten aanschouwe van alle aanwezigen in het kantoor een ferme klap in zijn gezicht gegeven.

Het slachtoffer beklaagde zich bij mij, toen nog Res-sorts Schoolbeheerder, tevens werkgever van zijn verloofde en namens de Ev.Christ.Kerk verantwoordelijk voor het Pastoraat.

Nu nog mijn 'kanttekeningen' bij de brief van het 'Hoofd Algemene Zaken' van de Alg.Schoolbeh. voor het gesubsidieerd Protestants Onderwijs.

- 1) Hier heb ik niet om gevraagd en evenmin iets ontvangen; De Administrateur schrijft de In- en Uitgaande brieven in.
- 2) N.B. pg. 355-360!
- 3) Ik peins er niet over voorwendselen te gebruiken welke mij door het A.S.B. worden aanbevolen!
- 4) Nergens is te lezen dat ik het gepleegde feit als een futiliteit zag. Alleen vanwege de Rechtsongelijkheid heb ik geprotesteerd.
- 5) Zie 3.
- 6) De Geslagen CHBA herriep uiteraard zijn, persoonlijk beklag bij mij.
In de 'Indische' Belletrie zijn er legio voorbeelden van Multatuli (= Eduard Douwes Dekker), P.Daum, M.H.Szekely-Lulofs en andere leveren genoeg feiten; de 'kleine man' was bang voor straf of vergelding.
- 7) Waarom kan die naam niet vermeld worden?
Niet veel later bleek het de Advocaat Generaal te zijn, een vriend v/d Alg.Schoolbeheerder.
N.B. 't kranteknip sel ddo. 14-07-'59 (pg. 430)

Deze door mij gesignaleerde misdrijven, werden voor de Magistratuur in Hollandia géén aanleiding om actie te nemen.

Uiteindelijk wilde men mij met 'goede' raad te hulp schieten! Was het wroeging over het resultaat van hún ongevraagde inmenging in mijn geschil met het 'GOUVERNEMENT VAN NEDERLANDSCH NIEUW-GUINEA?'

Onderstaande brief ontving ik ná mijn terugkeer uit Sorong. Het 'verhoor' door de Politie.
Opnieuw een vraag: Wie heeft het ASB ingelicht over mijn verhoor, zonder het eindresultaat te weten?

Algemeen Schoolbeheer Zendingsscholen Nederlands-Nieuw-Guinea

GEHEIM

Hollandia, 15 juni 1959
No. : G-97-U
Bijl. :
Ond. : strafzaak

Aan Zendingspredikant D.Z.R.
de weleerwaarde heer
ds.R.E.H.Marcus

Teminaboean

In aansluiting aan onze brief no. G-82-U van 11 mei j.l., delen wij U mede, deze week met enkele figuren, die iets met uw zaak te maken hebben, gesproken te hebben.

Na uw verhoor in Sorong schijnt uw zaak er niet beter op geworden te zijn. Niettemin kunt U er nog zonder ongelukken uitkomen, wanneer U alsnog schriftelijk tegenover de Procureur Generaal excuses aanbiedt.

Als reden van het late schrijven kunt U de malaria-aanval opgeven, die opkwam tijdens het verhoor door de Magistraat. Wij laten het echter geheel aan U over.

Met vriendelijke groeten,

Afdeling Alg.Zaken ASB.

J.Bos.

Toen ik tenslotte in de loop van juni in Sorong kon verschijnen, bleek er niet eens een proces aanhangig te zijn. Het zou een gesprek worden met de Officier van Justitie.

Tijdelijk onderdak verleende mij mijn Coll.Ds.S.S.van Dijk, predikant voor de Nederlands talige gemeente van de E.C.K.

Ik had de ochtend van dit gesprek een Malaria-aanval en was bepaald niet fris. Het onderhoud was moeizaam; steeds opnieuw probeerde de Off.v.Just. mij te doen erkennen, dat ik mij 'vergist' had, c.q. de klager niet goed begrepen had. In dat geval zou het voor mij met een sisser aflopen.

Hoé kon het A.S.B. dit van te voren weten??

Ik was mij van de consequentie zeer goed bewust. Indien ik de mij toegestoken strohalm zou grijpen, was ik schuldig aan meened, en kon men mij mijn verblijfsvergunning intrekken. Weigerde ik te capituleren, zou de ASB toch niet rusten vóór hij mij had uitgeschakeld!

Ik weigerde! En toen kreeg ik een schok! De Officier van Justitie haalde een brief uit zijn zak, en liet mij die lezen. De door mij genoemde Ambtenaar tijdens het geding tegen Guru M.Nussi, had de moed te bekennen dat de door mij gelaakte feiten op waarheid berusten.

Inmiddels had ik ruim 40^e Gr. koorts; hij bracht mij naar de Pastorie, waar ik liefderijk verzorgd werd.

Mijn 'onschuld' was onomstotelijk bewezen. Van de Magistratuur kreeg ik daarvan géén schriftelijke bevestiging. Evenmin werd mij de mogelijkheid gegeven, de gemaakte onkosten te declareren; ze bedroegen 2 x f 250,--, bijna mijn 'maandsalaris' (netto!).

Classis Bergdistrict
R.E.H. Marcus

Fatasé, 23 juni 1959.

Aan de D.Z.R.
Singel 452
Amsterdam

Eerwaarde Broeders,

Sedert enige maanden woont mijn vrouw hier in Fatasé. De krankzinnige echtgenote van de hier geplaatste Evangelist Tokoro, doodde op een onbewaakt ogenblik drie van hun vier kinderen. Deze was zó geschokt, dat hij hier niet wilde blijven, ja helemaal weg wilde uit de Vogelkop. Hij nam ontslag en reisde met zijn overgebleven dochtertje naar de Wisselmeren en nam daar dienst bij de Amerikaanse Zending.

Goede raad was duur; geen van de andere Evangelisten was beschikbaar, en na overleg met Coll.Rumbiak en de leden van het Classicale bestuur, nam men het aanbod van mijn vrouw aan; zij nam de open plaats in.

Ik zou mij daar ook vestigen, zodra de overdracht van mijn werk in Teminabuan dat toeliet.

Ik hoopte daar de rust te vinden om aan de Catechese te werken, een verzoek van de héle Ressortsvergadering.

De politieke toestand en de ontwikkeling in Zuid-Oost Azië maakte ons inziens een overdracht van zo veel mogelijke bestuurlijke taken wenselijk.

Na overleg met het Classicale bestuur en coll.Ds.R.Rumbiak, neemt deze het secretariaat van de Classis op zich, d.w.z. één van de taken, welke ik uitoefende.

Wij wonen slechts drie uur lopen van elkaar verwijderd en kunnen dus gemakkelijk met elkaar overleggen.

Schooljongens onderhouden de schriftelijke communicatie, en daar er om de 4-5 km een schooltje is, gaat dat in estafette snel genoeg.

Nu ben ik dus bezig met mijn aantekeningen van jaren studie uit te werken en de tekst te testen in gesprekken met Onderwijzers en Evangelisten. Tijdens de Weekends komt er telkens een kleine groep.

Hun aan- en opmerkingen worden dan verwerkt. Het resultaat is een voorlopige tekst, die ik op stencil zet; in Teminabuan wordt die dan vermenigvuldigd.

Ik neem daarvoor telkens drie samenhangende onderwerpen, resp. uit de Athanasische Geloofsbelijdenis, de Deuteronomische Wetten en het 'Onze Vader'. In korte tijd bleek al dat deze opzet goed ontvangen werd. De hoorders begonnen verband te zien tussen de teksten en hun leven van alle dag; citaten uit de brieven van de Apostelen, die eveneens in een 'heidense' kontekst moesten leven en werken kregen nu 'zin' voor hen.

In de 'vacantie' (augustus), zijn wij van plan een Bijbelstudiegroep bijeen te roepen. Samen zullen wij dan, met de jonge mannen het uit dorp, een nieuwe school bouwen, in de ochtenduren. De oude staat op instorten, zodat mijn vrouw, haar helpers en de kinderen elders onderdak moeten zoeken bij harde wind.

Voor de Cursisten is het tegelijkertijd een 'praktijkles', sommigen van hen zullen zelf leiding moeten kunnen geven aan de bouw van nieuwe scholen.

R.E.H. Marcus
D.Z.R. Teminabuan

Fatasé, 2 juli 1959
Betreft: G-97-U

Aan het Hoofd v/d Afdeling
Algemene Zaken v/d
Alg.School.Beherder
Zendingsonderwijs

Zeer geachte Heer Bos,

Mits deze bevestig ik de ontvangst van het boven vermelde schrijven. Ik moet zeggen, dat ik grote waardering heb voor uw tactvolle voorlichting.
Het spijt mij dan ook, U te moeten mededelen, dat ik er geen gebruik van kan maken.
Het lijkt mij echter goed, dat U de reden daarvan weet.

1e De heer D., Ctr.I, heeft zelf schriftelijk verklaard, de door mij gesignaleerde mishandeling te hebben gepleegd. Daarmee heeft mij mijn volle respect herkrege!

Dat houdt in, dat mijn bewering, dat er geslagen is, zonder dat men hierin een aanleiding gevonden heeft, om 'recht' te doen, onomstotelijk bewezen is.
Tijdens mijn onderhoud met de Magistraat heeft deze mij er van overtuigd, dat dergelijke feiten door Justitie behandeld worden, voor zover ze ter kennis v/d Magistratuur komen.
Mijn probleem is dan: 'Wie heeft het door mij gesignaleerde delict dan niet gemeld? Zijn ze bewust verzwegen om iemand te beschermen?

2e Mij werd verweten, dat ik de Justitie niet vertrouwde.
Dit heb ik weerlegt, immers Coll.H, heeft zich met de Procureur-Generaal hierover verstaan; hij was eerder op de hoogte van de klacht dan de vigerende Schoolbeheerder, uw Chef.

3e Tijdens het onderhoud met de Officier van Justitie werd mij de motivering van de veroordeling van een Evangelist getoond. Mishandelingen, die hij gepleegd had, werden tot voor zeer kort ook door functionarissen van de Politie gepleegd. Ik heb de O.v.J. beloofd hem de nodige gegevens te verschaffen, indien ik dit soort gebeurtenissen mij bekend werden.

4e Waarom rakelt U deze zaak weer op?
Zonder dat er een nieuwe aanklacht tegen mij geopperd is, en zonder dat er ook nu één 'dagvaarding' mij bereikt heeft, adviseert U mij mijn verontschuldigingen aan te bieden aan de P.G.!

Er is, evenals de eerste keer, niet eens een 'relaas van Aanzegging' aan mij gedaan!
Houdt U mij ten goede: 'Ik krijg géén reisvergoeding; elke reis naar Sorong kost mij f 250,- en dat dus 2 x achter elkaar, d.w.z., bijna een maandsalaris.

Mij werd slechts medegedeeld, dat het komende onderhoud moet dienen: om mijn bezwaren te ontzenuwen.

Dat stel ik zeer op prijs!

Dat alles neemt echter niet weg, dat tenminste één van de 'ingewijden' al sedert 5-7 maanden, deze schriftelijke bekentenis in zijn kast of bureaulade had liggen!

Ik heb namelijk zijn brief in handen gehad; deze was geda-teerd october 1958; het telegram v/d Magistraat is gedateerd 15 april 1959.

Met verschuldigde hoogachting,

R.E.H.Marcus.

Ik kan mij nu weer wijden aan de mij opgedragen taak, de opstelling van een catechese voor de medewerkers, de Guru's en de Evangelisten.

Nog steeds is de rust echter niet weergekeerd.

Gezien het gebrek aan Evangelisten, heeft het zin déze vorm van bijscholing van -op zich geschikte kandidaten- in de komende tijd voort te zetten. Coll. Rumbiak en de goede Papuse Schoolhoofden zijn daartoe wel in staat.

Wij hebben namelijk een aantal oude medewerkers, die graag terug gaan naar de kust, die bovendien slecht zijn opgeleid, maar op grond van hun leeftijd en diensttijd van mening zijn alles al te weten; een wereldwijd verschijnsel dunkt mij.

Van Coll. D.Prawar uit Inanwatan kreeg ik bericht, dat tijdens het bewind van Guru Wattimuri nog al wat 'ex bedienden' van Ambonense Guru's als Evangelisten zijn aangesteld, welke totaal niet voor die taak berekend zijn!

Onze oudere Evangelisten -bijgeschoold in de jaren dat mijn vrouw en ik hier de leiding hebben- zijn altijd nog béter.

Ik heb dit besproken met Cl.Vis, nu Secret. v/d Algemene Synode door E.C.K.

Vorige maand is het in de Ressortsvergadering in Inanwatan tot een crisis gekomen. Guru Wattimuri heeft zijn beide functies -Secretaris en Voorzitter van de Ressort-Synode- neergelegd. N.B. zo'n dubbele functie is niet conform de in 1956 vastgestelde Kerkorde.

De Evangelistenschool in Ransiki, óorspronkelijk door de Synode gepland en toegewezen voor de omgeving van Teminabuan, kan pas in 1960 enkele abiturienten beschikbaar stellen voor Inanwatan, en geen één voor Teminabuan-Ayamuru! Coll.Rumbiak en ik willen dit met Ds.J.Rumainum opnemen.

In oktober moet ik naar Fuog. Daar is onder leiding van Guru S.P.W.Tanamal in de loop van de tijd, welke hij daar werkt, een kleine gemeente ontstaan. Zij telt slechts 20 volwassenen; géén van hen is al gedoopt, maar er gaat iets van hen uit! Zij onderhouden zélf een Evangelist, die werkt in het gebied van de Sebyar, enige dagen van Fuog in een gebied, dat nog niet 'onder Bestuur' gebracht is.

Daarna zullen wij met een prauw de Kamundan afvaren. Verscheidene Dorpshoofden hebben zich bij mij beklagd, over gedrag en werk van sommige Evangelisten, welke school houden. Sedert de komst van Coll.M. kon ik er niet meer controleren; dat deed ik voordien, wanneer ik de gesubsidieerde scholen bezocht.

Ons bereikten geruchten, dat de Administrateur overgeplaatst zou worden naar Hollandia, omdat hier tóch twee predikanten zijn!

Dat wordt dan voor Coll.K. een zware belasting!
U kunt het nog eens nalezen op pg.352!

Zodra Coll.K. het schoolbeheer overnam, werden er pogingen ondernomen om Coll.K. en mij tegen elkaar uit te spelen, meestal door de minst bekwamen.

Deze namen ook Coll.Rumbiak niet voor vól, aangezien hij -in hun ogen- géén macht had, en dat gold ook in mindere mate mij, sedert ik geen Schoolbeheerder meer was.

Meer dan óóit zijn wij er dan ook van overtuigd, dat het Schoolbeheer in handen moet komen van een Onderwijzer met Hoofdacte, en administratief onderlegd. Bovendien moet hij in staat zijn 'te land en te water' te tourneren, indien U mijn verslagen gelezen hebt, weet U wat dit aan conditie vergt.

Ook indien er een Schoolbeheerder zou worden benoemd, is er nog een zware taak weggelegd voor Coll.K. en de beide Papuse Collegae. Het geven van cursussen en het Pastoraat aan de medewerkers zullen veel studie, energie en toernerer vergen.

Als altijd baren de Financiën mij grote zorgen. Wij hebben de vergoedingen a/d Evangelisten moeten verminderen. Het gebeurt met bloedend hart. Toch heeft geen van ons ontslag genomen. Ik zal met Coll. D.Prawar overleggen, of de Classis Inanwatan ons -tegen betaling- Sago kan leveren.

Daarvoor zijn er twee redenen. De prijzen van 'import' lopen sterk op. Petroleum kost nu f 0,75 per liter.; een blikje melk f 0,85 en een blikje vis (haring in tomatensaus) f 1,15. De Importeur, de Fa. Hagemeyer, hier NIGIMIJ geheten, heeft een monopolie, en de Chinezen moeten ook van deze Firma betrekken. Daar wij op onze begroting zelf al een tekort over 1989 hebben van ruim f 13.000,--, kunnen wij de hoogst noodzakelijke verhoging van de Salarissen niet geven!

Eèn andere reden is het feit, dat het BB een weg wil aanleggen, voor autovervoer van Bagaraga naar Mefkhajim. Daarbij gaat 'Hollandia' er van uit, dat deze weg er is ten behoeve van de bewoners van het Bergdistrict. Daarvoor heeft men 10 % van alle volwassen Mannen en wat jongeren opgeroepen, om zonder vergoeding aan de aanleg te werken. 'Men' beroept zich daarbij op verschuldigde 'Heerendiensten'.

Dit is echter onwettig, en wel om twee redenen.

Zoals ik reeds eerder (Brief ddo. 15.7.1958) aan het H.P.B. schreef, maakt de Onderafdeling Teminabuan déél uit van het 'Zelfbesturend Landschap' Ternate.

Dat houdt in dat de Clan- en Adathoofden recht van Consul-tatie en Inspraak hebben.

Adathoofden zijn diegenen, welke aangesteld zijn door de Sultan van Ternate en zijn vertegenwoordigers, o.a. de Radja van Rumba-ti en Kokas.

Deze Adathoofden zijn de dragers van de titels Radja, te weten de Radja's van Kambuaya en Isir, en de 'Majoors en Kapitans', welke door de Indonesische Regering, opvolgers van de Oost-Indonesische Sultans, zijn erkend.

Het overige is te lezen in de Encyclopedie voor Nederl. Oost-Indië onder het artikel 'Heerendiensten', 'In Riouw..... Ternate waren in 1882 vele Heerendiensten afgeschaft'.

Een ander citaat uit hetzelfde Artikel luidt:

.... na 1910 kunnen vrijwel géén Heerendiensten worden gevorderd.

Wie kan, onttrekt zich hieraan door de verhuizen of wel het Oerwoud in te vluchten. De gezinnen van deze mannen kunnen geen bijdrage betalen, zoals vélen van hen gewend waren, en de Ressortskas zit met de gebakken peren!

Desondanks zijn er velen die bijdragen, vrijwel alle Guru's en de Protestantsche Ambtenaren, Onderwijzers etc. geven tot 10 % van hun inkomen.

Het 'gat' in de Begroting kunnen wij echter niet wegwerken en evenmin het tekort over 1958.

Hieronder een overzicht van de gelden van de ressortskas. Dit werk doe ik er bij, ook al is Gaspersz penningmeester, omdat hij er nog niets van snapt.

Saldi 1957	f 4.818,80	
D.Z.R.	<u>13.187,64</u>	f 18.006,44
Afdracht gemeenten		9.696,25 1)
idem kringen		1.254,08
idem evangelisaties		1.972,73
Coll.Hervormingsdag		3.306,64
Pinkster coll.		992,80
Voorschotten		97,60
Formulieren		<u>85,30</u>
		35.301,84
Algemene Synode		<u>1.000,--</u>
1958 Totaal ontvangen		f 36.301,84
		=====

Salarissen evangelisten	f 29.628,05
Idem ds.Rumbiak juli-december	1.848,--
Schrijfmachine t.b.v. Ds.Rumbiak	240,--
Cement t.b.v. huis voor "	279,29
Reiskosten Ds.Rumbiak	248,25
Overplaatsingskosten evangelisten	378,50
Loonbelasting evangelisten	432,42
Voorschotten op achterstallige salarissen	300,--
Onderstand Njora Nussi tijdens Guru Nussi's gevangenisstraf	<u>150,--</u>
Totaal personele lasten	f 33.504,51
Onkosten Moderamen	21,--
Kadaster	487,25
Diverse onkosten (kantoor etc.)	306,78
'Geleend' door een subkashouder	477,77 £)
Saldi	<u>1.504,84</u>
1958 Totaal uitgegeven	f 36.301,84 =====

N.B. Per 1.1.'59 waren nog te betalen ± f 2.600,--
aan achterstallige salarissen en f 752,70
aan loonbelasting.

£) Geconstateerd werd een kastekort dat de betrokkene niet verklaren kon, het zal, met andere schulden welke hij gemaakt heeft, en waarvoor ik mij garant gesteld heb, zodat hij niet wegens fraude in de gevangenis komt, door coll.Koopmans geleidelijk ingehouden worden.

Het te kort over 1958 is dus: op salarissen: ± f 2.600,--	
belasting	<u>752,70</u>
	± f 3.352,70
in mindering saldi: f 1.504,84	
voorsch. 300,--	
£) <u>477,77</u>	
	<u>2.282,61</u>
	Blijft te kort ± f 1.070,09 =====

1) De Nederlands sprekende (2 Ambtenaren) en het personeel van de Zending brachten met elkaar f 3.567,23 op. Het betreft 8 gezinnen en 3 ongehuwden.

Hulp uit de 'kustgemeenten' is evenmin te verwachten. De Collecte werd tot dusver beschouwd als 'eigendom' van de Gemeente, en niet als de verschuldigde afdracht aan de Heer der Wereld, zoals dit in Deuteronomium gevorderd is. Zij werd dus geheel ten eigen bate aangewend en gedeeltelijk gegeven a/d Voorganger als 'loon' voor zijn kerkelijke arbeid.

Ook de uit deze Gemeenten aangeworven Evangelisten kregen van de gemeentekas geen hulp: zij moesten hun Adathoofd inschakelen, welke de zorg heeft voor noodlijdende Clanleden. Daar deze echter geen gelegenheid hebben om mee te helpen in de eigen dorpen, komt er van die Clan-hulp voor deze Evangelisten niet veel terecht.

In de oudere 'Zendingsliteratuur' wordt de grote 'Zendingsdrang' van de Ambonezen geprezen.

Nader onderzoek levert echter een verrassend resultaat. Deze zendingsdrang is voor een niet onbelangrijk deel in oorsprong een zoeken naar een belangrijke functie in de maatschappij, waaraan een vast inkomen verbonden is. Het kost dan ook moeite om een kerkelijke vergadering bij de agenda te bepalen en het niet te laten verworden tot een vakverenigingsvergadering, waar de arbeidsvoorwaarden het belangrijkste punt uitmaken. Dit uit zich ook verder in de onwil bij velen, om iets tot de collecte bij te dragen. Zij vonden over het algemeen, dat zij genoeg deden voor den Heer als zij predikten en catecheseerden.

Tot ik het werk overnam, was het gewoonte deze 'extra arbeid', welke gezien werd als 'overwerk', te betalen uit de opbrengst van de Collecten.

N.B. de hulpkrachten werden hier buiten gehouden.

zij waren het ook die dit bij mij ter sprake brachten.

Ik heb hier een stokje voor gestoken! M.i. is de Collecte voor de gemeente en haar taken, in éérste instantie voor het Diakonaat.

De oudere Voorgangers zijn dan ook zelden solidair met de groepen welke 'gemeenten-in statunascendi' zijn, maar met de Christus. De volle nadruk leggen zij dan ook -net als 'Rome'- op het ambt.

Ook vanwege hun werk op de scholen voelen zij zich belangrijk, zij weten zichzelf 'Cultuurdrager' in deze bewogen tijd. Pijnlijke vergissing! De doorsnee Molukker deelt het oorspronkelijke 'Wereldbeeld' van de Melanesiër. Ook hun sociale organisatie is niet veel anders. Zij vormen hechte Clans, in later tijden -maar altijd nog duidelijk herkenbaar- onder een dun westers vernis verborgen. Juist op dit vernis berust hun superioriteitsgevoel.

Dit zegt niet, dat deze mensen onbruikbaar zijn of dat zij niet veranderen. Velen onder hen hebben al -gééstelijk- 'hun land verlaten'. Maar zij worden dan ook met de nek aangekeken door diegenen die zich 'echte' vertegenwoordigers van hun volk en diens missie voelen.

Een prachtig voorbeeld daarvan is er nú te vinden. Eén van de oudere amboneze onderwijzers zou zijn zoon kunnen helpen met het betalen van de bruidsschat. Alles bij elkaar f 1.000,--, dus 3 maanden salaris voor papa! Hij heeft bovendien nog vele clan-genoten, allen in goed gesalerieerde functies.

Deze Guru helpt zijn zoon echter niet, want die is met een 'zwartje' getrouwd. Hij hoopt dat de ouders de jonge bruid zullen terug halen en de jongelui dan als 'ongehuwd' gelden voor de wet.

Voor Ambonezen en soortgelijke Indonesiërs is echter de oude regeling -geldig in N.O.I.- nog van kracht, en huwelijk is slechts rechtsgeldig, wanneer het als zodanig geregistreerd is op een HPB-kantoor. Zij kunnen dan óók niet in de kerk trouwen en géén ambtenaar worden omdat zij in 'concupinaat' leven.

Wie thuis is in de oude 'Indische' literatuur, kan weten, dat dit een toppunt is van huichelarij!

Deze bekwame jonge Guru leeft nu in 'Concupinaat'! Gelukkig hééft hij al een vaste aanstelling.

Ik breng het echter niet op, om hem kerkelijk te schorsen. Uiteindelijk is het niet zijn schuld dat de ouders van de bruid een bruidsschat vragen, die hij niet betalen kan. Mede schuldig is hier het Gouvernement van Nederlands Nieuw-Guinea, dat nog steeds niet de durf heeft, de rechtsregels aan te passen aan de zich veranderde maatschappij.

Er is sedert jaren een nieuwe Huwelijksregeling 'in de maak'. Daarbij wordt óók de door de UNO-norm van minimaal 16 jaar gehandhaafd voor meisjes. Zelf het straatarme India doet er aan mee; maar Nederlands Nieuw-Guinea nog stééds niet!

Ook spreekt de UNO over het recht van ieder kind op onderwijs, maar hier wordt het onderwijs -naar mogelijkheid gedwarsboemd.

N.B. In Indië vroeger eveneens; ik vermoed, dat men niet nog méér concurrentie wil voor de naar Ned.N-G uitgeweken Nederlandse onderdanen van 'gemengden bloede'.

In opdracht van de Gouverneur werd ik opgeroepen door de Officier van Justitie. Ik zou mijn mond voorbij hebben gepraat. Ik had gezegd, dat er tweeërlei recht werd gehanteerd, en dat Papua's werden gestraft voor, en dóór Ambtenaren, die zich aan soortgelijke feiten schuldig hadden gemaakt.

Het betrof het proces tegen Guru Nussi, in juli 1958.

N.B. vide pg.354 vv.

Zowél de voorzitter van de Landschapsrechtbank, als ook de Ctr.I, die toezicht op de rechtsbedeling in de Onderafdeling Teminabuan-Inanwatan moest houden, hadden zélf mishandelingen gepleegd. Ik kan méér feiten noemen van Politie kader en andere Bestuurs Assistenten!

De O.v.J heeft mij circa 4 úúr verhoord éér hij mij de Schriftelijke Bekentenis van de door mij genoemde Ctr.1 ter lezing overhandigde.

Hij deelde mij mede dat àlle strafbare feiten ambtshalve werden vervolgd, voor zover deze de Justitie ter ore kwamen.

Daarmee werd nog niets gezegd over verschil in strafmaat, maar voorlopig was ik enigszins tevreden gesteld. Ik vond het prettig, dat de Gouverneur notitie genomen had van mijn klachten.

Ook mijn Coll.Ds.Woldendorp werd opgeroepen, uiteraard voor een andere strafzaak, op last van de Resident van West-Nieuw Guinea, maar éveneens op last van de Gouverneur!

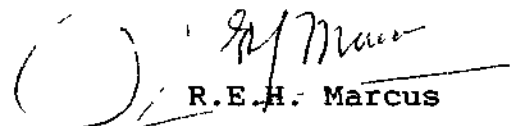
Op zich zelf is het een 'Teken a/d Wand' dat daarbij géén Dagvaarding en Aanzegging wordt verzonden, en evenmin Reis- en Verblijfkosten worden vergoed!
Als pleister op de wonde -voor mij althans- wordt er geen onderscheid gemaakt tussen de Europeanen en Indonesiërs énerzijds en Papua's anderzijds.

Mijns inziens is de basis van het euvel gelegen in het niet opvolgen van Montesquieu's eis, scheiding van Rechtelijke, Wetgevende en Uitvoerende Macht.

Als illustratie het volgende diene het feit, dat ik op een late avond aangehouden werd door een functionaris van de Politie; ik was na een huisbezoek op weg naar mijn huis! Ik heb toen gezegd dat m.i. in een Nèderlandsche Kolonie géén Politiestaat mocht ontstaan, te méér, omdat het een Mandaat van de U.N.O. betrof.

Natuurlijk werd ik voor verhoor opgeroepen. Zo dom zijn deze Ambtenaren! Ik heb hen gezegd, dat juist het feit dat ik opgeroepen werd, mijn klacht bewees.

Enige tijd geleden verzocht ik U om mij een verslag van de bevindingen van de Parlementaire Missie toe te zenden. Het is voor Nederlandse Staatsburgers van belang te weten hoe ver men kan gaan met 't negeren van de mensenrechten, zonder gevolgen voor de dader.


R.E.H. Marcus

Fatasé, 24 juni 1959.

Penningmeester v.d. DZR.

Beste Lukas,

Opgelucht en opgelicht kwam ik uit Sorong terug. Door de bekentenis van de Ambtenaar, wiens mishandeling van een subalterne Ambtenaar ik mededeelde aan het Algemeen Schoolbeheer, ben ik van deze aanklacht af.

Opgelicht ben ik door 'Justitie' voor ± f 500,--, zijnde de gemaakte reiskosten (2 x Fatasé-Sorong) vise versa!

Geleidelijk lossen de problemen zich op. Wat betreft de straf voor de diefstal uit de kas van v/d Oever, de dief werd veroordeeld tot 1 jaar 9 mnd. met aftrek van 6 maanden voorarrest.

Fortuinlijker verging het een collega 'Boef'; hij kreeg slechts 5 maanden, eveneens met aftrek! Maar ja, het ging om een nederlandse ambtenaar, die gelden van het RODE KRUIS verduisterd had! De motivering was bij beiden gelijk: hulpverlening aan familieleden en vrienden. Bijbels gezien handelden zij in overeenstemming met de gelijkenis v/d 'onrechtvaardige rentmeester', omdat zij zich vrienden maakten met de onrechtvaardig verkregen 'Mammon'.

De bijgaande overzichten van de Financiën, kan je na lezing door Dokter Hertstein, doorgeven aan de heer Roggeveen.

Geleidelijk krijg ik mijn gemoedsrust terug; ik kan mij opnieuw aan mijn centrale taak wijden:

Overdracht van de Bijbelse verkondiging.

Ons leven hier is rustig. Het gezin bestaat nu uit ons beiden als 'pleegouders' en verzorgers. Ook onze goede huishoudster Judith Regoy maakt er deel van uit. Zij heeft aan háár 'Holofores' een dochttertje overgehouden en 'Holofores' behield zijn hoofd, want Judith is niet haatdragend. Zo zijn wij dan met 3 volwassenen en een kruimeltje, eveneens Mientje geheten, waar wij veel vreugde aan beleven.

In onze nááste omgeving zijn er dan nog 3 jonge mannen, die wij hopen op te leiden tot Evangelist en een Onderwijzer die overspannen is.

Mieneke houdt regelmatig polikliniek; haar Coll. te Mefkham voorziet haar zo goed mogelijk van Medicijnen en andere zaken, zoals verband.

Jonge mannen en meisjes bouwden een nieuwe school en leverden het materiaal voor ons huis.

Mieneke runt die Dorpsschool, daarin bijgestaan door een bekwame, maar overspannen Guru en twee Evangelisten in opleiding.

Dat wordt zeer gewaardeerd door de bewoners, want een dorp zonder school geniet geen aanzien.

Wij verwachten, dat de zeer bekwame Guru A.Baransa deze wijze geholpen is om zijn evenwicht te herkrijgen; zo iets is ons eerder al gelukt.

Samen met de jonge mannen heb ik voor ons een hutje gebouwd (6 x 6 m), omdat het huis van de Guru gedeeltelijk vernield was (het oude gebouw stond op instorten).

Ook krijgen wij af en toe groente en Cassave, Maniok en een enkele keer een stuk varkensvlees, als iemand een feest geeft, of de mannen geluk hebben gehad op de jacht.

Net als tijdens ons verblijf in Seribau zijn wij opgenomen in het Dorp. Dat is voor ons heel nuttig; wij raken daardoor nóg beter thuis in de gevoels- en denkwereld van deze bevolking. Daardoor worden hún reacties voor ons begrijpelijk, hún problemen soms voorspelbaar.

Hun primaire emoties en affecten zijn niet anders, dan welk mens op aarde ook. De reacties op de belevenissen is echter 'Cultuur gebonden'; dat is dan ook de oorzaak van de verschillen.

Ook na 2-3 jaar blijft de klacht van immigranten hier, je krijgt van hen nooit hoogte. Meestal betreft het mensen, die ook geen wezenlijk contact maken met de oorspronkelijke bewoners, en eerder gearriveerden als 'instructeurs' navolgen.

De echte reden is echter de onwil, of onlust van Europeanen, welke hier komen werken, om zich aan- en in te passen in deze -voor hen vreemde- wereld.

Daarbij doet het er niet toe of zij in dienst van de Overheid, particuliere ondernemingen of de Zending zijn: zij klampen zich angstvallig vast aan hun eigen 'Adat'. Slechts de Missie doet het meestal beter.

Het is benauwend, en een enkele keer ook 'bespottelijk', hoeveel moeite men zich getroost, om voor deze 'Import-mensen' een eigen Ghetto te stichten, compleet met een eigen gedragscode. Dat geldt eveneens voor de Ambonezen en Keiezen.

Uiteraard hadden wij er veel mee te maken in ons werk. Niet zelden echter kwam men met klachten bij ons, wanneer zij 't slachtoffer werden van onbeschaafd of onbeschoft gedrag.

Vroeger werd dit toegeschreven aan het feit, dat deze volken hun superioriteit baseerden op hun speciale positie in de koloniale tijd. Velen dienden als militair in het Nederlandsch Indisch leger, of hadden lagere functies in het Koloniale bestel.

Ik ben van oordeel, dat deze verklaring niet voldoende is. Fundamenteel is de overgrote meerderheid van de bevolking van de 'Buitengewesten' in het Oosten van de Archipel bepaald door een Totemistische Clanstructuur. Een afstammeling van een andere Totem, ziet men dan niet als volwaardig mens. Dat leidt bij exogame huwelijken dan tot een blijvende gespannen verhouding tussen de huwelijks partners.

De veel geprezen 'Loyaliteit' van Inheemsche Ambtenaren is vaak méér welbegrepen 'status' en economisch eigenbelang, waarbij men niet zelden beledigingen inslikt, opdat men niet ontslagen kan worden.

Men gebruikt wel jonge Papuse meisjes, maar weigert er mee te trouwen. Dat wordt gezien als een 'mésalliance' en zó iets was, en is nóg oorzaak van een sociaal isolement; de 'bruidegom' is bij voorbaat gedéclasséerd!

Dit soort 'rassendiscriminatie' werd al vroeg door Nederlandse en Javaanse auteursesignaleerd. 1)

Al deze groepen isoleren zich echter ook zelf.

Het is triest, maar soms ook lachwekkend te ervaren, dat overal kleine Ghetto's ontstaan. Dat is eveneens een wereldwijd verschijnsel.

Waar het de oude Europeesche Koloniën betreft, is de door R.Kiplings gebruikte uitdrukking: '...the white mans burden' niet terecht; men zou eerder kunnen spreken van the colored People's burden!

Uit Teminabuan kreeg ik bericht, dat de oorzaak van Guru Baransano's verstoord geestelijk evenwicht verklaarde.

Een nieuw A.A. (Administratief Ambtenaar) vertelde aan Coll.K., dat de bewoners van het dorp Kauf zich de toorn van het H.P.B. op de hals gehaald hadden.

Ondanks het protest van de Clanhoofden kregen alle inwoners het bevel om te verhuizen.

1) Zie aanvulling van mijn literatuurlijst.

Dat betekent, dat zij méér dan 1 uur verwijderd zijn van hun reeds aangelegde tuinen, die nu dreigen te verwaarlozen, omdat de mannen moeten werken aan de weg van Kambuaya naar de Waromgai. De vrouwen moeten dan de oude tuinen afoogsten en bewaken, en zo goed mogelijk nieuwe aanleggen. Daarvoor hebben zij de hulp van de jongeren nodig, die dus niet de School kunnen bezoeken, die onder leiding van Guru Baransano goed op gang was gekomen, tot ieders voldoening.

De A.A. noemde het dan ook 'straf-verhuizing'. En dat is nog niet alles: een deel mag wél verhuizen, voor zover zij naar de vestiging van de R.K. Missie gaan! Daarheen verhuizen dan ook hun bureu in het dorpje Fra'mboh, dat nu zéér gunstig aan de rivier de Aifat ligt, waar ze kunnen vissen.

Dicht in de buurt van de Missie leven echter 'Vrouws verwanten', welke hen grond in gebruik kunnen geven. Hun kinderen kunnen dan de Missieschool bezoeken en die school heeft het hard nodig om subsidiabel te blijven.

Al eerder heeft de Missie kinderen geronseld in Fuog, tegen een niet onaanzienlijke vergoeding per kind voor de ouders.

Daar het dorp Aiwassi officieel niet tot de Onderafdeling Teminabuan behoort, zijn de bewoners niet gevorderd voor de Heerendiensten, waaronder andere dorpen te lijden hebben.

Veel mensen gehoord hebbend, vrees ik dat de geschiedenis zich herhaalt. Het éérste HPB ná 1945 probeerde al een weg aan 1) te leggen. Door tegenwerking, vlucht in het oerwoud etc., werd het een fiasco en een chaos in de Dorpen.

Ik moet eindigen. Mijn trouwe medewerker, Guru S.P.W.Tanamal, komt net aan met nieuwe gegevens: uit Kauf, het 'afgestrafte' Dorp.

Hem moet ik nu met voorrang ontvangen.

Hartelijke groeten,

Mieneke en Herbert

1) N.B. pg. 143 v; 155.

Ik verwachtte, dat men mij met rust zou laten, maar niets is minder waar. De Procureur Generaal, de hóógste Rechterlijke instantie in Ned.Nw-Guinea, mocht dan wel tevreden zijn, de 'Regenten' van DZR en de staf van Oegstgeest echter géénendeels!

Er bleven voor mij een aantal vraagtekens staan, o.a. deze: 'Wie heeft, nádat mijn Coll. Ds.Hildering, de P.G. ingelicht had, diens ondergeschikte, de Advocaat Generaal ingeschakeld? Er was geen enkele reden voor, nadat de Gouverneur en de Procureur Generaal hun maatregelen getroffen hadden. Archiefonderzoek maakte zonneklaar dat de Alg.Schoolbeheerder zich mengde in een contact tussen mij -op mijn initiatief- met de Overheid. N.B. ppg. 354 vv, ddo. 8.07.'58 èn ppg. 360 vv, ddo. 17.10.'58.

Maar óndanks het feit, dat ook de ingeschakelde Off. van Justitie geen succes boekte, en na een uren durend verhoor géén basis vond voor een vervolging 'Belediging van het Bestuur', en mijn 'onschuld' zónneklaar bewezen was door de Ambtenaar, welke ik gerapporteerd had, door diens bekentenis, bemoeiden de nederlandse 'Regenten' van de D.Z.R. en 'Oegstgeest' zich opnieuw met deze zaak.

Eén van hen waarschuwt nog eens uitdrukkelijk, dat door mijn 'strijdbaarheid' uiteindelijk de Papua's het slachtoffer zullen worden!

Hoe moet ik dit verstaan, want déze opmerking onderstreept het tot dusver ontkende verschijnsel van 'klasse-Justitie' subsidiair 'Rassen discriminatie'.

Overigens werden van déze brief Copieën verzonden aan drie Collegae, opnieuw zonder mijn goedkeuring.

De bijgaande Copie v/d Secret. v/d D.Z.R. is ronduit beledigend. Nadat hij kon weten, dat ook de Officier van Justitie de vlag had moeten strijken in de 'schaakwedstrijd' die ik uitvocht met de Overheid, dringt hij er 'alsnog op aan' dat ik mij verontschuldig.

Mij dunkt, dat dit éérder zou moeten geschieden door de Ambtenaren en 'Regenten' benevens de Algemeen School Beheerder voor het Prot.Dorpsonderwijs.

Vermoedelijk kan ik daar, vóór 'Sint Juttemis', niet op rekenen.

Nu ik -na 34 jaren- het antagonisme tussen Ambtenaren en Regenten énerzijds, en Mieneke en mij anderzijds analyseer, is mijn conclusie: conflicten waren onvermijdelijk. De betrokken Ambtenaren hebben lang geleefd en gewerkt in 'Ons Indië'; niet weinigen van hen werden daar ook geboren, al studeerden zij wel in Europa, meestal in Leiden.

Ik ben opgevoed in een milieu van Christelijk-Liberale mannen en vrouwen. Hun wortels hadden zij in de 2e helft v/d 18e Eeuw, in de denkwereld van de Patriotten en de bovenlaag van de 'Vrije en Hansestad Hamburg', waar zich vele immigranten uit Nederland vestigden, waaronder ook mijn vaders Familie. Bij vrijwel állen overheerste het oude Humanistische ideaal, voorzover het 't onderwijs betreft.

Toen Mieneke en ik vertrokken, namen wij ± 50 m boeken mee, vákliteratuur op allerlei gebied, die wij dachten nodig te hebben, o.a. óók Wets Codices.

Wat betreft de eis om mij te verontschuldigen wegens mijn eis om gerechtigheid te betrachten, kan ik alleen maar zeggen: Ik ben opgevoed tot Staatsburger en niet tot Lakei of Hielenliker.

Bovendien dienden de vele boeken niet als intellectueel àlibi; ze werden zo nodig geraadpleegd, met name bij de rechtspleging.

**DOOPSGEZINDE VERENIGING
TOT EVANGELISATIEVERBREIDING**

Alg. Secr. C.M. Roggeveen
Noolseweg 14a - Blaricum

Blaricum, 24 juni 1959

Aan de Weleerwaarde Heer Ds. R.E.H.Marcus
T. S. M. I. N. A. B. U. A. N.

N I E U W - G U I N E A

Geachte Ds. Marcus,

In de aanvulling die U heeft gegeven op het rapport van de heer Bos schrijft U 'Ook nu word ik weer opgeroepen wegens iets waarvan ik geen mededeling krijg' enz.

Het betreft hier een oproep in verband met een uitlating in Uw brief No - 1 - 20/49, dd. 8/7 1958 aan het A.S.B. en die als volgt luidt: 'eveneens ongestraft worden de slagen die de HH Bestuursassistenten uitdelen'.

Wij kunnen er bij U niet sterk genoeg op aandringen Uw verontschuldigingen voor deze uitlating aan te bieden aan degenen die, naar wij vernamen, een gerechtelijk onderzoek naar deze door U geuite beschuldiging zal instellen.

Dit zal hoogstwaarschijnlijk de Procureur Generaal zijn.

Namens de Doopsgezinde Zendingsraad,

met broederlijke groet,

Uw

(C.M.Roggeveen) alg.secr.

ZENDINGSHUIS VAN DE NED. HERV. KERK

Predikant-directeur:
Ds. H. A. C. HILDERING

Adjunct-directrice:
Mej. M. F. DE BEL

Oegatgeest, 1 juli 1959

Telef. K 1710 - 31345

ds R. E. H. Marcus
Teminabuan

Amice Collega,

Het Bestuur van de D.Z.R. heeft zich tot mij gewend i.v.m. het proces, dat U is aangedaan als staartje van de perkara Nussi. Dit proces grijpt terug op uw schrijven no. 1-2049 van 8-7-1958, aan mij gericht tijdens mijn werkzaamheid te Hollandia. Daarop heb ik U bij schrijven no. 2771/3/H dd. Hollandia 24-7-1958 aldus geantwoord:

'N.a.v. uw ingezonden klacht betreffende M. Nussi bij schrijven no. 1-2049 dd. 8 juli jl., heb ik mij of uw suggestie verstaan met de P.G. Deze heeft de Gouverneur geraadpleegd, met het gevolg dat de Gouverneur een onderzoek ter zake heeft gelast. Daar zult U dus binnenkort wel iets van merken'. U wist dus, dat gebeuren kon wat nu gebeurd is. Op uw eigen suggestie ben ik persoonlijk naar de Procureur Generaal toegegaan (mr. P. Okma, een oude kameraad van de studententijd, tot wie ik dus heel gemakkelijk toegang had) en heb hem alles verteld. Hoe kon ik hem op de hoogte stellen zonder hem uw eigen gegevens in handen te geven? Als U zulke ernstige dingen rapporteert en mij verzoekt daarover met de P.G. te spreken, dan moet ik wel veronderstellen, dat U weet wat U doet. Toen mij in 1949 een reportage van de Oost-Javaanse Kerk bereikte, waaruit de beruchte perkara Peniwen ontstond, omdat ik die reportage doorzond naar Nederland, was ik mij er van bewust, dat ik daar zelf heel veel last van kon krijgen. Dat is toen ook overvloedig gebeurd: ik ben publiekelijk in de pers gescholden en gelaasterd, en men heeft mij aan de hoogste boom van Surabaja willen ophangen. Maar ik was bereid er voor te hangen en ben geen stap teruggegaan. Van U meende ik eveneens te mogen veronderstellen bij zulke ernstige reportage met verzoek de P.G. er bijin te schakelen, dat ook U bereid zou zijn om er voor te hangen. Dat is geen schande, als U overtuigd bent van de waarheid van wat U schreef. Het is ons voorrecht als zendelingen, zoveel mogelijk in en achter het volk te staan, waarheen wij werden uitgezonden. Dat zijn voor U de Papua's, zoals dat toen voor mij de Javanen waren. Hierbij geef ik U nog door de opvatting van de rechtskundig adviseur van de D.Z.R., waarvan U eventueel gebruik zou kunnen maken:

'Strikt juridisch gesproken, verbaast het mij dat men op de brief een vervolging wegens belediging wil bouwen; uit de inhoud blijkt immers duidelijk, dat deze brief een uitgesproken particulier karakter draagt en noch voor doorzending, noch voor publicatie bestemd is. Hoe kan er dan van belediging worden gesproken?'

Van harte sterkte gewenst in deze moeilijke zaak.

Met hartelijke groeten,
t.t.

Ik sluit het le halfjaar 1959 af, met een verzuchting van HEINRICH HEINE.
'Denk ich an Deutschland in der Nacht,
dann bin ich um den Schlaf gebracht!'

Door mij vrij vertaald als volgt:
'Denk ik aan 't lot van mijn Papuse vrienden,
wordt het mij moeilijk om nachtrust te vinden.'

Van onze correspondent

HOLLANDIA, vrijdag
Op Nieuw-Guinea heerst grote ongerustheid door uitvoerige publikaties in het dagblad „Nieuw-Guinea Koerier” over onwettige censuur.

In dit blad wordt gezegd, dat uit betrouwbare bron is gebleken, dat in 1956 een „geheim besluit” bijzonder toezicht op postdiensten is ingesteld.

Voor opening van poststukken is de machtiging van de landrechter nodig, welke slechts eenmaal gevraagd is. Het parket heeft langzamerhand misbruik van zijn bevoegdheid gemaakt door ook zonder machtiging brieven te openen, ook van niet politiek onbetrouwbaar geachte personen.

RAAR GEDOE MET POST OP N.-GUINEA

Van onze politieke redacteur

AMSTERDAM, vrijdag

Het Tweede-Kamerlid de heer F. H. v. d. Wetering (C.H.) stelt aan de minister voor Zaken Overzee vragen betreffende de berichten over schending van het briefgeheim op Nieuw-Guinea. Dit is geen nieuwe materie voor deze afgevaardigde, want al bij het tweede bezoek van een parlementaire missie aan Nieuw-Guinea in 1957 hoorde hij klachten over briefcensuur, iets waarover hij toen echter, mede door de korte tijd van verblijf, geen positieve bewijzen kon verzamelen.

„Wanneer sensationele geruchten te voorschijn komen uit kleine blanke gemeenschappen zoals op Nieuw-Guinea, moet men altijd oppassen”, zei ons de heer v. d. Wetering, kennelijk steunend op zijn lange tropische ervaring. „Wij hebben het toen nagevraagd, maar alle autoriteiten schudden van neen. Wat niet wegnam, dat wij wel de indruk kregen, dat er met de brieven wonderlijk werd gehanteerd. Ik laat in het midden of dat gebeurde door een slechte organisatie van de P.T.T. of door iets anders, maar daarnaast kon evenmin de indruk helemaal ongedaan worden gemaakt, dat van justitiële zijde wel iets te grote belangstelling voor brieven aan de dag werd gelegd. De tijd voor een diepgaand onderzoek was toen te kort en een positief bewijs was niet te vinden”.

„Wij hebben het daarom niet in het verslag van de parlementaire afvaardiging vermeld. Er werd toch al gezegd, dat er in dat verslag te veel kritiek werd geuit, en we wilden er geen roddelverslag van maken, zo zonder bewijzen”.

„Nu op het ministerie een onderzoek wordt toegezegd, blijkt uit de bewoordingen wel, dat er in ieder geval iets aan de hand is. En dat is al erg genoeg, want schending van het postgeheim is een grondwettelijke schending. Het postgeheim moet beveiligd blijven”.

Afgezien van de nu in het licht van de openbaarheid gekomen briefcensuur, vroeg de heer v. d. Wetering zich met enige verbazing in de stem af, wat de gouverneur van Nieuw-Guinea nu eigenlijk allemaal doet, de laatste tijd.

„Dat schorsen en met verlof sturen, dat begrijp ik niet helemaal. Het kan zijn, dat ik onvoldoende ben ingelicht, maar dan zou ik er toch wel graag meer over horen”, zo zei hij.

De advocaat mr. De Rijke vertelde reeds aan een lid van de eerste parlementaire missie, dat zijn brieven aan Zuidmolukse leiders in Nederland geopend waren, en bisschop Staverman heeft reeds in 1957 de aandacht van het ministerie gevestigd op het bestaan van deze censuur. Dit had een ministeriële brief aan de gouverneur tot gevolg, waarin ontstemming over de maatregel werd uitgesproken, doch de onwettige censuur werd ontkend, en er werd opdracht gegeven tot grotere omzichtigheid bij het toepassen van de censuur.

B.V.D.-CURSUS

Het Tweede-Kamerlid Van de Wetering vestigde tijdens het bezoek van de tweede parlementaire missie de aandacht op de censuurgeruchten, en hierna wendde het Hof van Justitie zich schriftelijk tot de gouverneur met de mededeling, dat legale censuur slechts mogelijk was door toepassing van de ordonnantie op het diensttoezicht.

Volgens de „Nieuw-Guinea Koerier” heeft het hoofd van het Parket tijdens zijn verlof in Nederland een speciale cursus van de BVD gevolgd en bij zijn terugkeer een speciaal soort vloeistof meegebracht voor het openen van enveloppen.

Deze functionaris kreeg geregeld postzakken van het hoofd van het postkantoor te Hollandia, doch laatstgenoemde waarschuwde ten slotte zijn chef. Hij kreeg echter te horen in moeilijkheden te zullen komen, wanneer hij niet meewerkte, daar de maatregel berustte op een opdracht van de gouverneur.

VERLOF

Het bestaan van de censuur zou zijn gebleken uit geheime politieke mededelingen. Een brief van zijn redactie aan de Australische journalist Reading zou zijn geopend.

Tijdens een bezoek aan Nederland zouden zowel aan het hoofd van het Parket als aan de procureur-generaal, mr. P. Okma, vragen zijn gesteld over de censuur, die door hen echter ontkend zou zijn. De advocaat-generaal, mr. W. C. van Beek, heeft herhaaldelijk geklaagd, en ten slotte zou hem zijn verzocht zijn klachten op schrift te stellen. Daarna kreeg hij ongevraagd verlof van de gouverneur.

De Handelsvereniging „Hollandia” heeft inmiddels telegrammen gezonden aan de premier er aan de voorzitters van de beide kamers, waarin uitdrukking werd gegeven aan ernstige ongerustheid en aangedrongen wordt op een onpartijdig onderzoek naar de schending van de bewindsregeling.

Ook in Nederland

was men opmerkzaam ge-

worden op deze onfrisse

toestand.

Verscheidene Ambtenaren,

Collegae Predikanten en

zelfs de Bisschop te

Hollandia werden, voorzoo-

ver het correspondentie

betroef gecensureerd

(= bespioneerd).

Mieneke's moeder

stuurde het hiernaast

staande krantenknipsel

op.

Deze zaak werd

echter verkeerd voorge-

steld; enige tijd later

bleek dit bij nader on-

derzoek.

Ondanks alle gesprekken in Nederland, werd de samenwerking niet beter tussen de Alg.Schoolbeheerder en de R.S.B. Mijn collega werd geconfronteerd met de mededeling, dat in afzienbare tijd de Administrateur zou worden overgeplaatst naar het hoofdkantoor in Hollandia. Mijn visie deelde ik de Voorzitter v/d DZR mee.

Fatasé, 19.07.'59.

Zeer geachte broeder Hertstein,

Voor mij ligt nog Uw brief ddo. 14.06., als een aanmaning om U te schrijven. Het is mij volkomen duidelijk dat uw deel in het werk v/d DZR eveneens een vorm van evangelisatie is, n.l. onder de niet meer 'al te' bijbels denkende broeders en zusters in Nederland.

Dat is dringend nodig, want hier nemen de moeilijkheden eerder tóe dan af. Van Coll.K. kreeg ik een brief met de mededeling dat men v/d Oever tóch weer naar Hollandia wil halen, omdat er 'hier twee predikanten zijn'.

Dan krijgen wij opnieuw de onredelijke toestand, dat wij gratis moeten werken voor het schoolbeheer (op kosten van de DZR) terwijl de Alg.Schoolbeheerder 7 % over alle hier betaalde salarissen + leermiddelen en alle kosten van de internaten ontvangt, in totaal tienduizenden gulden.

Ik weet dat mijn Coll. Cl., M. en t.H., en vóórts de R.S.B.'s v.B., en H., welke voor de ZNHK werken wél uit deze Gouvernements Subsidie geheel of gedeeltelijk gesalarieerd worden.

Daarom offert men ook Mej.B. op, die een minder vermoeiende werkring nodig heeft. Dat alles met het enige resultaat dit centraal kantoor te vergroten.

Na mijn bezoek in januari j.l. ben ik van mening, dat dit best gestroomlijnd kan worden.

Het kantoor van de Alg.Schoolbeheerder gaat dezelfde structuur vertonen als de 'Burelen' van de Overheid.

Op deze wijze zijn wij nu even ver als vóór de komst van Coll.K.

De grote verering, welke U signaleert, m.b.t. Dr.Albert Schweitzer berust m.i. op een schuldgevoel jegens de Negerbevolking, die in vorige eeuwen alleen maar uitgebuit en vernederd is.

Het feit, dat Dr.S. géén inheems personeel opleidt, en ook niet te porren is voor Evangelisatie in de streek waar hij leeft en werkt, en er géén nazorg is voor patiënten in de dorpen, doet niets af aan de bewondering voor het persoonlijke offer.

Overigens, wie dit werk als 'offer' ervaart, is in onze ogen fout. Wij zien het als een moeilijk en soms riskant werk, een avontuur, dat alle capaciteiten waarover je beschikt, de kans geeft zich te ontplooiën en te verdiepen. Uit Dr.S.'Boeken krijg ik de indruk van een sterk 'Cultuur-pessimisme', zoals bij Oswald Spengler 1), zodat hij dit 'liefdewerk' als enige -nog mogelijke- opdracht ziet voor westerse Christenen?

En wordt hij dáárdóór niet een vluchthaven voor teleurgestelden, zoals de dochter van Sir.H.Deterding en de leraar in Zd.-Frankrijk, die in overspannen toestand z'n pistool leegschoot op zijn leerlingen?

Overigens is bij velen de Hypothese van J.J.Rousseau over de nog onbedorven 'Natuurvolken' 2) nog centraal in hun denken over 'mens en Wereld'.

1) 'Der Untergang des Abend landes', 1918 v

2) Der Spiegel, no.30/1978.

Als zij merken, dat de theorie niet overeenkomt met de werkelijkheid, dan schuiven zij de negatieve aspecten op rekening van Missie, Zending en economische 'uitbuiting'.

Hoe nodig het is om de Medewerkers Catechese te geven, blijkt telkens opnieuw! Ook aan de opleiding van de inheemse Predikanten ontbreekt heel wat. Men heeft hen niet eens met een Concordantie leren werken. Dat is trouwens niet gemakkelijk, want er is er geen! Ruim 100 jaar nadat de broeders Jansz, vader en zoon, hun Javaanse Bijbelvertaling en de Concordantie hadden voltooid, heeft in 350 jaar prediking de Calvinistische Kerk nog géén Concordantie op de Bijbel in het Maleis gebracht.

Coll.Rumbiak en enkele Guru's, die wel iets kunnen lezen in het Nederlands, heb ik geleerd met een Ned.Concordantie te werken; immers de indeling van de Bijbeltekst in Hoofdstukken en 'verzen' is voor beide talen gelijk. Het heeft tot opmerkelijke resultaten geleid, waar zij zelf erg blij mee zijn.

In augustus komen een aantal jongere onderwijzers voor een aanvullende cursus. Als centraal onderwerp heb ik het begrip 'gemeenschap' gekozen. Hierbij komen kernvragen naar voren, zoals 'gemeente', gebedsgemeenschap en gemeenschap met de Heer. Daarna worden de praktische consequenties hiervan onder de loupe genomen (Zielszorg, apostolaat en Diakonaat). Ook Coll.Rumbiak verzocht om deel te mogen nemen. Ik had hem niet uitgenodigd, om niet de indruk te wekken dat er nog zo veel aan zijn opleiding ontbreekt. Nu kan ik hem uitnodigen méé te werken vanuit zijn ervaring als Ziekenpastor tijdens een stage in Serui.

De Ressorts Synode heeft besloten, de Catechese, die ik schrijf, met ingang van 1 september '59 in te voeren. Het is de bedoeling, dat men vrijdags bijeen komt (Guru's zowel als Evangelisten) en telkens één paragraaf bespreekt, die hen tevoren is toegezonden. Zij kunnen zich dan voorbereiden en noteren, wat hen nog niet duidelijk is. Degenen onder hen, die slecht opgeleid zijn, kunnen dan een hoger niveau bereiken.

Wat de Guru's betreft, zij hebben zich moeten bekwamen in uit het Nederlands vertaalde theologische boeken, bij voorbeeld E.Brunners 'Ons Geloof'. Al deze boeken en óók de beknopte Commentaren, zijn echter bestemd vóór een westers kader, in een westerse -hoog geciviliseerde- samenleving. Wij moeten echter werken met een volk, dat nog denkt in Stam- en Clanstructuren met de bijbehorende primitieve wereldbeschouwing en een ethiek, waarin Koppensnellen en bloedwraak normatief zijn.
N.B. Pg. 384 vv.

Dat de Franse Broederschap zich zorgen maakt over het opdringen van de Islam, kan ik begrijpen. 't Is alleen jammer, dat zij zich inlaten met de protestantse fundamentalisten, de 'Sudan Inland Mission'. Wij hebben éénder zorgen met de 'Southern Baptist' en de Australische dito. Het blijft voor de bevolking hier moeilijk, om alles wat de moderne Bijbelwetenschap in de laatste 100 jaar verworven heeft, overboord te gooien. Voor hen is er geen groot verschil tussen de Zendingsgenootschappen, want 't Utrechtsche Zendingen Genootschap gebruikte uitsluitend de Statenvertaling.

Evenals de Fundamentalisten hield men zich aan hetgeen i/d 16e & 17e eeuw als onomstotelijke waarheid gold. Alles wat daarna bekend werd, is voor hen: 'Eten van de Boom der Kennis!'

Dat kunnen wij ons niet veroorloven, want het komt voort uit angst en onzekerheid, en dat is het tegendeel van hetgeen Jezus bereiken wilde. Men gelooft niet, dat de Geest God's ook vandaag nog actief is!

Bij sommige oudere Ambonese Guru's kom je hetzelfde verschijnsel tegen. Zij zijn bang hun zekerheid kwijt te raken, wanneer hun -uit 't hoofd geleerde lesjes- ter discussie worden gesteld. Zij klampen zich dan vast aan hun oude -in hun ogen- 'heilige gebruiken' en inzichten. Parallellen kennen wij in Nederland eveneens. Daarbij kost het weinig moeite om de vaak 'heidense' kern van die gebruiken op te sporen. De oudere zendingspraktijk heeft geen radicaal standpunt ingenomen!

Net als in de Middeleeuwen in Europa heeft men oude heidense gebruiken en rituelen gekerstend.

Dat men dan gedeelten v/d oude 'Waarden-pyramide' in tact laat, begrijpt menige Coll. niet. Zo is er nog een Coll. die pleit voor melodieën, die bij heidense rituelen gebruikt werden en worden; hij wil ze voor nieuwe kerkliederen gebruiken! Daarbij heeft Ds.Kijne een prachtige, en later ook elders in Indonesia gebruikte Bundel samengesteld.

In het gebrek aan radicaliteit ligt n.l. de oorzaak van de moeilijkheden in veel Afro-Aziatische Kerken. Daarnaast propageren vrijwel alle Kerken een ethiek, die hun eigen leden vaak óók niet kunnen volbrengen, om 't even of het sociale verantwoordelijkheid of interraciale 'Naastenliefde' en financiële bijdragen betreft.

Dat er desondanks toch wel iets tot stand komt, is te danken aan Bijbelstudie, liefst met cursussen.

Dat houdt in, dat wij ons beleid moeten herzien.

Onze medewerkers moeten beter geschoold worden op allerlei terrein: onderwijs, clubwerk en pastoraat. Zij hebben Handleidingen nodig en Bijbelse Woordenboeken, en Commentaren welke rekening houden met een totaal ander Cultuurpatroon.

Dit klemt te meer, daar de Fundamentalisten en de 'Pinkster beweging' de markt overstroomden met goedkope en ondeskundige brochures, óngewenste lectuur dus, maar met een simpel taalgebruik.

De 'Heidelbergse Catechismus', hoe goed vertaald ook, is onbruikbaar in Indonesia en zelfs eigenlijk ook in Nederland.

Wij zullen zeker niet in juni 1960 reeds in Nederland zijn, tenzij de DZR anders beslist. Eén reden is, dat ik het éinde van het éérste jaar met het gebruik v/d Catechese wil afwachten, en dan alle óp- en aanmerkingen verwerken in een 2e editie. Daarvoor is overleg nodig met Coll.Rumbiak en enkele andere vooraanstaande medewerkers.

Tijdens ons verlof is er dan de mogelijkheid van overleg over het drukken, en de correctie van de drukproeven. Wij zullen dus niet vóór het voorjaar van 1961 kunnen komen, want een 'winterverlof' is medisch niet wenselijk, na zó veel tropenjaren.

Een 2e reden is, dat wij dan méér dan 10 jaren in Ned. Nieuw-Guinea gewoond hebben, en dan erkend kunnen worden als 'Ingezeten'.

Dan is het niet meer mogelijk -indien wij géén strafbaar feit plegen- om wegens verschil van mening met een aantal Ambtenaren, onze verblijfsvergunning, in te trekken.

Indien Coll.K. weer een goede Administrateur kan krijgen, komt ook hij weer toe aan het werk waarvoor hij uitgezonden is. Het zou dan wenselijk zijn, indien ook hij af en toe een kans zou krijgen een paar weken in een dorp te wonen. In Teminabuan is het veel moeilijker een goed contact met de bevolking te hebben.

Wij willen dit cursuswerk voortzetten. Van de 3 jonge mannen, die zich hiervoor gemeld hebben, lijken ons twee zeer geschikt; de 3e maakt moeilijkheden wanneer ik er niet ben!

Mieneke's psychische patiënt gaat goed vooruit. Het 'kernprobleem' is hetzelfde als verleden jaar met de jonge Guru, die wij maanden in ons huis verpleegd hebben. Ook anderen zitten met dit probleem, dat ik formuleren kan met de woorden: 'Hoe kan ik Jezus volgen als ik tegelijkertijd aan de oude (heidense) gedragsregels moet voldoen! Wij beiden hebben goede hoop, dat onze 'patiënt' even goed en bruikbaar wordt als de Guru's Rumawi en Mambor, die samen met Coll. Rumbiak en enkele anderen een hechte kring van vrienden vormen. Eind augustus kan hij wel weer een eigen Evangelisatiepost, annex Dorpsschool bemannen.

Aan de keerzijde vindt U een schets van de Catechese waar- aan ik bezig ben.

Hartelijke groeten voor U beiden,

OVERZICHT CATECHESE.

Inleiding: GELOVEN is aanvaarden v/h Getuigenis der Ooggetuigen; is kennen v/d Openbaring. GELOVEN blijkt in woord en daad.

Hoofdstuk I: Ik geloof in God, de Vader.
 'IK ben de Heer, uw God, die U geroepen en uitgeleid heeft....
 'Onze Vader, die in de hemelen zijt..
 'de Almachtige Schepper van...
 'Gij zult géén andere goden...
 'Uw Naam worde geheiligd...

N.B. In dit Hoofdstuk wordt vooral ingegaan op de heidense geloofsvoorstellingen, inclusief de sociale structuren, welke zij voortbrengen. Zij worden dan afgezet tegen de Bijbelse overlevering.

Hoofdstuk II: 'JESUS CHRISTUS'
 'Ik geloof in Jezus Christus, Gods ééngelboren Zoon...
 'Gij zult u geen 'beeld' maken, noch u daarvoor buigen...
 'Uw koninkrijk (heerschappij is béter) kome.

N.B. Dit Hoofdstuk gaat in op Christus als Heerser, op Maria en heiligverering, c.q. aanbidding, èn de 'Tienden' als verschuldigde 'pacht' voor het gebruik van Zijn eigendom.

'Geleden onder Pontius Pilatus... gekruisigd en begraven...'
 'Gij zult de Naam des Heren niet...
 'Uw Naam worde geheiligd...

N.B. Gaat in op de 'medeschuld' door onszelf en uitleg van de 7 'Kruiswoorden', over dood en ééd aflegging.

'Opgestaan...(beter: opgewekt!)
 'Gedenkt de Sabbat...(vervanging door de dag v/d herrijzenis)
 'Uw wil geschiede...

N.B. De onderwerping aan God's wil, Getsemane, een ongeval of ziekte is niet naar God's wil. Verschil tussen de Thora en het Evangelie.

'Het Gericht, de Verlossing.
 'Eert uw vader en uw moeder.
 'Geef ons heden ons dagelijks brood.

N.B. Tucht en zelfdiscipline; de Overheid; 'ons dagelijks brood' staat voor alles wat wij nodig hebben; èn de 'Tienden' die wij moeten terug geven aan de Naaste en voorzien in de behoefte van de geloofsgemeenschap. Tot zover ben ik nu gekomen.

Het programma voor Augustus.
 Gemeenschap is vertrouwen, hopen en liefhebben. Dat liefhebben is de behartiging van de belangen van de Naaste, = de mens die je tegenkomt.

GEMEENSCHAP ontbreekt bij de Heiden, daar zijn het Clan- Stam en Volk, die bindende regels opleggen.1)

Kambuja, 5 augustus 1959.

Aan het D.B.-D.Z.R.
Amsterdam

Eerwaarde Broeders,

Uit een brief van Coll.Koopmans bleek mij dat U zich afvraagt of wellicht het bedrag, wat wij hier voor leermiddelen voor de ongesubsidieerde scholen nodig hebben niet door de Ressorstkas betaald kan worden. Opdat U een goed overzicht zoudt hebben over de hier heersende meningen en toestanden lijkt het mij nuttig om hier op in te gaan.

De ontwerpbegroting voor 1960 werd heden ochtend besproken in de vergadering van het Moderamen. Deze belooft f 40.000,-- waarvan f 23.000,-- aan salarissen voor evangelisten.

Wij hebben die salarissen per 1 mei terug moeten brengen op gemiddeld f 35,-- per maand. Als U nu weet, dat hier alles import is uit Nederland, Australië en Hongkong, dan kunt U zich een beeld maken van de levensstandaard. Eén blik melk kost 85 cent, een ponsblik margarine -de goedkoopste vetsoort in dit land zonder cocospalmen- f 1,65. Rijst 95 cent per kilo, vis -in dit land zonder wildstand en vrijwel zonder vis in de rivieren in het binnenland- f 1,05 per blik.

Er zijn hier tot op heden ongeveer 1.320 aangenomen lidmaten. Zij hebben het afgelopen jaar ruim f 12.000,-- bijeen gebracht, afgezien van de bijdragen van de 12 europese loontrekkers die met elkaar meer dan f 3.500,-- bijeen brachten. Wij trachten voor het lopende jaar een bedrag van f 17.000,-- totaal te bereiken, maar dat is niet gemakkelijk daar meer dan 500 mannen aan de weg werken, zonder andere vergoeding dan wat eten, terwijl er binnenkort nog 3-4 honderd gemobiliseerd moeten worden. Dat wil dus zeggen dat het geldinkomen nog veel minder wordt in het komende jaar.

Van deze 1.320 lidmaten zijn er 93 betrokken bij de verkondiging van het evangelie. Er blijven dus niet veel gemeenteleden over om het werk financieel te schragen.

Van bevriende zijde kregen wij het advies om het werk dan maar over te laten aan mensen, die het wel aan konden wat werkrachten en financiën betreft. Dat is dan alleen maar de Missie, welke reeds lang tracht ons te verdrijven.

Het beste lijkt mij dat U onmiddellijk hulp zoekt bij de Van Deventer Maasstichting, of dat U mij machtigt bij deze Stichting hulp te zoeken. Om redenen van een dalend geldinkomen in de laatste maanden is het niet doenlijk de financiële lasten af te wentelen op de ouders van de kinderen of op de lidmaten van de kerk. Er ontstaat dan een schreeuwende onrechtvaardigheid. De kinderen op de gesubsidieerde scholen ontvangen alles gratis inclusief een gediplomeerde kracht en de anderen moeten voor alles opkomen wat materiaal betreft en nog de stapelproducten voor de gezinnen van het onderwijzend personeel. (Kladi, groente, fruit en soms vis wordt meestal door de dorpsbevolking aan de evangelisten gegeven).

Wij hebben dringend nodig:

80 kisten schoolkrijt, 3.000 griffels, 500 leien, 500 potloden, 4.000 schriften, 500 stuks vlakgom, 50 gros pennen, 144 busjes inktpoeder;

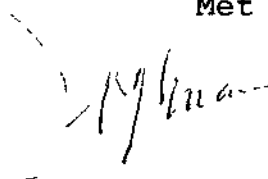
voorts is belangrijk 400 Itu Dia deel 1, idem deel 2; 200 Kota Emas, 200 Kawan-2 Kita deel 1, 150 idem deel 2, idem deel 3. 80-100 Sendi Bahasa deel 1, idem deel 2.

Al deze boekjes zijn te krijgen bij Wolters. Zij hebben ons indertijd 30 procent korting beloofd.

Als onze mensen geen salaris krijgen, muiten zij meestal niet maar als zij geen materiaal krijgen om mee te werken, dan wordt het hen te gortig! Ik ben zeer verontrust over deze ontwikkeling. Ons streven moet zijn, om zo veel mogelijk mensen te bereiken, in eerste instantie kinderen, om hen te leren zèlf hun Bijbel te lezen. Het zou zelfs zo moeten zijn dat elk kind dat met een goed getuigschrift de school verlaat, een Nieuw Testamentje of een kinderbijbel mee kreeg. Dat is echter een uitgave waaraan wij nog niet durven denken, U wel?

Eén en ander schrijf ik in opdracht van het Moderamen te weten: Ds.R.Nibaely, Ds.R.Rumbiak, Guru M.Watofa en Guru J.S.Rumawi.

Met zegenbede,



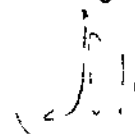
Kambuja, 5 augustus 1959.

Eerwaarde broeders,

Door tussenkomst van Coll.K. hoorde ik dat U nog een afrekening wilde hebben over de terreinkosten. Bij mijn weten heb ik die reeds verzonden, hetgeen ook blijkt uit de cijfers van het jaarverslag. Op het ogenblik is er alleen nog een afrekening van de Ressortsynode. Over die cijfers beschik ik op dit ogenblik niet. Wel kan ik U mededelen dat de subsidie van de D.Z.R. bij lange na niet voldoende is voor de kosten van het ressort. Wij hebben de salarissen van de evangelisten in het lopende jaar moeten verlagen. U vermeldt lokale ontvangsten in het jaarverslag. De collecten beliepen een bedrag van ongeveer f 17.000,-- t.b.v. de ressortskas.

Zelfs als men de bijdrage van de zendingsarbeiders er af rekent, blijft er nog een gemiddeld 'hoofdgeld' over van ongeveer f 10,-- per lidmaat per jaar. Meer kan men nu echt niet opbrengen, te meer daar een aantal gemeenten óók nog geld verzamelen voor dakzink t.b.v. de kerken.

Hartelijke, groeten,



XXXVIII

Medio februari 1954 nam de Ambtenaar BB. de Coöp. de 1) T.O.B. onder zijn toezicht; men meende dat Europeanen géén lid mochten zijn van een Coöperatie van Inlandse Onderdanen. Dit 'toezicht' was onvoldoende; nog geen jaar later verkeerde de Coöperatie in liquiditeits problemen.

Zij werd geliquideerd, en als N.V. T.O.B. opgericht. Daarvan kan iedereen aandeelhouder zijn! Inmiddels was wél gebleken dat de Ambtenaren wéér niet in acht genomen hadden, dat Nieuw Guinea deel uitmaakte van een 'Zelfbesturend Landschap' en dat de oorspronkelijke opzet geldig was voor de Wet.

Voor de nieuwe N.V. werd een Indische Nederlander aangesteld als Manager. De Ambtenaar BB had echter ook het toezicht op alle firma's en had opnieuw het toezicht tot taak.

Nadat ik mij uit het bestuur van de N.B. 'TOB' had terug getrokken, berustte het toezicht bij de Dienst Economische Zaken. Dit toezicht bleek opnieuw onvoldoende en de beheerder maakte een grote schuld bij de grossier (NIGIMIJ, een werkmatschappij van 'HAGEMEIER'). Deze probeerde die schuld op mij te verhalen, omdat ik goederen uit de winkel zou hebben ontvangen, zonder er voor te betalen.

Dat was niet onjuist! Alleen vergat men, dat ná de diefstal uit de kas van het Schoolbestuur de dief gearresteerd was en de Landrechter mij de goederen toekende, welke met het gestolen geld door de dief gekocht waren..... voor zover de politie die heeft kunnen achterhalen. Het in zijn 'bezit' gevonden geld werd mij eveneens toegekend.

Daardoor werd de schade voor ons van ± f 7.000,-- terug gebracht met ± f 3.000,-- tot f 4.000,--.

De goederen konden wij moeilijk aan de man brengen, want er was geen andere 'Winkel' behalve de Chinees, die door een Ambtenaar vergunning had gekregen om zich in Teminabuan te vestigen.

Bij deze het Proces Verbaal van de verbaliserende Adjunct Administratief Ambtenaar BB.

1) N.B. Pg. 201 v.

GOUVERNEMENT VAN NEDERLANDS NIEUW-GUINEA
AFDELING WEST NIEUW-GUINEA
ONDERAFDELING TEMINABUAN.-

Dit Pr. Verb. heeft betrekking om de diefstal uit de kas van de Schoolbeheerder, toevertrouwd aan de Administrateur.

P R O C E S - V E R B A A L

Op heden, de 2e september 1959, heb ik, Herman Alfonsus Maria van der Meer, Adjunct Administratief Ambenaar ter beschikking van de Controleur van Teminabuan, in mijn functie van Griffier der Landschapsrechtbank der Onderafdeling Teminabuan overgegeven aan Richard Ernst Herbert Marcus, Predikant der Doopsgezinde Zendingraad te Teminabuan, op grond van het bepaalde in het vonnis der Landschapsrechtbank der Onderafdeling Teminabuan No. 45/1959 ddo. 6 juni 1959: -----

---- 4 biljetten ter waarde van f 100,00, -----
 ----42 biljetten ter waarde van f 25,00, -----
 ----25 biljetten ter waarde van f 10,00, -----
 ----10 biljetten ter waarde van f 5,00, -----
 ---- 4 biljetten ter waarde van f 2,50, -----
 ----68 biljetten ter waarde van f 1,00, -----
 en 2 muntstukken ter waarde van f 0,25, -----
 welke gelden contant een totale waarde vertegenwoordigen van f 1.828,50; -----

--- alsmede de navolgende zaken: -----

--- 69 met diverse motieven en in diverse kleuren bedrukte doeken ('kain sarong batik'), -----
 --- 5 met diverse motieven en in diverse kleuren bedrukte doeken ('kain sarong palekat'), -----
 --- 2 doeken ('kain sarong soetra'), -----
 --- 4 selendang doeken, -----
 --- 3 stukken, resp. van 5, en 10 meter en 1 blok, rode yean, -----
 --- 2 stukken, resp. van 12 meter, en 1 blok blauwe yean, -----
 --- 1 damesblouse benevens 1 damesrok, -----
 --- 1 rose damesjurk met merk 'Ching Cheong', -----
 --- 1 damesjurk met geruit motief, -----
 --- 2 meisjesjurken met blauw motief, -----
 --- 2 meisjesjurken met groen motief, -----
 --- 2 kebaja met korte mouwen van diverse kleuren, ---
 --- 2 kebaja met lange mouwen van witte kleur, -----
 --- 4 kebaja met lange mouwen en van diverse kleuren, ---
 --- 1 sarong benevens 1 broekje, beide vervaardigd uit een stof, -----
 --- 1 paar legersokken, -----
 --- 1 paar witte sokken, -----
 --- 1 paar in blauw en wit geblokte voetbalkousen, ---
 --- 2 overhemden met geruite motieven van het merk 'Darky Brand', -----
 --- 1 wit overhemd merk 'Clipper', -----
 --- 1 groen overhemd merk 'Clipper', -----
 --- 1 blauw overhemd merk 'Standard', -----
 --- 2 overhemden, resp. van rode en groene soetra-stof, ---
 --- 1 wit overhemd merk 'Cutter', -----
 --- 1 blauw overhemd merk 'Axe Brand', -----
 --- 1 khaky overhemd merk 'Manly', -----

--- 4 singlets, resp. 2 van witte, 1 van blauwe en ---
 --- 1 van rode kleur, -----
 --- 2 jongensblousjes, -----
 --- 2 handdoeken, -----
 --- 1 lange broek van bruine kleur merk 'Yean Fatt', -
 --- 1 lange broek van bruine kleur merk 'Swee Swee', -
 --- 1 lange broek van bruine kleur, -----
 --- 1 lange broek van blauwgrijze kleur, -----
 --- 1 lange broek van blauwe kleur; merk 'Darky Brand',
 --- 1 korte broek van bruine kleur, merk 'Darky Brand',
 --- 1 korte broek van blauwe kleur, merk 'Darky Brand',
 --- 2 korte khaky broeken merk 'Sturka', -----
 --- 4 korte broeken van diverse stoffen in blauwe kleur
 --- 4 korte broeken van diverse stoffen in bruine kleur
 --- 1 korte khaky broek, -----
 --- 2 sportbroekjes, -----
 --- 3 flessen vruchtenwijn, -----
 --- 1 stel rantang, -----
 --- 2 paar badsloffen, -----
 --- 1 paar gymschoenen, -----
 --- 1 paar basketbalschoenen, -----
 --- 2 messen merk 'Carl Schliepper', -----
 --- 1 ceintuur van rode plastic, -----
 --- 1 leren riem, -----
 --- 1 slaapmatje, -----
 --- 1 schaar, -----
 --- 1 spiegel, -----
 --- 5 drinkmokken, -----
 --- 1 slijpsteen, -----
 --- 1 staaflamp, merk 'Everready', -----
 --- 3 batterijen, -----
 --- 2 schaven, -----
 --- 1 blik, -----
 --- 2 boek speelkaarten, -----
 --- 1 portemonnaie van rood plastic, -----
 --- 2 portemonnaies van geel plastic, -----
 --- 3 borden van wit email, -----
 --- 2 porcelijnen borden, -----
 --- 1 bijl, -----
 --- 1 blikje brillantine merk 'Romance', -----
 --- 1 flesje brillantine merk 'Golden City', -----
 --- 1 zeepbakje van rode plastic, -----
 --- 2 plastic kammen, -----
 --- 1 zwarte kam, -----
 --- 1 kettinkje -----
 --- 1 sleutelketting, -----
 --- 1 zonnebril, -----
 --- 1 groene schooltas, -----
 --- 2 fiber koffers, -----
 --- 4 bruine koffers in diverse maten, -----
 --- 1 blikken koffer van groene kleur, -----
 --- 2 vorken, -----
 welke gelden en zaken, door de Landschapsrechtbank ge-
 schat op een winkelwaarde van f 1.006,65, verkregen
 werden door middel van diefstal uit de kas van de
 toenmalige, - juni 1958 tot december 1958, tijdens
 welke periode de diefstallen plaatsvonden,-

Ressortschoolbeheerder

Geruchten gaan 'snel als de wind'; in het Maleis zegt men dan ook 'Khabar Angin'. Natuurlijk wist de NIGIMIJ, een dochter van de N.V. HAGEMEIJER, dat het in beslag genomen geld, en de goederen, mij door de Landschapsrechtbank toegewezen waren. Van de NIGIMIJ kreeg ik een dagvaarding om voor de Rechter in Sorong te verschijnen; men achtte mij verantwoordelijk voor de schuld van de N.V. T.O.B.

Mijn schoonouders stuurden dit krantenbericht.

Van onze correspondent

HOLLANDIA, vrijdag
Op Nieuw-Guinea heerst grote ongerustheid door uitvoerige publicaties in het dagblad „Nieuw-Guinea Koerier“ over onwettige censuur.

In dit blad wordt gezegd, dat uit betrouwbare bron is gebleken, dat in 1956 een „geheim besluit bijzonder toezicht op postdiensten“ is ingesteld.

Voor opening van poststukken is de machtiging van de landrechter nodig, welke slechts eenmaal gevraagd is. Het parket heeft langzamerhand misbruik van zijn bevoegdheid gemaakt door ook zonder machtiging brieven te openen, ook van niet politiek onbetrouwbaar geachte personen.

De advocaat mr. De Rijke vertelde reeds aan een lid van de eerste parlementaire missie, dat zijn brieven aan Zuidmolukse leiders in Nederland geopend waren, en bisschop Staverman heeft reeds in 1957 de aandacht van het ministerie gevestigd op het bestaan van deze censuur. Dit had een ministeriële brief aan de gouverneur tot gevolg, waarin ontstemming over de maatregel werd uitgesproken, doch de onwettige censuur werd ontkend, en er werd opdracht gegeven tot grotere omzichtigheid bij het toepassen van de censuur.

B.V.D.-CURSUS

Het Tweede-Kamerlid Van de Wetering vestigde tijdens het bezoek van de tweede parlementaire missie de aandacht op de censuurgeruchten, en hierna wendde het Hof van Justitie zich schriftelijk tot de gouverneur met de mededeling, dat legale censuur slechts mogelijk was door toepassing van de ordonnantie op het diensttoezicht.

Volgens de „Nieuw-Guinea Koerier“ heeft het hoofd van het Parket tijdens zijn verlof in Nederland een speciale cursus van de BVD gevolgd en bij zijn terugkeer een speciaal soort vloeistof meegebracht voor het openen van enveloppen.

Deze functionaris kreeg geregeld postzakken van het hoofd van het postkantoor te Hollandia, doch laatstgenoemde waarschuwde ten slotte zijn chef. Hij kreeg echter te horen in moeilijkheden te zullen komen, wanneer hij niet meewerkte, daar de maatregel berustte op een opdracht van de gouverneur.

VERLOF

Het bestaan van de censuur zou zijn gebleken uit geheime politieke mededelingen. Een brief van zijn redactie aan de Australische journalist Reading zou zijn geopend.

Tijdens een bezoek aan Nederland zouden zowel aan het hoofd van het Parket als aan de procureur-generaal, mr. P. Okma, vragen zijn gesteld over de censuur, die door hen echter ontkend zou zijn. De advocaat-generaal, mr. W. C. van Beek, heeft herhaaldelijk geklaagd, en ten slotte zou hem zijn verzocht zijn klachten op schrift te stellen. Daarna kreeg hij ongevraagd verlof van de gouverneur.

De Handelsvereniging „Hollandia“ heeft inmiddels telegrammen gezonden aan de premier en aan de voorzitters van de beide kamers, waarin uitdrukking wordt gegeven aan ernstige ongerustheid en aangedrongen wordt op een onpartijdig onderzoek naar de schending van de bewindsregeling.

Van onze politieke redacteur
AMSTERDAM, vrijdag

Het Tweede-Kamerlid de heer F. H. v. d. Wetering (C-H.) stelt aan de minister voor Zaken Overzee vragen betreffende de berichten over schending van het briefgeheim op Nieuw-Guinea. Dit is geen nieuwe materie voor deze afgevaardigde, want al bij het tweede bezoek van een parlementaire missie aan Nieuw-Guinea in 1957 hoorde hij klachten over briefcensuur, iets waarover hij toen echter, mede door de korte tijd van verblijf, geen positieve bewijzen kon verzamelen.

„Wanneer sensationele geruchten te voorschijn komen uit kleine blanke gemeenschappen zoals op Nieuw-Guinea, moet men altijd oppassen“, zei ons de heer v. d. Wetering, kennelijk steunend op zijn lange tropische ervaring. „Wij hebben het toen nagevraagd, maar alle autoriteiten schudden van neen. Wat niet wegnam, dat wij wel de indruk kregen, dat er met de brieven wonderlijk werd gehandeld. Ik laat in het midden of dat gebeurde door een slechte organisatie van de P.T.T. of door iets anders, maar daarnaast kon evenmin de indruk helemaal ongedaan worden gemaakt, dat van justitiële zijde wel iets te grote belangstelling voor brieven aan de dag werd gelegd. De tijd voor een diepgaand onderzoek was toen te kort en een positief bewijs was niet te vinden.“

„Wij hebben het daarom niet in het verslag van de parlementaire afvaardiging vermeld. Er werd toch al gezegd, dat er in dat verslag te veel kritiek werd geuit, en we wilden er geen roddelverslag van maken, zo zonder bewijzen.“

„Nu op het ministerie een onderzoek wordt toegezegd, blijkt uit de bewoordingen wel, dat er in ieder geval iets aan de hand is. En dat is al erg genoeg, want schending van het postgeheim is een grondwettelijke schending. Het postgeheim moet bevestigd blijven.“

Afgezien van de nu in het licht van de openbaarheid gekomen briefcensuur, vroeg de heer v. d. Wetering zich met enige verbazing in de stem af, wat de gouverneur van Nieuw-Guinea nu eigenlijk allemaal doet, de laatste tijd.

„Dat schorsen en met verlof sturen, dat begrijp ik niet helemaal. Het kan zijn, dat ik onvoldoende ben ingelicht, maar dan zou ik er toch wel graag meer over horen“, zo zei hij.

RAAR

GEDOE MET
POST OP
N.-GUINEA

ZIJN DE BERICHTEN juist, dan is er in Nederlands Nieuw-Guinea iets geheel anders aan de hand. De opheffing van het briefgeheim zou daar hebben berust op de zogenaamde diensttoezichtordonnantie-1953 en zou bij geheim besluit van de gouverneur zijn ingevoerd. Om te beginnen is het publick dus niet, zoals in voorkomende gevallen in Nederland geschiedde, behoorlijk op de hoogte gesteld van het feit, dat poststukken door de overheid konden worden geopend. Men schijnt zich daarenboven in alle mogelijke bochten te hebben gewrongen om het geheim van de controle te waarborgen in dien zin, dat men de brieven weer in de oorspronkelijke staat herstelde.

Nog ernstiger is, dat de controle zou zijn toegepast op een wijze, die in geen enkel opzicht in overeenstemming mag worden geacht met de bestaande bepalingen. Nog altijd in de veronderstelling, dat de berichten juist zijn, moet men de indruk krijgen, dat er maar wat is gedaan. Brieven zijn geopend — volgens de berichten — van te goeder naam en faam bekend staande Nederlanders en zelfs zou men zich aan de post van de president van het gerechtshof hebben vergrepen.

Indien het onderzoek leert, dat die feiten zich aldus hebben voorgedaan, zullen krachtige maatregelen tegen herhaling niet mogen uitblijven.

BOVENDIEN zal men zich ook de principiële vraag hebben te stellen, tot op welke hoogte in een gebied als Nieuw-Guinea de wenselijkheid of noodzakelijkheid van opheffing van briefgeheim aanwezig is. Het zal immers de aandachtige lezer van de desbetreffende berichten niet zijn ontgaan, hoezeer in een overwegend ambtelijke samenleving het karakter van zulke controle nog funester dan anders is. In Nederlands Nieuw-Guinea ontbreken op het ogenblik nog de gebruikelijke democratische remmen op een onverantwoorde uitoefening van het overheidsgezag. De mogelijkheid van ambtelijke willekeur ligt daarom dichter naast de deur dan in een land als Nederland.

In een kleine gemeenschap pleegt bovendien het persoonlijk element licht een belangrijke rol te gaan spelen. Indien dus poststukken worden gecontroleerd, ontstaat gemakkelijk een toestand van algemene rechtsonzekerheid met alle onaangename gevolgen van dien. Allereerst zal men dus moeten streven naar herstel van het geschokte vertrouwen.

Maar voorts zal men zich zeker hebben af te vragen of enigerlei toepassing van wettige controle van poststukken (wat iets anders is dan het achterbakse gedoe waartoe wij thans moesten verneemen) wel de moeite loont; of de daaraan verbonden bezwaren wel opwegen tegen de voordelen. Toegegeven: Nederlands Nieuw-Guinea ligt in een internationale gevaarzone en buitengewone toestanden vereisen buitengewone maatregelen. Maar in welke wettige zin zijn de toestanden in Nieuw-Guinea op het ogenblik buitengewoon te achten? In Nederland is het openen van brieven pas geoorloofd in twee bijzonder ernstige toestanden, de staat van beleg en de burgerlijke uitzonderingstoestand. In de „staat van oorlog” en de „toestand van verhoogde waakzaamheid”, die minder beperkingen kennen, is de controle op brieven niet geoorloofd.

Wij blijven voorshands geneigd tot de conclusie, dat ook de „wettige” controle op brieven in Nederlands Nieuw-Guinea op dit ogenblik niet mogelijk mag zijn.

Zouden de berichten inderdaad feitelijk juist zijn, dan hoort dat bedenkelijke gedoe op Nieuw-Guinea consequenties te hebben voor hen die er verantwoordelijk voor waren.

Ik had geen bewijs nodig!
In mijn onderhoud met de O.v.J. heb ik hem gemeld, dat kritische opmerkingen mijnerzijds, o.a. over gebrekkige wetskennis van sommige ambtenaren v/h Binnenlands Bestuur, in officiële correspondentie vermeld werden.

N.R.C. 7/7-'59

Vragen over censuur op Nieuw-Guinea

Het christelijk-historische Tweede-Kamerlid F. H. van de Wetering vraagt de minister van zaken overzee a.i. of het juist is dat de gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea de advocaat-generaal bij het Hof van justitie te Hollandia ongevraagd verlof heeft verleend in verband met een door de advocaat-generaal ingediende klacht over onwettige postcensuur door het parket van de procureur-generaal.

Is dat zo, dan wil de heer Van de Wetering weten of hieruit mag worden geconcludeerd dat in Nieuw-Guinea postcensuur wordt uitoefend.

Zelfs indien de schorsing eenvoudiger zou liggen dan in Hollandia werd gemeld, dan vraagt het Kamerlid de minister of hij dit feit op zichzelf niet al belangrijk genoeg vindt om tegen een seneding van het briefgeheim op te treden.

Ook het katholieke Tweede-Kamerlid mr. Th. M. J. de Graaf heeft de minister van zaken overzee a.i. schriftelijke vragen over de censuur op Nieuw-Guinea gesteld. Hij wil weten of en in hoeverre er postcensuur werd of wordt uitoefend, op welke wettelijke bepalingen de censuur berust en aan welke organen zij was opgedragen.

De heer De Graaf vraagt de minister te willen bevorderen, dat een grondig en onpartijdig onderzoek wordt ingesteld en wil de toezegging dat de resultaten van dat onderzoek op korte termijn aan de Kamer worden overgelegd.

Gouverneur onderzocht

De gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea, dr. P. J. Platteel, heeft in een persoonlijke brief de medewerking ingeroepen van alle personen wier namen zijn genoemd in berichten over het bestaan van een briefcensuur in Ned. Nieuw-Guinea. Met name betreft het de bewering, als zouden brieven van of voor deze personen aan censuur worden onderworpen.

De gouverneur verzocht hun, alle inlichtingen te verschaffen waarover zij beschikken, opdat alle feiten en geruchten kunnen worden betrokken in een zo breed mogelijk onderzoek.

Het blad de Nieuw-Guinea-koerier is uitgenodigd, de bron bekend te maken van zijn berichten over het bestaan van censuur, opdat deze bron wellicht bij het onderzoek behulpzaam kan zijn.

Censuurkwestie op Nieuw-Guinea

Advocaat-generaal met verlof gestuurd

Volgens de correspondent te Hollandia van het Algemeen Handelsblad is aan mr. W. C. van Beek, advocaat-generaal van het hof van justitie te Hollandia, op last van de gouverneur ongevraagd verlof verleend in verband met een klacht van mr. Van Beek, ingediend bij de president van het hof van justitie, over onwettige postcensuur door het parket van de procureur-generaal, hetgeen door de gouverneur als een schending van het ambtsgeheim werd beschouwd. De gouverneur ontbood de president van het hof en waarschuwde tegen verdere inmenging of uitlatingen in dezen. Het verlof werd op 12 juni gegeven.

De klacht van mr. Van Beek betrof, zo meldt het Handelsblad verder, het feit, dat naast censuur op de post van Indonesiërs ook incidentele censuur op verschillende Europeanen werd uitoefend onder wie vooraanstaande ambtenaren en particulieren zoals bisschop Staverman, predikant ds. Drost, de Nederlandsche Handel-Maatschappij, de secretaris van de christelijke werknemersorganisatie, advocaten, buitenlandse journalisten en anderen.

Aan het plaatselijk dagblad De Koerier is een onderhoud met de gouverneur ter verificatie van een en ander geweigerd. De procureur-generaal weigerde De Koerier commentaar met de mededeling dat het blad van de gouverneur zou kunnen vernemen welke maatregelen tegen De Koerier zouden worden genomen indien iets over de affaire zou worden gepubliceerd.

In verband met het bovenstaande heerst ernstige ongerustheid in de kringen der burgerij, aangezien berichten inzake censuur steeds concreter worden terwijl officiële instanties zwijgen, zo meldt het blad verder.

Woensdag ontbood de gouverneur mr. Van Beek voor een onderhoud van twee uur. Laatstgenoemde weigerde commentaar.

N.R.C.

No. 14 14/7'59

Postgluurders

INBREUK door de overheid op het briefgeheim is een ernstige zaak en menigen zal dan ook op zijn minst met gefronste wenkbrauwen hebben kennisgenomen van de berichten, volgens welke in Nederlands Nieuw-Guinea gedurende de afgelopen jaren van overheidswege op vrij grote schaal particuliere brieven zijn geopend. Een diepgaand onderzoek is dringend noodzakelijk.

Natuurlijk moet bij de beoordeling van hetgeen is geschied voorop worden gesteld, dat onder bepaalde nauwkeurig in de wet omschreven omstandigheden het wapen van de inbreuk op het briefgeheim als een noodzakelijk kwaad kan worden aanvaard. Eén van de Nederlandse grondrechten is nog altijd de onaantastbaarheid van het briefgeheim; toch doen zich ook in Nederland omstandigheden voor, waarvoor de wetgever het openen van brieven toestaat. Zo worden brieven van gevangenen in beginsel door de gestichtsdirectie gelezen, behalve indien zij aan de commissie van toezicht of aan justitiële autoriteiten zijn gericht. En volgens artikel 100 van het Wetboek van Strafvordering kan de rechter-commissaris machtigen tot het openen van brieven aan of van een verdachte, een en ander in het belang van het onderzoek. Deze vormen van opheffing van het briefgeheim betreffen alleen bepaalde personen.

Vormen van algemeen toegepaste opheffing van het briefgeheim treffen men aan in de wet van 23 mei 1899 over de staat van oorlog en beleg en in de wet van 23 juni 1952 inzake de buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag. Artikel 38 van eerstgenoemde wet machtigt het militair gezag om in de staat van beleg aan de P.T.T. toevertrouwde stukken in het militair belang te openen. Artikel 19 van de laatstgenoemde wet geeft een vergelijkbare bevoegdheid aan de daartoe aan te wijzen autoriteiten onder de burgerlijke uitzonderings-toestand. Slechts de staat van beleg deed zich tot dusver voor in de praktijk. Onderzochte stukken plachten toen te worden voorzien van een aantekening, dat zij door het bevoegde gezag waren geopend.

In Sorong probeerde ik de in 't krantenartikel genoemde Advocaat, Mr.O.de R. voor mij te laten optreden, maar de NIGIMIJ was mij vóór geweest; ze was zijn vaste, en belangrijkste Cliënt.

Over de rechtzitting heb ik geen documentatie kunnen vinden, die was in mijn archiefkist, welke door mijn Coll. verzonden werd, toen wij verhuisden.

Wat ik mij herinner, is de eis van de NIGIMIJ om de schuld, ontstaan door het wanbeheer van de manager, te vereffenen. Ik weigerde!

De éérste reden was dat ik géén aandeel had in het beheer. De tweede reden was het falen van het toezicht, een verplichting voor de Ambtenaar BB.

Voor dit juridische argument had de Rechter geen belangstelling; hij ging er niet op in!

Toen dreigde de Advocaat mij te laten gijzelen. Hij zei: de Zendingsraad, of anders uw vrouw zullen dan wel voor U betalen.

Mijn antwoord: dat weiger ik te accepteren, ook al zou de DZR mij daarvoor ontslaan! En daar mijn vrouw nog steeds mijn toestemming nodig heeft om delen van haar vermogen te besteden, behoeft U daar niet op te rekenen.

Ik zal echter deze zaak melden bij de N.R.C., waarmee mijn schoonouders goede relaties hebben, en de Hoofdredacteur van de 'Nieuwe Linie' een neef van mij, die dit weekblad mij regelmatig laat zenden, opdat ik ook voor Rooms-Katholieken iets aan te bieden heb.

De Heren hadden niet veel tijd om tot een besluit te komen; de zaak tegen mij werd geseponneerd.

In 1963 heeft diezelfde Advocaat - toen in dienst bij de Firma HAGEMEYER (de 'moeder Mij. van de NIGIMIJ') het nog eens geprobeerd.

Ook déze keer was de zaak slecht voorbereid; hij was niet ingelicht dat ik genaturaliseerd was en dat Mieneke en ik niet in gemeenschap van goederen gehuwd waren, en zij dus niet aansprakelijk gesteld kon worden voor mijn 'schulden'.

N.B. Mijn moeder heeft mij verteld, dat mijn vader in Mozambique op dezelfde wijze door een Goaneese Handelaar schade had opgelopen.

Thuis komende vond ik alles verzegeld. Zonder aanzegging was er reeds conservatoir beslag gelegd. Men kon die aanzegging ook niet kwijt, want Mieneke was door het Hoofd v/d Dienst Volksgezondheid uitgenodigd voor een Conferentie van Gouvernementsartsen in Manokwari, en ik was (wijselijk?) gedagvaard door de Rechter in Sorong.

In die tussentijd was er nóg een Ambtenaar geweest, die -bij ontstentenis van een Pasangrahan- in onze woning had geloogd. Ik miste gelijk een vroeg 19e eeuwse koperen ketel. Géén Papua zou dat gedurfd hebben, want onze inboedel was bekend, deuren en galerij nooit afgesloten; de Adathoofden, die meer of minder bij ons te gast waren, zouden deze ketel zonder mankeren hebben laten terug brengen!

Het H.P.B. was al van plan de inboedel te veilen en men had verschillende waardevolle zaken al getaxeerd en onderling elkaar toegezegd.

Ik ging natuurlijk naar het Onderafdelings Kantoor, met de acte van Huwelijksvoorwaarden ter lezing. Met een ijzige beleefdheid werd het beslag opgeheven. De koperen ketel heb ik niet gemeld; er was geen bewijs, want onze huisjongens waren weggezonden.

In 1963, toen ik in Friesland beroepen was, heeft diezelfde Advocaat, nu in dienst v/d 'Moedermaatschappij v/d NIGIMIJ, HAGEMEYER, nog eens geprobeerd de oude schuld op mij te verhalen. Hij moest erkennen, dat ik van mijn minimum-salaris, want de Gemeente waar ik stond was arm, niet in staat zou zijn de duizenden guldens op tafel te leggen.

Hij zal óók vermoed hebben dat de Nederlandse Rechtbank niet zo gemakkelijk te manipuleren zou zijn als de Ambtenaren in Nederlandsch Nieuw-Guinea.

Eén der 'Regenten' nam géén genoegen met het resultaat van mijn onderhoud met de Officier van Justitie; hij vond het nodig zich te mengen met mijn zaken, mijn 'perkara' schreef hij. Nu is 'perkara' altijd een strafzaak! Hij was het dus ééns met de Alg.Schoolbeheerder. Beiden zien dus mijn klacht over een AMBTENAAR, die mishandeling gepleegd heeft, en dit strafbaar feit reeds ruim een jaar geleden ruiterlijk erkend heeft, als een strafbaar feit!

Met mijn antwoord zal hij niet blij geweest zijn, later kwam hij er toch nog op terug! Hier enkele verklaringen.

Teminabuan, 24 september 1959.

Zeer geachte Marcus

Op grond van deze protesten en mijn 'anti-propaganda', die mij de 'strop' of de Kogel hadden kunnen opleveren, heeft de O.v.J. die mijn aanvraag tot Naturalisatie moest beoordelen, deze met een gunstig advies, doorgezonden heeft naar de Minister.

Ik beroem mij er niet op! 't Blijft voor mij een wonder van genade, dat ik niet opgehangen werd als 'Landverrader', een afschuwelijke dood, wanneer men verplicht wordt zo'n gerechtelijke moord bij te wonen. Het alternatief zou zijn geweest het vuurpeleton; eveneens finaal en niet prettig.

Juist daarom raakt het onrecht, geschied door Nederlandse Ambtenaren, en hun vaak neerbuigende houding tegenover de 'Onderdanen' mij zo diep.

Nu ben ik opnieuw -uit hoofde van mijn wettelijke status- een lid van een bezettende macht; ik zie en hóór parallellen met eerdere ervaringen c.q. observaties, waar ik het zwijgen toe doe. Ervaringen doen mij deze dingen scherper zien. De A.S.B. waarschuwt mij voor de consequenties die er zullen zijn voor de Papua's, door mijn gedrag!

Hoe nú, hóe kan mijn protest tegen onrecht nog méér onrecht veroorzaken, en dát dan nog wel in een Mandaatgebied van de Verenigde Naties!

De Missie doet het eveneens! Die speelt óók op en uit kritiek. Dit blijkt uit de Kamerverslagen, n.l. over de moordpartijen die in Kepi aangericht zijn!

Ik zou willen verzoeken om dit schrijven als 'privé' aan U gericht te beschouwen.

Het gaat mij er alleen om, dat U begrijpt waarop mijn houding stoelt, en hoe ik er toe gekomen ben.

Ik beken, dat ik niet tactisch ben geweest, althans indien U het met 'ambtelijke ogen' beziet.

Maar géén Ambtenaar of politie agent, durft nog zijn handen uit te steken om mensen te slaan nadat de Magistraat mij heeft laten gaan! En dáár was het om begonnen.

Maar er is meer: ik heb géén Naturalisatie aangevraagd 'om er béter van te worden! In Nederland ben ik opgevoed, en wat er gebeurd is, doet mij zeer.

Met iedere klap neemt de haat tegen de Nederlanders toe, een haat welke er reeds vóór de oorlog was in 'Ons Indië'.

Maar in een sfeer van háát wordt de verkondiging van het Evangelie erg moeilijk, en soms onmogelijk. Eén Ambtenaar heeft mij onlangs verweten, dat ik 'zwart' denk. Hij bedoelde er mee, dat ik hun 'hersenspinsels' begrijp, en ze in ónze begrippen vertaal. En óók, dat ik ten allen tijde de meningen van de bevolking onder de aandacht van andere Nederlanders breng, het voor hen ópneem en hún belangen behartig.

Dit 'verwijt' is terecht, maar juist op deze houding onzerzijds -want ook mijn echtgenote is het hierin met mij ééns- berust mijn gezag en invloed. 1) Want 'Legio' zijn de klachten van de inheemse ambtenaren en onderwijzers. Zij zijn soms verbitterd, omdat de Zendelingsgezinnen uiteindelijk de Nederlandse Overheid steunen.

Mijn conclusies berusten op pastorale gesprekken zowel als op ethnologisch onderzoek.

Ook dit verwijt is -alweer in de ogen, vooral van 'Indische Nederlanders'- terecht. Is men bang voor functieverlies?

Nog onlangs heeft op een Conferentie één van de leidende mensen uit de ZNHK hier verklaard, dat het stimuleren van 't Onderwijs 'fout' is geweest, zelfs indien de bevolking er om verzocht! 'Je geeft een kind toch óók niet in alles zijn zin!' voegde de spreker er nog aan toe. 't Is in mijn ogen een duidelijk voorbeeld van discriminatie en grove onderschatting van het intelligentie peil.

Overigens, ik voel er niets voor 'martelaar' te zijn; ik heb hier een taak: de Verkondiging van 'de grote daden God's'. Wat die verkondiging in de weg staat, tracht ik uit de weg te ruimen.

- 1) 'tot op de dag van vandaag' Is dit merkbaar wanneer wij Papua's tegenkomen, èrgens in Indonesia of in Nederland.

Belangrijk is de zichtbare solidariteit met degenen die de doelgroep zijn. Als gevolg van moeilijkheden met de Overheid, zijn ettelijke jonge Ambtenaren, die van de Kerk en de Zending dreigden te vervreemden, of reeds zich afgekeerd hadden, weer actief geworden in de kerk. Zij hebben gemerkt dat ik niet alleen solidariteit predik, maar ook practiseer.

Veel kritiek van de Papua's op de Zending is terecht. Er wordt vrijwel nergens iets aan reclassering gedaan, (volgens Dr.Voors) behalve bij ons.

Vaak zitten de Zendingarbeiders niet in de 'Maleise' kerkdiensten, omdat zij de taal onvoldoende beheersen, en het er wat minder p l e c h t i g toegaat dan in de Nederlandstalige diensten. Dat is ook Mej.ten Kate opgevallen, die ik een week mocht rondleiden, toen zij ons ressort bezocht.

Het is mij zèlfs overkomen, dat ik op 6.2 tijdens een officiële Kerkdienst, ter gelegenheid van het zelfstandig worden van de E.C.K., als enige Europese predikant aanwezig was, hoewel er ter plaatse 2 zendings predikanten en een reeks van onderwijzers, onderwijzeressen en verpleegsters zijn. Ik kan U wel zeggen, dat mijn Papuse Coll. dit voelen als een ontstellend gebrek aan solidariteit.

Het is mij er niet om begonnen, dat het DB v/d DZR mijn beleid 'goed' keurt. U moet, van uw kant, aanmerkingen maken en mij wijzen op datgene wat - in úw visie - fout is. U dient echter te beseffen dat het succes van ons werk niet i/d éérste plaats afhangt van solidariteit met 'Blanken', waaronder niet zelden mensen, die onverschillig zijn, of zelfs ànti Zending. Hetgeen wij opgebouwd hebben is te danken aan de gepractiseerde solidariteit en een steeds groeiende kennis van land en volk, èn het vermogen om 'zwart' te denken.

Ook op de Ambonezen en Papua's uit ik mijn kritiek, een kritiek, gefundeerd in de Bijbel, maar als uiting van bezorgdheid voor enkeling en groep. En -vooral- oudere Ambonezen en jonge Papua's, die overspoeld worden door Indonesische politieke propaganda, zijn dan geërgerd; het zij zo! Een méérderheid en steeds meer jóngere Ambonezen willen naar mij luisteren, en dat is voor mij 't belangrijkste.

Uiteindelijk ben ik weinig op uw brief ingegaan. Ik dank U voor de moeite, welke U zich getroost hebt. Maak U echter niet bezorgd, ik kàn en wil ook niet anders handelen dan ik gedaan heb. Ik betreur alleen dat er zo veel ergernis ontstond, maar overwegende, als belangrijkste gevolg de versterking van mijn positie bij de Papua's, kan ik alleen maar zeggen: 'Hij zal alles ten goede wenden!'

Moge ook uw werk gezegend worden, zoals het onze hier.

J. J. M. van
Hartelijke groeten,

Ref.
59/2981/1/H
ASB.

Teminabuan, 29 september 1959.

Aan de Secr. v/d Raad voor
de Zending
t.a.v. Dr. G.P.H. Locher

Beste Locher,

Coll.K. liet mij bovengenoemde Brief lezen, en ik ben er wel van geschrokken. Daar de DZR geen geld ter beschikking had om een woning voor de Administrateur te bouwen, en er toch een woning voor een klerk moest komen, hebben mijn vrouw en ik besloten, deze voorlopig te financieren, te meer daar de Heer v.d.Oever al een jaar één van onze 3 kamers bewoont, en onze 'zij-galerij' hem tot kantoor dient.

Daarnaast kwam de débacle v/d T.O.B. -veroorzaakt door een Ambtenaar v/h BB. Om der vrede wil en om de leden van de Coöperatie schadeloos te stellen hebben wij de leden schadeloos gesteld, Europeanen zowel als Ambonezen en Papua's. De Totale schade voor ons kwam op f 40.000,--.

Het is dus voor ons 'du moment' niet mogelijk de afbouw van de woning voor de Administrateur te financieren. De aannemer dringt aan op betaling, aangezien de NIGIMIJ van hem betaling eist voor geleverd bouw materiaal.

Wordt nu het voorstel van het ASB door U geautoriseerd, dan lijden wij persoonlijk nóg eens een schade van f 1.846,52, d.w.z. het verschil tussen de gevraagde f 6.846,52 én de door het ASB geadviseerde f 5.000,--. Daarbij moge ik er U op attent maken, dat de Administrateur niet door de DVtE werd benoemd, maar ons toegewezen werd door het ASB.

Dezelfde moeilijkheid doet zich voor bij de MVVS. Er moet wóóngelegenheid zijn voor leerkrachten en er is nog steeds geen 'Gudang', keuken en eetzaal.

Mej.Boonstra woont in het nog niet geheel afgebouwde huis v/d Administrateur en de 3e Leerkracht in een huis dat Mej.Blonk voor hem heeft laten bouwen.

In het voor haar gebouwde woonhuis met 2 afdelingen, wilde Mej.B. niet wonen, omdat zij andere inzichten heeft dan het Schoolhoofd, Mej.Blonk, daarin gestijfd door andere N.H. Zendingsonderwijzers.

Ik heb hier verder géén stem in, maar vind het onaanvaardbaar dat het ASB wel de volledige subsidie voor het hele Ressort opstrijkt, die enige Tienduizenden guldens moet bedragen, te weten de subsidie voor 6 Europese leerkrachten en ruim 100 inheemse dito, én de internaatskosten voor ruim 100 leerlingen en de leermiddelen, en voorts de bouwkosten voor de scholen en de woningen voor het personeel.

Overigens geeft het ASB een onjuiste opgave van het te bouwen, en reeds bebouwde oppervlak; ik heb op de HBS leren rekenen en meten!

Wij kunnen geen eisen stellen. De door ons en Mej.Blonk gebouwde huizen, gebouwd op grond, afgestaan a/d DVtE en ná de zelfstandig wording v/d ECK overgedragen aan de Klassis Teminabuan.

Specificatie:

1. Bouwrijpmaken:	a. schoonmaken 56 m2	f	56,--	
	b. fundatiesleuven 10,56 m3		52,80	
	c. opvullen met breuksteen 39,2 m3		686,--	
	d. grondwerk septic tank		90,--	f 884,80
2. Materiaal	: 83 c Portland cement	f	747,--	
	16 m3 zand à f 35,--		560,--	
	7 m3 breuksteen à f 17,50		122,50	
	2.3048 m3 ijzerhout		922,72	
	172 arexplaten		559,--	
	9 ramen		225,--	
	5 bruinzeeldeuren		250,--	
	18 meter plastic screen		58,50	
	Hang en sluitwerk, draadnagels etc.		150,--	
	closetpot		27,--	
	geba-2		240,--	3.861,72
3. Lonen	: transportloon materiaal	@		
	47,05 ton à f 15,--	f	705,--	
	tukangloon		1.395,--	
				2.100,--
	Reeds gemaakte onkosten.....Totaal.....	f	6.846,52	

Voor afbouw zou nog nodig zijn:

Het maken van een nieuwe deur in de keuken				
Materiaal:	1. H.B.M.-deur à f 78,--	stijlen etc.	f	100,--
	2. mandibak, 25 m3 inhoud			100,--
	3. schilderwerk verf 20 kg à f 5,35	f	107,--	
	stopverf		7,50	
	werkloon 40 mandagen		200,--	314,50
	4. dakgoten: materiaal: 5 st. goten	f	33,75	
	4 pijpen en kniestukken		27,--	
	5 goothaken		13,75	
	werkloon		40,--	114,50
	5. afpleisteren fundamente			
	18 z cement	f	162,--	
	3 m3 zand		105,--	
	arbeidsloon		150,--	417,--
	6. transport			116,--
	Totaal kosten afbouw.....	f	1.162,--	
	Reeds gemaakte kosten.....		6.846,52	
		f	8.008,52	
			=====	

N.B. hierbij is nog geen aannemerswinst. De prijzen zijn berekend naar de prijzen van het C.B.L. en de plaatselijke lonen en prijzen. De gebruikelijke winst is 10 %, waarvan het Gouvernement dan weer 10 % in houdt als belasting. De totale netto winst zou dus bedragen op dit object bij een vraagprijs onzerzijds van f 8.865,-- f 735,-- voor de aannemer.

Met de aannemer is het volgende overeengekomen:

1e De eventuele koper maakt nu, bij overdracht, f 7.500,-- over op de bankrekening van Ds.L.Koopmans, welke dit aan de voornaamste crediteur van de N.V. T.O.B. over maakt. Na afwerking wordt de laatste termijn ad f 1.365,-- uitbetaald aan de aannemer, i.c. de T.O.B. en haar directeur de heer R.R.Rothe.

Mocht één en ander U niet schikken dan zouden wij ten minste de gemaakte kosten vergoed willen zien zodat wij er niet ook nog verlies op lijden.

Het beste lijkt mij dat één en ander verder rechtstreeks met Coll.Koopmans opgenomen wordt.

@) Alle materiaal moet ruim 1 km ver gedragen worden bij een hoogteverschil van totaal ongeveer 55 meter.

Voor de opgave,


R.E.H. Marcus.

Mieneke schrijft aan de moeders op 1-10-'59.

Even een kort berichtje vóór H en ik weer naar 'boven' gaan. Wij zijn van plan op tournee te gaan en ongeveer half november weer eens terug te komen in Teminabuan. Het gaat ons goed. Het huis is nu opgeruimd, zodat het voor andere dingen gebruikt kan worden.....

Kort geleden ben ik alleen uit geweest, dat gebeurt bijna nooit, maar dit jaar voor het eerst. Wij zaten rustig in Fatasé, toen ik een 'Dienst' envelop kreeg uit Hollandia. Ik dacht 'wat zullen wij nú hebben?' en maakte vol nieuwsgierigheid de 'dienstbrief' geheim open. Ik kreeg een uitnodiging om deel te nemen aan een conferentie over voedselverbetering en medische voorlichting, in Manokwari.

Ik vloog, opgesierd met alle mooie spullen, en gekleed in Nylon jurken naar Manokwari, waar de conferentie gangers ondergebracht werden in het 'Arfak Hotel' op kosten van de Dienst Volksgezondheid, waar Mw.de Wolff de scepter in handen had. 't Was wel een grote overgang: van de 'Rimbu' in Fatasé naar een echt Hotel in een Residents stad.

De Conferentie was fijn! Er waren ook twee Papua's bij, een dominee en één van de voorlichtingsdienst. Ik werkte een beetje als tolk. Er waren mensen van de Landbouw, artsen, H.P.B.'s, etc. Het was leerzaam en plezierig. De DVG-arts uit Ayamaru was er ook; wij hopen dat de conferentie resultaten heeft afgeworpen.

Ik had in Sorong één dag de tijd, en gebruikte die, door naar de Leproserie te gaan.

Morgen of óvermorgen gaan wij weer naar Fatasé.

Alles, wat wij niet gebruiken hebben wij in één kamer bijeen gezet, en er blijft een slaapkamer voor ons, voor 't geval dat wij Teminabuan 'aandoen'.

In 't A.D.W. ddo. 3.10. lazen wij dat Mej.Blonk overgeplaatst was. Bij haar afscheid konden wij niet zijn, daar wij beiden ingeschakeld waren bij de grote campagne ter bestrijding v/d Framboesia. Dat was op verzoek v/d Nieuwe Gouvernements-Arts in Ayamaroe, die nog geen contacten had met de Adat- en Clanhoofden.

Het ging erg goed; Mieneke kreeg twee, door haar zelf opgeleide verplegers als assistenten. Wij namen de Districten Aitinyo en Aifat voor onze rekening.

Delen uit een verslag v/d Vergadering van het Dag.Bestuur van de Doopsgezinde Zendingsraad, ddo. 13.10.'59.

Als gast was ook de gerepatrieerde G.A. van Teminabuan aanwezig.

Dr.Golterman vraagt of het wáár is, dat de Guru's dikwijls honger lijden. Dr.De Kuiper zegt, dat dit voorkomt bij de Guru's van ongesubsidieerde scholen. Het salaris is te gering. Om aan voldoende voedsel te komen, moeten zij hun eigen tuinen bewerken, waardoor het onderwijs weer in het gedrang komt.

Mr.Kranenburg vraagt of de E.C.K. sterk steunt op de Nederlandse zendingspredikanten. Dr.De Kuiper antwoordt, dat dit wel enigszins het geval is en sommigen zeggen dan ook, dat het zelfstandig worden te vroeg is geschied, doch naar dit 'in versneld tempo' zelfstandigheid geven, wordt ook door het Bestuur gestreefd. Hij wijst ook nog eens op het gebrek aan lectuur bij de Guru's. Ds.Koopmans is bezig een bibliotheekje voor hen te vormen. Ds.Matthijssen merkt op, dat de maleise theologische boeken uit Djakarta moeten komen.

Ds.Matthijssen geeft een kort résumé v/d brief van br.Marcus uit Fatasé. De fam.Marcus heeft zich daar tijdelijk gevestigd en br.Marcus is thans bezig een Catechisatieboek te schrijven, want hieraan bestaat al lang dringend behoefte.

Dr.Rümke vraagt wie br.Marcus 'geautoriseerd' heeft naar Fatasé te verhuizen.

N.B. Hij heeft nog niet begrepen, dat de Synoden van de E.C.K. de dienst uitmaken; ik ben a/d E.C.K. 'uitgeleend', hij is niet de enige 'Regent' die dit nog niet heeft begrepen, c.q. aanvaard.

De Secretaris antwoordt, dat de Zendingsraad hiertoe geen verlof heeft gegeven. In juni zijn de eerste brieven uit Fatasé ontvangen, en toen er méérdere daar vandaan kwamen, werd het alrengs duidelijk dat de fam.Marcus zich daar blijvend had gevestigd. In de septembervergadering werd wegens tijdgebrek niet over het punt Nieuw-Guinea gesproken, zodat wij min of meer voor een voldongen feit staan.

Overigens ligt Fatasé binnen het ressort en, zo wordt uit de vergadering opgemerkt, de Zendingspredikant kan ter plaatse het bèst bekijken, wáár zijn aanwezigheid het meest gewenst is.

17-10-1959

Een nieuwe regering is gevormd. Na een overgangperiode is de Minister van Binnenlandse Zaken, Mr. E.H. Toxopeus, onlangs aangewezen als de verantwoordelijke bewindsman voor Nieuw-Guinea.

Nu dit alles geregeld is, vragen wij opnieuw de aandacht voor de Primaire Middelbare School der missie te Hollandia.

MEDEWERKING DER MISSIE GEVRAAGD

Volgens de bij de Kamer ingediende begroting van Nieuw-Guinea voor het jaar 1958 zou de r.k. missie een gesubsidieerde P.M.S. te Merauke mogen openen. Gezien de ligging van de „voedingsscholen” voor deze school, was dit voorstel geheel in overeenstemming met de belangen van het onderwijs. Buiten voorkennis van de Minister gaf de Directeur van Culturele Zaken echter m. 1 september 1958 subsidie voor zo'n sch. te Hollandia, hetgeen naar het oordeel der apostolische vicarissen meer in overeenstemming was met de belangen der missie. Op vragen van het Tweede Kamerlid de heer N. Stufkens gaf de toenmalige Minister van Zaken Overzee begin februari tot antwoord, dat naar de mening van de regering inderdaad niet Hollandia doch Merauke de plaats voor een gesubsidieerde P.M.S. der missie diende te zijn. Merkwaardigerwijze gaf hij echter geen opdracht om de gemaakte fout te herstellen. Hij riep slechts de medewerking der missie in voor de verwezenlijking van de bedoeling der regering.

KOMT ER IN HOLLANDIA EN IN MERAUKE EEN R.K. P.M.S.?

Deze medewerking is niet verleend. De r.k. P.M.S. te Hollandia ontvangt nog steeds subsidie. En uit betrouwbare bron vernamen wij, dat binnenkort de subsidiëring van een tweede r.k. P.M.S. te verwachten is, tenzij de Minister of het Parlement zorgt dat er recht gedaan wordt.

NATUURLIJK GODSDIENSTVRIJHEID

Van r.k. zijde suggereert men telkens weer, dat de zending van de regering een verbod voor missie-activiteiten in Noord-Nieuw-Guinea verlangt. Maar wij vragen dit niet, hebben dat ook herhaaldelijk uitgesproken. Het goed der godsdienstvrijheid is ons kostbaar. Natuurlijk moet de regering de missie de vrijheid laten om protestantse Papoea's rooms te maken. Wij erkennen zelfs, dat Rome hiernaar volgens haar beginselen moet streven. Zij meent n.l. dat er uiteindelijk buiten de r.k. kerk geen kerk is. Wij verwerpen deze leer. Daarom betreuren wij deze actie der missie. En daarom ijvert de hervormde zending er op haar beurt niet voor om roomse Papoea's protestants te maken. Maar wij zullen nooit de regering verzoeken om dit missiewerk onder protestantse Papoea's te verhinderen.

GEEN SUBSIDIE VOOR MISSIEWERK ONDER PROTESTANTEN!

Ons felle protest betreft het feit, dat de missie voor haar arbeid onder protestantse Papoea's regeringssubsidie vraagt en krijgt. Dat is in strijd met onze Nederlandse staatsinstellingen. Daarom vragen wij dat de regering recht in dezen zal doen. Een storm van verontwaardiging onder de r.k. Nederlanders zou opsteken als de regering een protestantse middelbare school zou subsidiëren in een totaal Roomse plaats. Is het verwonderlijk dat de Protestanten in Nieuw-Guinea en de Nederlandse zending met hen fel verontwaardigd zijn over de subsidiëring ener r.k. P.M.S. in Hollandia, d.w.z. in Noord-Nieuw-Guinea, welks gekerstende bevolking protestants is? De missie was dan ook niet bij machte om de eerste klas in september 1958 alleen met roomse leerlingen te bezetten. Een flink aantal was protestants. En wij menen te weten, dat een groot percentage der rooms-katholieke leerlingen niet uit Hollandia maar uit de missiegebieden in het zuiden afkomstig is.

GEEN DOORKRUISSING VAN REGERINGSBELEID

Deze protestantse leerlingen kwamen bij de missie terecht, omdat de zendingsscholen vol waren. In Noord-Nieuw-Guinea begeren n.l. talloze Papoea's onderwijs voor hun kinderen. Men wil vooruit. Zal de economische ontwikkeling echter ook zo snel gaan dat al deze Papoeese jongelui een mel hun scholing overeenkomstige plaats in de maatschappij zullen vinden? Daarom streefde de regering in de voorbije jaren naar een geleidelijke uitbreiding van het onderwijs. Naar ons oordeel ging het op bepaalde punten beslist te langzaam. Dat weet de regering ook wel. Wij hebben het echter steeds onjuist geacht om dan maar zelf ongesubsidieerde scholen te openen. Dat zou een onverantwoorde doorbreking van het gouvernementele economische en onderwijsbeleid geweest zijn, die in dit dun bevolkte land in 't algemeen misplaatst zou zijn. Dus vonden vele Papoeese jongeren op onze scholen geen plaats door onze loyaliteit tegenover de regering en kwamen terecht op missiescholen. Want de missie opende wel ongesubsidieerde scholen, doorbrak doelbewust wel de bedoelingen der regering en kreeg soms later nog subsidie van deze zelfde regering ook! Onlangs (d.d. 21 augustus) stond in de N.R.C., dat zending en missie door hyn

uitbreiding van het onderwijs in Nieuw-Guinea. Op grond van het bovenstaande wijzen wij dit verwijt wat de zending betreft beslist van de hand. Vele Protestanten in Nieuw-Guinea verwijten ons juist onze loyaliteit tegenover de overheid in dezen.

Wij hebben lang gearzeld alvorens voor deze dingen in het openbaar de aandacht te vragen. Wij wisten, hoe veler reactie zou zijn! Gelukkig is er maar één hemel, al denken jullie van zending en missie dat er twee zijn: een roomse en een protestantse, zei iemand nog dezer dagen. Op deze wijze, alsof het ons slechts gaat om het afkappen van Papoeese zielen aan de missie, schijnen sommigen alleen te kunnen denken over de tegenstelling tussen zending en missie. Dus zwegen wij lang. Na de subsidiëring der r.k. P.M.S. te Hollandia mochten wij dit niet langer volhouden. Ds. F. H. Landsman vroeg in het nummer van 10 oktober 1958 van dit blad de aandacht ervoor. In de nummers van 17. 24 en 31 januari deden dit opnieuw Ds. I. S. Kijne, steller dezes en mr. S. C. Graaf van Randwijck. Om de aan het begin genoemde reden stellen wij deze zaak opnieuw aan de orde. Oegstgeest, oktober 1959.

G. P. H. LOCHER

Eind oktober kreeg ik een privé brief van de Voorzitter van de Algemene Synode, met de vraag of wij eventueel bereid zouden zijn -binnen het kader v/d ECK- een andere functie te aanvaarden. Die brief is met mijn Archief te loor gegaan. Wel heb ik een doorslag van ons antwoord.

Na overleg met Mieneke besloten wij een verzoek van de Algemene Synode te overwegen, mits ik niet opnieuw een 'wandel-ressort' zou moeten leiden.

Ons bleek echter, dat het de bedoeling was als 2e Docent a/d Evangelisten Opleiding in Ransiki benoemd te worden. Dit zou mooi aansluiten bij mijn tegenwoordige taak in Fatasé.

Oorspronkelijk was dat ook de wens v/d Alg.Synode van 1956, maar enige Ned.Herv. Collegae hadden grote bezwaren vanwege mijn standpunt ten aanzien v/d

kinderdoop. Ik herinnerde de Voorzitter daaraan; een reeds genomen beslissing werd toen plotseling herroepen. Anderen wilden verhinderen, dat ook Mieneke ingeschakeld zou worden voor vakken als EHBO, Psychologie voorlichting aan vrouwen of verloofden van de studenten.

Mocht de Synode nu alsnog besluiten om ons naar Ransiki te beroepen, dan zouden wij ons naar haar wensen schikken.

Nog vóór zijn vertrek naar Nederland voor overleg met de Zendings-corporaties, kreeg ik een brief v/d Voorzitter v/d Alg.Synode.

Hij had er over nagedacht of de Doopsgez. Pred. alleen in het oude Ressort moesten werken, óf dat wij ook elders zouden kunnen worden geplaatst, met goedvinden van de DZR.

De Ressorten Sarmi a/d Noordkust en Steenkool werden vakant en er was geen opvolger beschikbaar. Nóg dringender was de bij Sorong behorende Karoon, maar aan allen kleefde dezelfde moeilijkheid: 't was éven zwaar als Ayamaru, of even vijandig als Inanwatan; Coll.M. had in Steenkool geen voet a/d grond gekregen.

CHRISTELIJKE PERIKELEN OP NIEUW-GUINEA

EEN LAUW BELASTINGDEBAT EN EEN LASTIGE VRAAG

(Van een onparlementaire medewerker)

EEN onverwachte ontwikkeling die het kabinet-De Quay ten val kan brengen blijft altijd mogelijk. Een ongeluk schuilt nu eenmaal in een klein hoekje. Maar het verrassingselement buiten beschouwing gelaten, lijkt dit kabinet na afloop van de algemene financiële beschouwingen van vorige week nu wel voor geruime tijd in het zadel te zitten. Nadat de Tweede Kamer het kabinet-Drees ten val bracht door middel van de weigering om een aantal tijdelijke belastingverhogingen niet alleen voor 1959 maar ook voor 1960 te verlengen, had men kunnen verwachten dat bij het debat over Zijlstra's voorstel om nu alsnog die verhoging voor 1960 te handhaven, de partijen van rechts althans de schijn op zouden houden van ernstige bezwaardheid. Hofstra en zijn collega's blijken nu echter ook volgens de andere zijde alle gelijk van de wereld te hebben gehad toen zij een jaar geleden tot de conclusie kwamen, dat er geen sprake van kon zijn dat voor 1960 van die belasting kon worden afgezien.

HET lauwe belastingdebat van vorige week — we mogen wel zeggen: dit eerste lauwe belastingdebat na de oorlog — waarin minister Zijlstra na het uitspreken van enige vage toezeggingen voor komende jaren, het beleid van zijn socialistische voorganger aanhield, bewijst andermaal dat degenen die vorig jaar het kabinet over deze zaak val brachten, in feite niets anders beoogden dan deze val. Het belastingvoorzwaarsel was niets anders dan de stok om de hond mee te slaan. De socialist Peschar vestigde daar nog eens de aandacht op. Hij kreeg tot bescheid, dat de kamerleden die toentertijd aan Hofstra deze verlenging voor 1960 hadden geweigerd, niet de bedoeling zouden hebben gehad die belasting af te wijzen, maar slechts zo handelden omdat zij de situatie nog niet zo ver vooruit konden beoordelen. Het is niet de eerste keer dat de heren Lucas en Van Leeuwen de indruk maken een weinig beperkt te zijn in hun blik op de toekomst, maar wij kennen eigenlijk slechts één geval dat zij daarmee te koop liepen, en dat was het onderhavige.

Het zij zo. De politiek onverbonden belastingbetaler is erin gestapt. Hij stemde VVD om lagere belastingen te krijgen, en hij krijgt niets anders dan de verlaging van het ongehuwdentariaf bij de inkomstenbelasting, waarom de PvdA vorig jaar al bij motie vroeg. Met zijn verdere verwachtingen zal hij moeten wachten tot er in komende jaren weer verkiezingen op til zijn, want de traditionele pleiters van vorige jaren speel-

den nu plotseling stommetje. Zij poogden zelfs de schijn niet op te houden, en dat is eigenlijk de enige verrassing van vorige week. Nee, het kabinet zit nu voorlopig op rozen. Het zal zijn scheve schaats niet hebben geslagen, maar geen naoorlogs kabinet heeft in een zo mild klimaat geleefd als het huidige; het klimaat blijkt zich te hebben aangepast aan de sterkte van het kabinet dat erin leven moet. In het verleden placht dat doorgaans andersom te zijn.

MISSIE CONTRA ZENDING

INMIDDELS hebben drie kamerleden aan minister Toxopeus enige vragen gesteld, die deze bewindsman wel in enige verlegenheid kunnen brengen. Onderwerp van hun speciale belangstelling is de botsing tussen missie en zending op Nederlands Nieuw-Guinea over het primaire middelbaar onderwijs in het protestantse gebied rond Hollandia. Het opvallende van de vraagstelling is, dat het gemeenschappelijke vragen betreft van een oppositionele socialist (Patijs), een VVD'er (Couzy) en een CHU'er (Diepenhorst). Alle drie protestanten. Dat in aanmerking genomen, valt onmiddellijk op dat er geen antirevolutionair bij de ondertekenaars staat. Zij blijken te hebben geweigerd, naar verluidt omdat zij van oordeel waren dat het toch niets zou helpen; door terzijde te blijven hebben zij het geven van een weigerachtig antwoord door minister Toxopeus belangrijk vergemakkelijkt. De zaak waarom het gaat is nog altijd de

kwestie van de overheidssubsidie aan de r.-k. primaire middelbare school, welke de missie heeft opgericht in Hollandia. Al in de vorige parlementaire periode heeft de toenmalige minister van Zaken Overzee op vragen van het toenmalige kamerlid Stufkens verklaard, dat deze subsidie ten onrechte was gegeven en dat hij hoopte de missie ertoe te kunnen brengen op basis van vrijwilligheid weer van de overheidssteun voor deze school af te zien. In Nieuw-Guinea geldt voor het subsidiebeleid van de overheid aan het onderwijs het beginsel van spreiding van onderwijs. Volgens dat beginsel had de missie recht op subsidie voor een r.-k. p.m.s. in Merauke op de zuidkust, het centrum van het katholieke deel van Nieuw-Guinea. Door nog altijd niet in volle openbaarheid gebrachte manipulaties kreeg de missie echter plotseling subsidie voor een p.m.s. in het sterk protestantse Hollandia, waar de zending op haar p.m.s. ruimte te kort kwam voor de kandidaten en waar, naar bij voorbaat vaststond, de missie bij gebrek aan voorbereidend toelatingsonderwijs onvoldoende lokale kandidaten had. Er bleek ineens bij de missie weinig of geen belangstelling te bestaan voor een p.m.s. in Merauke, waar de vooropleiding voor een r.-k. p.m.s. nu juist in ruime mate voorhanden was, en het moest hoe dan ook Hollandia worden.

Aan het eind van alle aanvankelijke moeilijkheden eiste de gouverneur plotseling het onverwijld ontslag van zijn diensthoofd voor onderwijszaken, de katholieke De Wit, die dan ook — met naar wij vernemen 5 jaar salaris — uit overheidsdienst ontslag heeft gekregen. Maar de school was er. Wat er ook was, was de duidelijke uitspraak van de toenmalige minister van Zaken Overzee, dat het subsidie voor deze school ten onrechte gegeven was, en dat hij alles in het werk zou stellen om de missie te bewegen om daar alsnog afstand van te doen.

Is dat overeenkomstig deze toezegging gebeurd?

INGEWIJDEN menen, dat minister Helders op een bepaald ogenblik, kort voor zijn aftreden, heeft gezegd dat men het nu ver-

der maar zo moest laten. Inniddels heeft missionaris pater Tetteroo uit Nieuw-Guinea verklaard, dat de missie heeft geweigerd om in deze kwestie medewerking te verlenen. Pater Tetteroo stelt het voorts zo, dat nu van zendingzijde bezwaar zou worden gemaakt tegen de vestiging, met behulp van subsidie, van een r.-k. p.m.s. te Merauke. De zending ontkent dat met heftigheid. Zij staat op het standpunt dat uit de nu alsnog gedane subsidie-aanvraag voor een r.-k. p.m.s. te Merauke blijkt, dat het subsidie voor de school te Hollandia wel degelijk had moeten worden gebruikt voor de school die in Merauke was geplanned, maar waar de missie een tijdlang eensklaps geen belangstelling meer voor had. In dat oordeel wordt zij gesterkt door de omstandigheid dat de missieschool te Hollandia gevuld is met in hoofdzaak katholieke leerlingen uit Merauke, Sorong en Fak-Fak, en voor wat de leerlingen uit Hollandia betreft in hoofdzaak met protestanten.

Wij hebben al eerder de aandacht op dit verbeterd conflict gevestigd en thans blijkt dat het voortwoekert. De vragen van de drie kamerleden geven minister Toxopeus de mogelijkheid om in dit onverkwikkelijk conflict sanerend op te treden, als hij er de moed toe kan vinden.

Dat er moed voor nodig is, blijkt uit de onthouding van de antirevolutionairen. De zaak is met politieke springstof geladen. Gegeven het feit dat nu een VVD-minister de leiding heeft over de zaken van Nieuw-Guinea, is de vraag gerechtvaardigd of hij van de gelegenheid gebruik wil maken om eens te onderzoeken of de kwestie van het openbaar onderwijs op Nieuw-Guinea geregeld is volgens de normen die daaraan in Nederland zelf worden gesteld. Zou hij tot een negatief antwoord komen, dan ligt daar nog een speciale taak voor hem. Alweer, als hij de moed ertoe heeft.

Uit het Alg.Dg.Weekbl. 21.11.'59.

Redacteur was mijn goede Coll. wijlen Ds.J.F.Matthijssen.

Hij moest werken met de gegevens, welke de Secretaris hem verstrekke. Deze was soms niet al te nauwkeurig, of las niet, wat er in mijn berichten stond.

Het inlegvel kreeg zodoende voor 'ingewijden' het karakter van een 'Fabeltjeskrant', waardoor ik dan de rol van 'Mijnheer de UIL' op mij moest nemen.

Uit deze 'Fabeltjeskrant' het bericht over de financiële planning voor het jaar 1960.

Lijst van adoptieprojecten DZR.

No.2. Nieuw-Guinea.

Op het in 1950 v/d ZNHK over genomen ressort werken sedert 1950 Ds. en mevr.Marcus; dit in het kader van de Ev.Christ.Kerk. 'Dit is een vreemd echtpaar', vréemd in die zin, dat zij alles, maar dan ook àlles inzetten, opofferen, gebrúiken voor de Papua, voor de verkondiging van het Koninkrijk Gods aan deze 'achtergeblevenen', voor hun geestelijk, lichamelijk en maatschappelijk welzijn.....Om hen dit te laten doen moeten wij -voor één maand- f 1.000,-- bijeen brengen.

No.11. Voor de exploitatie v/d óngesubsidieerde schooltjes dragen wij per stuk en per jaar f 245,-- bij; er zijn er 44!

No.12. Uit eigen middelen heeft Ds.Marcus (en Mieneke) de hele Theologische opleiding van de jonge, pas afgestudeerde Ds.Rumbiak, betaald.

No.13. Het terrein, dat onze Zendingmensen op Nieuw-Guinea bewerken, is zeer uitgestrekt en bijna geheel verstoken van gebaande wegen. Voortdurend zijn zij onderweg, wéken achtereen, in het binnenland, te voet door oerwoud, moeras en de bergen in.

Het kost ons per jaar wel f 10.418,--. Dit is niet voldoende.

N.B. De harde waarheid is, dat wij nooit meer dan f 13.500,-- ontvingen, en niet zelden weken of maanden te laat, zodat de uitgezondenen voorschotten moesten verlenen, terwijl het werk zich jaar op jaar uitbreidde.

Een brief aan mijn moeder.

Teminabuan, 1.12.1959.

XXXIX

Lieve moeder,

Wij zijn net terug van een tournee, dat twee maanden geduurd heeft. Mieneke is toch maar mee 'gehobbeld' en het ging goed. Het zwaarste traject, Teminabuan-Ayamaru zijn wij per 'Beaver' gevlogen; het watervliegtuigje, dat 5-6 personen kan vervoeren inclusief de piloot. In 3 dag'reizen' met tussenpozen van 1 dag voor overleg en inspectie bereikten wij Fuog. Met een lichte prauw zakten wij de Kamundan af, de grensrivier tussen de Ressorten Steenkool en Teminabuan. Ik had namelijk klachten ontvangen van een paar dorpshoofden, inhoudende dat de Evangelisten hun werk niet deden. Sedert de overdracht van het kustgebied aan Coll.M., mocht ik mij daar niet meer mee bemoeien. Ná zijn vertrek 'regeerden' daar de oude Ambonese Guru's en mocht ik er niet tourneren.

Ik liet dus doorschemeren dat ik naar de Classis Aifat zou gaan, hetgeen ik dus ook gedaan heb, met als heimelijk vólgend doel de dorpen in het grote Moeras tussen Kamoendan en Inanwatan. Wij namen Judith en kleine Mientje mee, waardoor wij de taak van de gastvrouwen aanmerkelijk verlichtten, daar Judith onze was deed en in de keuken aanwijzingen kon geven.

Tussen Fuog en Karirif is er een onbewoond en onaangetast rivierlandschap, dat ons bekoorde. Door de zware regenval in het Noordelijke bergland, was de stroomsnelheid groot, zodat wij slechts 2 x een bivak behoeften te bouwen, het 2e niet ver van Karirif.

Zo slaagden wij er in ongemerkt, vroeg in de morgen, Udagaga te bereiken, waar alles nog rustig was.

De ouderen waren aan het werk gegaan in de Sago-arealen, de kinderen speelden of visten, maar de Guru sliep nog, in diepe rust. Vies als ik was liep ik stil naar de school en luidde de bel, een oude Amerikaanse Granaathuls.

Heel boos stoof de Guru z'n huis uit, vermoedelijk in de waan, dat één van zijn leerlingen hem een poets had gebakken.

Toen hij Mieneke en mij zag schrok hij!

Na de inspectie, uiteraard schoon gewassen en netjes aangekleed, volgde een pittig onderhoud.

De rest van ons Tournee was prettig en leerrijk! Wij voeren weer door dit prachtige 'waterland' dat ons telkens weer deed denken aan het Naardermeer, in de 'boomstam-kano' zoals ze ook vroeger door de Germanen werden gebruikt, (i/h Museum te Utrecht is er één).

Weer kwamen wij onder de indruk, h oe veel er in de jaren 1949-'59 was gebeurd; Christenen en Moslims leefden in vrede naast elkaar, hielpen elkaar toen kort na elkaar hun Gebedshuizen gerestaureerd moesten worden. Op een aantal  ngesubsidieerde scholen was het peil vooruit gegaan en het aantal leerlingen gegroeid, niet in 't minst, doordat men meer en meer ook de meisjes naar school liet gaan.

Men exporteerde nu Sago en gedroogde vis naar Sorong, waar de bewoners van Inanwatan en een aantal andere dorpen nog steeds te lui voor waren.

Vergenoegd en tevreden kwamen wij terug in Teminabuan. Coll.K deed ik bericht van onze bevindingen. Hij heeft inmiddels wel begrepen, dat het werk gecompliceerder is, dan men hem in Oegstgeest had verteld. Hij had een mooi verhaal te vertellen: toen een jonge onderwijzer zich bij hem beklagde over zijn Hoofdonderwijzer, heeft hij gezegd: waar ik bij was: 'Het is gemakkelijk om kritiek te leveren! Ik had ook een heleboel aan te merken op Ds.Marcus, toen ik hier pas was. Ik zie n  echter, dat ik het eerst b ter moet doen dan hij, voor ik recht heb om kritiek te uiten'.

Dat was een ruiterlijke erkenning van ongelijk, waar ik echt blij mee was.

Wij hebben b iden veel werk, want de Administrateur heeft het Alg.Schoolbeheer  vergeplaatst, n t toen zijn huis klaar was. Ook de Commies van de Belastingen, welke in zijn vrije tijd wilde helpen met de financi le administratie, is overgeplaatst. Mijn Coll. krijgt nu wel het maximum aan ongelukkige omstandigheden in zijn werk!

Coll.Rumbiak is ook weer ziek; hij heeft een longbloeding gehad en zal nu wel moeten liggen.

Dan krijg ik ook weer veel meer werk; hij nam mij al heel wat werk uit handen. Zijn vrouw heeft nu de zorg voor een zieke man en vier kleine kinderen.

Het is een zware slag voor hem. Hij heeft nu tijd om zijn kennis te vergroten; ik kan hem daarbij helpen.

Je bent nu zo oud, als tante Fie toen die zo oud was als jij n . Maar jij bent nog vol plannen en heel actief, en dat is goed zo! Ik zie hier 'grijsaards' van in de 20! Zij zijn vastgeroest in een denkschema van een vorige generatie, en dus eigenlijk in het denken van jouw ouders en grootouders. Daarbij leggen zij dan ook nog h n denkschema op aan jonge mensen, die van hen afhankelijk zijn; dat is een slechte en schadelijke zaak! Zij hebben dan geen visie op de toekomst en dragen bij tot een funeste stagnatie.

Wij hopen dat je een prettige verjaardag hebt en dat ik op jouw leeftijd van nu, 69 jaar, even fit mag zijn, geestelijk gezien.

Mieneke aan haar moeder; Teminabuan 2.12.'59.

Zij vermeldt nog dat 2 van onze beste Guru's, Samuel Rumawi en Wim Mambor, resp. in Inanwatan en Negeri Besar werken. Ik verwacht, dat de toestand daar nu wel beter zal worden, al zal er in Inanwatan nog wel veel heimelijke tegenwerking zijn; de oude Ambonese 'machthebbers' zijn niet blij met de komst van Guru Rumawi; wel de nieuwe Papuse predikant, Ds.Prawar.

De zondag na onze thuiskomst moet ik meteen in Teminabuan avondmaal houden en de dag daarop wandelen wij weer de bergen in. Van 15-22 december zullen wij in Kambuaya zijn, daar zijn wij wel blij mee.

Ons oude huis in Teminabuan is nu 'Logement' voor onderwijzers, die in Teminabuan 'ambtshalve' iets te regelen hebben bij Coll.K. of het HPB.

Zoen van M. & H.

Bij de Post vonden wij de Notulen van de vergadering v/d DZR ddo 8.12! Dát is snel.

Wat Nieuw-Guinea betreft: een collecte, gehouden tijdens een dienst tezamen met de Gereformeerden in Amsterdam West, leverde voor óns werk f 106,-- op!

Voorts had het Dagelijks Bestuur v/d DZR een onderhoud met Ds.Rumainum, de voorzitter van de Alg.Syn. v/d ECK., waarover nog geen mededelingen worden gedaan, omdat de inhoud van 'vertrouwelijk aard is'.

Voorts krijgt Coll.K. opdracht aan álle Evangelisten een gratificatie van f 10,-- uit te keren, voor zover zij ongesubsidieerde scholen bemannen.

Voor het volgend jaar zal worden bezien of wij hun maandsalaris wat kunnen optrekken.

Uitbreiding v/h aantal ongesubsidieerde schooltjes moet echter worden stopgezet!

N.B. Sommige van die schooltjes hebben méér leerlingen dan ménige gesubsidieerde school.

Overigens heeft men niet de mening gevraagd van Ds.R.Rumbiak, en óók niet die van Ds.F.Rumainum, de voorzitters resp. v/d Classicale en Algemene Synoden.

N.B. Deze schooltjes werden door de Indonesische onderwijsinspectie wel gesubsidieerd, daar het peil van het onderwijs voldoende was. De door ons in de praktijk opgeleide leerkrachten werden door de inspectie v/h Gouv.Ned.Nieuw-Guinea niet erkend, omdat de Onderwijzers geen diploma hadden van een door het Gouv. erkende opleiding en -zij het ook zéér gebrekkig-enige kennis van de Nederlandse taal hadden.

Toen wij in 1981 onze oude medewerkers ontmoetten, hadden 48 v/d 60 al sedert ± 1963 een vol salaris van de Regering in Jakarta, op grond van hun bekwaamheid; de éérste paar jaren werden zij nog op cursussen bijgeschoold.

Deze mogelijkheid werd ook beschreven vóór het einde v/d 19e Eeuw in Sleeswijk Holstein, in één van mijn in Leiden in '47-'48 op veilingen gekochte boeken, évenals de 'Wets corpora'. Aan de T.O.B.-kwestie zal worden gedaan wat mogelijk is.

N.B. 'Niets!'

Een oude Duitse Coll. schreef ons een brief, waarvan ik een gedeelte vertaald heb.

Nierstein, 14.12.'59.

Beste br. en zr. Marcus!

Br.Amstutz (Secr.buitenl. v/d Zwitserse Doopsgez.) bericht in onze (week)bladen ook steeds over jullie werk, van jullie dienst in Nieuw-Guinea. Deze berichten worden door velen graag gelezen. Wij merken ook hoe in onze Gemeenten de Zending meer en meer terrein wint. Uit de berichten zien wij, hoe jullie opgaan i/d Dienst, zo ver uw krachten het mogelijk maken.

Het is binnenkort weer Kerstmis en het is mij een behoefte u van harte een 'Kerstgroet' te sturen.

Moge de Heer, die jullie tot dusver geleid heeft, en jullie bediening zichtbaar gezegend heeft, in jullie harten Zijn licht doen lichten, jullie daarmee machtigen veler harten te openen voor de Heer. Hij schenke jullie Zijn vrede des harten.

Met Kerstgroeten,

jullie A.Braun.

Het antwoord van mijn brief aan Ds.Rumainum was nog vóór zijn vertrek naar Nederland geschreven; ik ontving hem echter pas ná zijn gesprek met het D.B. d/d DZR. Mijn antwoord volgt nu. Ik verzond heb 16.12.'59.

Beste broeder,

1 Jouw brief baarde mij zorg, probeer eens met mij mee te denken.

Indien de Generale Synode mij overplaatst naar Sarmi, dan is het noodzakelijk, dat ik enige maanden onderweg ben om dat terrein en de mensen te leren kennen, vooral degenen die leiding geven; de Guru's en Adathoofden.

Hetzèlfde geldt voor het Ressorst Steenkool!

Indien ik dit niet doe, en op het Kantoor blijf zitten, hóe kom ik dàn aan de kennis, welke ik nodig heb om mijn medewerkers aanwijzingen te kunnen geven en met hen zinvol te overleggen? ik zou in dat geval vergeleken kunnen worden met een blinde Chauffeur.

2 Als wij na mijn verlof aankomen in Nieuw-Guinea, dan ben ik al 47 jaar. Wat betreft mijn denkvermogen, en mijn karakter, daar heb ik geen zorgen over. Mijn gewrichten - vooral mijn knieën - zullen echter bij het tourneren in bergstreken en modderige paden mij het lopen moeilijker maken. Dat tekent zich nú al af bij bergpaden. De verkondiging echter maakt tourneren in de ressorten Steenkool en Sarmi noodzakelijk.

Trouwens, de stedelijke gemeenten en de Guru's in de dorpen a/d kust hebben supervisie en steun niet zo nodig; het zijn vooral de werkers in het binnenland die hulp en bemoediging moeten krijgen.

3 Ik ben van mening dat de D.Z.R. geen bezwaar zal hebben, indien de Alg.Synode mij elders nodig heeft. Ook Mieneke en ik zullen ons schikken naar de besluiten van de Synode.

Ik geef alleen de volgende punten ter overweging:

ten éérste: Is de Ressorst Synode accoord?

ten tweede: Kunnen de Collegae K. en Rumbiak alle noodzakelijke werk volbrengen, nu de Administrateur vertrokken is?

ten derde : 34.000 mensen hebben herderlijke zorg nodig; 90 scholen moeten ten minste 2x per jaar bezocht worden in de ± 100 dorpen in dit Ressorst, dat begint op te bloeien, ten gunste van ressorten die mínder zielen tellen dan het District Konda!

* Daarbij is de gezondheid van Coll.Rumbiak nog lang niet optimaal.

Mieneke en ik wensen jou en Jomima een gezegend Kerstfeest.

w.g. Herbert.

Cop: Coll. K en R.

Uit een brief van Mieneke aan haar Moeder.

Teminabuan, 22.12.'59.

Kerstmis vieren wij in Fatasé, daarna geeft Herbert weer een cursus, want de Guru's hebben dan vacantie, en dus kan ook onze oudste pleegzoon -Sefnat- mee doen; hij is Guru in Djitmau. De jongste, Soleman, is nu op de P.M.S. in Manokwari, een soort MULO.

Aan de weg van Kambuaya naar de kust werken nu regelmatig 500 mannen, waardoor het leven voor vrouwen en kinderen nóg moeilijker wordt. De mannen krijgen wel éten en worden na een maand afgelost door anderen.

Aan het werk in de tuinen nemen zij slechts bij uitzondering deel; zij moeten wel op jacht!

Medio januari wil ik naar Manokwari om Asfaltpapier te halen, zodat wij in onze 'villa' tenminste droog zitten; die wordt dan ook meteen vergroot, want de D.Z.R. heeft zich neergelegd bij het besluit v/d Ressortsynode.

Het gaat goed met Judith en de peuter Mientje; zij begint te zingen en te praten, zij wordt erg leuk!

Prettige feestdagen van M. + H.

Mieneke aan haar Moeder.

Fatasé, 29.12.'59.

Lieve Moeder,

U ziet, wij zijn weer in Fatasé, maar dat zal niet lang duren, want 4 januari gaat Herbert naar Sorong en Manokwari. Ik ga dan alleen op tournee door de bergen: langzaam, elke dag ± 6 tot 8 km, dat gaat wel, want in ieder dorp blijf ik een paar dagen; prátén met de Guru en zijn vrouw en het dorp 'bekijken'. Eind januari hoop ik dan weer thuis te zijn.

Wilt u de Brandverzekering schrijven dat het verzekerde bedrag blijft op f 16.500,--. Verder kreeg ik een rekening van de Visser, voor een geleverde bril; ik heb m.i. u al in mijn brief ddo. 4.11 gevraagd die te voldoen.

Wij hebben rustige Kerstdagen gehad, ook uit het dorp Kambu-fatem, kwam de Evangelist met zijn gezin en de schoolkinderen. Kerstboomversieringen maakten wij uit de rolletjes 'rang' en kettingen van de bonte verpakking van 'Sunlight' zeep. Het schoolgebouw was vol.

Wij hadden een groot blik zuurtjes gekocht en ná de preek strooide Herbert ze vrolijk in het rond; daarna vertoonde hij plaatjes met gebruik van de Dia-projector bij de Cetromax en ik gaf vanaf de wat gammele preekstoel uitleg.

27 December preekte Herbert, en een leerling uit de 3e klas vertaalde zijn preek in de streektaal. Onderwerp: Bijgeloof, want men had pas het huis van een gestorven dorpsgenoot afgebrand, opdat zijn ziel er niet meer in wonen kon.

Na de drukte in december heb ik nú tijd op Br.Brauns brief van 14.12 in te gaan.

Fatasé, 31.12.1959.

Beste br.Braun,

Uw brief verheugde ons; in de loop van de tijd is de correspondentie met Europa sterk afgenomen. De oorzaak daarvan is de afnemende belangstelling van onze vroegere kennissen, en ook doordat wij ons 'thuis' in steeds mindere mate in Europa zien. Onze medewerkers die ons hun liefde schenken en ons zien als pleegouders, en wier kinderen ons zien als grootouders, maken dat wij ons hier thuis voelen. Van de weeromstuit verwestert hún denken, zodat zij afstand nemen van het heidense denkpatroon van hun ouders en voorouders, inclusief het daarop berustende recht dat óórlog en bloedwraak voorschrijft.

Sedert de komst van Coll.K. heb ik opnieuw alle Evangelisatieposten bezocht; ik heb nú meer tijd voor mijn medewerkers. Hun kennis is gering en hun verantwoording is zwaar. Behalve Coll.K. zijn er nog 3 Indonesische en één Papuse Predikant; terwijl een tweede Papuse Coll. tezamen met een paar Indonesische Guru's, het District Inanwatan voor hun rekening nemen.

Deze heeft het erg moeilijk, net als vóór hem Coll.M. 't Zijn vooral Ambonese Guru's, die op deze 'zwarte' Predikant neerkijken; eigenlijk dulden zij alléén een landgenoot, welke krachtens zijn afkomst hun méérdere is. Dit geldt óók voor alle Blanken, voor zover zij geen Ambtenaar zijn en dus geen politieke macht hebben. Hier wreken zich de 'zonden der vaderen' die alle niet-blanken minachtten en onheus behandelden en uitbuitten.

Doordat wij hen gewoon als medemensen, als br. en zr. in Christus aanvaarden, hen als medewerkers in onze algemene verantwoordelijkheid zien, en hen in het overleg betrekken, kennen zij ons gezag toe, en dat is méér dan macht.

Daarmee volgen wij het beginsel van 'aided selfhelp' zoals dat door de UNO gepropageerd wordt, iets dat in de 'Zending' nog niet algemeen aanvaard is. Het vereist diepgaande kennis van hún denk- en gevoelswereld, en is arbeidsintensief, omdat het veel voorlichting en onderwijs vereist.

Wij geven dus veel instructie, zowel wat het onderwijs betreft, als ook de gezondheidszorg. In één van de dorpen was de sterfte van kinderen i/d leeftijd van 1-4 jaar 75 %! Mieneke leerde het schoolhoofd het gebruik van kinine. Deze slaagde er in om die sterfte terug te dringen tot 25 %. Op deze wijze neemt het schoolhoofd de functie over van de (heidense) Sjamaan die zo zijn invloed verliest.

De Ressortsynode verzocht mij om een Catechismus te schrijven, die praktijkgericht is, d.w.z. voor deze bevolking, die slechts enkele jaren geleden nog in een neolithisch cultuurpatroon leefde met een strakke Clanstructuur, die exogaam was, d.w.z. waarbij een echtpaar uit 2 verschillende Clans afkomstig is.

Voor beide partners is er dan een tabu wat betreft de tradities en geheimen van de verschillende Clans; degene die zo'n Tabu schendt, kan rekenen op een poging tot moord. Daardoor is de communicatie tussen de echtelieden vaak zeer beperkt.

De Catechese heeft dus een 2-ledig doel, énerzijds het afbreken van oude geloofs- en rechtsstructuren, en anderzijds de essentiële gedeelten uit het Oude- en Nieuwe Testament als contrast te beschrijven, bij voorbeeld 'bloedwraak' tegenover vergeving; of medische hulp tegenover 'Magische' ceremonies, en voor de Moslims in het Zuid-Oosten van Inanwatan: 'God's erbarmen tegenover de brug over het 'helsche vuur', die zó smál is als 't scherp van een zwaard!

Tot op heden werd alleen de Heidelbergsche Catechismus gebruikt in heel Indonesia en er is ook geen moderne vertaling van de Bijbel.

Wat uw vraag betreft: ik heb geen gemeente; die moeten zo veel mogelijk zelfstandig werken, en krijgen daarvoor -voor zover mogelijk- 1 x per maand een rondschrijven met preekschetsen en de bijbehorende exegese. Dat wordt al als een grote hulp ervaren. Wij beiden lopen, of varen van dorp tot dorp, zoals Menno Simonsz en Obbe Philips, ik dan vergezeld door een arts, zoals volgens 't bericht dat Lukas Paulus vergezeldde.

Er zal nog jaren op deze wijze gewerkt moeten worden tot er voldoende Papuse predikanten ons werk kunnen overnemen. Maar ook dan nog hebben de Ressornten financiële steun nodig. De duur daarvan is mede afhankelijk van de economische ontwikkeling. Wel dragen alle belijdende lidmaten en de belijdenis Catechesanten een deel van de benodigde fondsen bij, o.a. door verkoop van tuin- en bosproducten. Ook diegene, welke werken voor de Olie-Mij. of het Gouvernement, steunen het kerkelijk werk in het Ressort.

Voor 1960 organiseren wij Bijbelcursussen, 4 x 10 dagen, vooral voor de Evangelisten en ouderlingen.

Voor de 'Post' vertrekt rest mij weinig tijd.

Wij danken u voor uw voorbede;

Hartelijke groeten,

Mieneke en Herbert Marcus.

Enkele dagen vóór Kerstmis bereikte mij onderstaande brief, van een T.Schra uit Harderwijk, 16.12!

Zeër geachte Ds.Marcus,

Ik kreeg uw Adres via de 'Lectuur Commissie' voor toezending van enkele periodieken. Langs déze weg kom ik dan kennis met u maken, hopende iets voor u te kunnen doen. Het is de bedoeling, dat ik eens per maand een aantal aan u op stuur. De eerste nummers zijn al onderweg, hier zijn ook nog oude bij. Het betreft hier periodieken van 'Triangel' en 'Open deur', ik zou u ook meerdere nummers van deze blaadjes kunnen doen toekomen, b.v. elke maand 5 of 10 van elk.

Gaarne zou ik van u vernemen, of u hiervoor interesse hebt: worden deze krantjes bij u in de Gemeente verspreid? Gaarne zou ik iets over uw werk vernemen Dominee, over het contact leggen met de bevolking, en de taal die zij spreken.

Dominee ik hoop, dat u met de periodieken uw werk kunt verrichten, en hoop spoedig iets van u te horen.

m.vr.gr. T.Schra.

Teminabuan, 30.12.1959.

Zeër geachte.....

De moeilijkheden beginnen al meteen; ik weet niet of ik achter T.Schra een Heer of een Dame moet zien. Nu doet dat in feite niets ter zake, wij zijn net zo gelukkig met een 'Open deur' van Mej., dan wel met Mijnheer of Mevrouw T.Schra, hetgeen ook de bedoeling is van de 'Lectuur Commissie'.

Allereerst hartelijk dank voor de geboden lectuur. Niet wij profiteren er in de eerste plaats van, maar onze medewerkers, d.w.z. Papuse onderwijzers en predikanten, die Nederlands kunnen lezen. Dáárvoor is de 'Open deur' bijzonder geschikt, want de taal is eenvoudig en de inhoud verantwoord. Ook méerdere exemplaren zijn welkom. Wij krijgen van Ds.Klijn 5 exemplaren, maar dat is -gelukkig- te weinig. Natuurlijk moet het zo ver komen, dat men er zichzelf op abonneert. Maar dat is moeilijk: door eeuwen verkeerd beleid denken àlle mensen hier, dat àlle Europeanen 'stinkend rijk' zijn, en men begrijpt dus niet, dat er niet méér hulp komt. Er is véél geduld en kennis nodig, om dit uit te leggen, en soms is dat mij óók een ergernis.

De financiële bijdrage der zendende Kerken voor de duur hun Zending ontstane Evangelisch Christelijke Kerk, wordt verminderd, niettegenstaande de prijzen van essentiële zaken stijgen, maar niet de lonen.

U vraagt naar mijn Gemeente, maar die is er niet; ik heb een Ressort met 3 Classes, een 'territorium', éven groot als een paar Nederlandse Provincies, een trapezium van ± 5.000 km². Tot op heden is er geen wegennet, slechts voetpaden en meest onbevaarbare rivieren en aan de kuststrook wat kreken, waarin eb en vloed vrij spel hebben. De rest is een ruw bergachtig land van kalkrotsen, modderpoelen en boomwortels, met hier en daar verspreid 19 Gemeenten en een ± 48 Evangelisaties. Het verkeer is grotendeels te voet of in uitgeholde boomstammen, waar dit mogelijk is.

Wel is er een weg v/d kust naar het binnenland, maar dan in 'herendienst' en zonder machines aangelegd.

Het 'geld-inkomen' is gering, maar de medische verzorging en het onderwijs zijn gratis. Van de salarissen van ambtenaren en particulieren gaat het grootste deel naar de Chinese handelaren, die hun waren moeten kopen van een Nederlandse Import-Firma die een monopolie heeft. Het totale geld-inkomen van de Papua's zal niet veel meer zijn dan ± f 20,-- per hoofd, per j aar. Desondanks hebben de hier wonende en werkende Protestantse Christenen in dit kalenderjaar bijna f 17.000,-- bijeen gebracht voor de Kerk.

De Kerkdiensten worden gehouden in een gemoderniseerde Maleise taal. Die wordt op de scholen onderwezen, waarvan wij er ruim 85 hebben. Dit is ook nodig, want in ons Werkterrein worden 4 talen gesproken, waarvan 2 met verschillende dialecten.

Ruim 8½ jaar was ik hier de enige predikant, en had ook het beheer van de onderwijsinstellingen. Dat betekende de zorg voor ruim 100 personeelsleden en tevens de herderlijke zorg voor hen en hun gezinnen. Een grote hulp was ook daarin mijn vrouw, die tevens enige jaren Gouvernements arts was. Zij werkt ook n u nog mee, ofschoon er inmiddels 1 Europese en 2 Papuse Coll. mijn taak delen. Dat is ook noodzakelijk, want het werkterrein breidt zich uit.

Mijn vrouw neemt vooral de zorg op zich voor mensen met psychische moeilijkheden. Het komt voor, dat intelligente medewerkers begrijpen, dat het geloof, en dus de gewoonten van hun ouders en grootouders, onverenigbaar is met het Evangelie, dat zijz elf verkondigen. Wanneer dan toch de familie haar eisen stelt, komen zij in een stress-situatie en hebben daar grote moeite mee. Slaapstoornissen, angsten en gevoelens van e enzaamheid maken hen dan meestal -tijdelijk- arbeids ongeschikt, tot zij met h aar hulp hun evenwicht hervonden hebben. En juist deze mensen worden na een overwonnen crisis de beste medewerkers.

In dit kalenderjaar waren wij 155 dagen op tournee. Thuis werk ik dan de correspondentie af en schrijf -in opdracht van de Ressor-Synode- een Catechese, die rekening houdt met hun primitieve en zeer complexe situatie.

Telkens opnieuw worden zij geconfronteerd met het heidendom van hun familieleden, welke hen de oude gebruiken willen doen volgen (b.v. de Bloedwraak) die in strijd zijn met God's Woord.

Ik moet eindigen, over een kwartier moet ik een vergadering bijwonen, die misschien tot middernacht duurt.

Met hartelijke groeten,

De laatste brief van dit Kalenderjaar was voor mijn Zwitserse Collega, die jaren lang op Java heeft gewerkt, en omdat hij Zwitser is, door de Japanners geduld werd. Zijn echtgenote was met mij op belijdenis-catechisatie in 1933-1934 in Leiden; wij maakten kennis met hem tijdens zijn talenstudie in Oegstgeest.

Fatasé, 31 december 1959.

Beste Daniël en Vera,

Als het jullie bedoeling was om vurige kolen op mijn hoofd te stapelen, dan is dat gelukt. Ik wil wel 'strafregels' schrijven: 'Ik zal vaker schrijven.....', maar dat helpt niet: ik stuur jullie liever het 'Jaarverslag'. Daarin zijn niet opgenomen het aantal uren die ik gewerkt heb, maar door de bank is dat \pm 10 uur per dag, tijdens de 210 dagen, die wij 'thuis' waren in onze hut. Maar ook tijdens de tournée's gaat de schrijfmachine mee. Want onderweg krijgen wij brieven, welke beantwoord moeten worden. Zij zijn niet geteld, want ik kan er niet toe komen een 'postboek' aan te leggen. Dáár ontbreekt de tijd, maar óók de plaats voor; onze 'Villa' meet 6 x 6 m!

Toen wij uitgezonden werden drukte br. Meerdink mij op 't hart, om een dagboek te houden, opdat ik weten zou 'hoe ik mijn dag doorbracht'. Een ánder lid v/d D.Z.R. stelde over de besteding van mijn tijd een éénderere vraag; mijn conclusie mocht ik niet openbaar maken, want die was, en is nóg, dat mijn verslagen en begrotingen niet gelezen worden, want dan zou een dergelijke vraag niet gesteld kunnen worden.

Ik heb het desondanks vele maanden gedaan, en óók vermeld welke vakliteratuur op Theologisch en Antropologisch gebied, want ik heb gelezen, wij leven met vraagtekens, die alleen door studie beantwoord kunnen worden.

Op de vragen, die mijn medewerkers opwerpen, moet ik een goed gefundeerd antwoord kunnen geven.

In de eerste plaats bedankt voor het schrift van Rudi, van de Catechese, welke hij heeft gehad, en de tekeningen, zij krijgen een ereplaats en de tekeningen worden overgenomen. Het boek van Pfendergast komt mij goed van pas, want mijn exemplaar wordt vaak uitgeleend, soms maanden achtereen.

Toch is het niet mijn bedoeling, om het zo maar over te nemen; daarvoor verschilt de leefsituatie en de Cultuur van de bevolking hier, te veel van de Europese, waarvoor Pfendergast schreef. De Catechese die ik schrijf, is bedoeld als 'Handleiding' voor de Guru's en Evangelisten, ten behoeve van hun wèrk. Als ik zeg: 'Jullie hebben zelf nog Catechisatie nodig -en dat is vaak naar, maar wáár- dan zijn zij beledigd. Zij moeten van de -door de Synode gevraagde èn voorgeschreven- Catechese zèlf leren. Wij, leden van de Ressort-Synode, hopen dat zij dan zelf tot léven komen.

Het is niet zo -vooral niet aan de kust- dat wij zelf begonnen zijn, maar dat wij in een verziekte 'Volkskerk' het werk van anderen over genomen hebben.

De éérste Zendeling, Ds.Wetstein kwam in 1912 in ónbestuurd gebied terecht, waar Koppensnellen veel voorkwam. Het B.B. kwam gelijktijdig met hem, en beide organisaties moesten nog àlles verkennen! Vooral de hen verstrekte hulpkrachten waren slecht opgeleid, en vaak niet bereid betere inzichten te accepteren.

Wat dát betreft hadden wij in Ayamaru een veel betere kans. Ook wij hadden te kampen met slecht opgeleide Guru's, maar de Stam- en Clanhoofden waren bereid te luisteren en geïnteresseerd in modernisering van hun Samenleving. De Olie Mij. kon rekenen op ijverige en geharde werkkkrachten, zoals ze in bijna àlle bergbewoners regel zijn.

Na afloop van hun contrac(ten) steunden zij de Hoofden in hun streven tot modernisering van de Samenleving. De samenwerking met hen vergemakkelijkte ook ons werk, dat Verkondiging, Diakonaat (Medische hulp) en Onderwijs omvatte.

Inmiddels is het werk hier opgebloeid; wie het met onze radicale aanpak niet eens was van de oudere Medewerkers is inmiddels verhuisd of gepensioneerd; de leden van de Ressortsynode laten alleen nog maar schoolkinderen, die minstens 3 jaar christelijk onderwijs hebben gehad, toe tot de Doop. Maar velen krijgen eerst een zo goed mogelijke Catechisatie, alvorens op hun openbare belijdenis te worden gedoopt.

Wij hebben nu een nieuwe standplaats, een centraal gelegen dorp in het dichtst bevolkte gebied.

Het is voor ons nu gemakkelijker de Gemeenten en Evangelisaties te bereiken, zònder de hoge kosten van een vliegticket, waar wij toch geen geld voor krijgen op de Terreinkosten. Wij zijn bezig een kleine-semie-permanente woning te bouwen, grotendeels met hulp van de dorpsbewoners, die ons als 'ere-Clanleden' verzorgen. Deze wijze van wonen heeft vele voordelen; wij leven nú niet in een wijk voor de 'amberi's, dat zijn de vréémdelingen, maar zijn opgenomen in een dorpsgemeenschap, waarwij bij zo veel mogelijk import-levensmiddelen vermijden en ons zo sober mogelijk kleden. Onze huishoudster is ons daarbij een grote steun en de manier, waarop zij haar dochttertje verzorgt, wekt de belangstelling van andere vrouwen.

Al wordt er in Teminabuan -althans door de leden van het Zendings-team- meestal niet gediscrimineerd, toch komen zij hoofdzakelijk in contact met de àndere Blanken, en in mindere mate met de Indo-Europeanen. De méésten vinden onze wijze van omgaan met de bevolking 'gek'; enkelen nemen er zelfs aanstoot aan. Net als in Zuid-Afrika is er ook nú nog veel hoogmoed onder de Blanke en Indonesische imigranten.

Wat jullie schreven over de broeders en zusters, die in Papua-Nieuw Guinea werken, was voor ons heel interessant. Ik moet het hierbij laten; hartelijke groeten van

Mieneke en Herbert.

JAARVERSLAG D. Z. R.

NIEUW-GUINEA

Schoolbeheer

Toen Ds. Koopmans in januari 1959 te Teminaboean aankwam, moest er in de eerste plaats een verdeling van werkzaamheden tot stand worden gebracht tussen hem en Ds. Marcus. Dit bleek niet zo eenvoudig, doch tenslotte nam Ds. Koopmans het schoolbeheer voor zijn rekening, als zijnde een min of meer afgebakend geheel. Aanvankelijk werden gezamenlijk enige tournees gemaakt, waarbij Ds. Koopmans gelegenheid kreeg het terrein enigermate te verkennen.

Bij dit schoolbeheer behoort echter een omvangrijke administratie, die door de heer Van den Oever werd gevoerd. Jammer genoeg heeft de A.S.B. de heer Van den Oever naar Hollandia overgeplaatst. Dit schiep voor Ds. Koopmans een moeilijke situatie. Weliswaar kreeg hij wat hulp, doch helpen en zelfstandig werken zijn twee. Het gevolg was, dat Ds. Koopmans een groot deel van zijn tijd aan de kantoorstoel gebonden was en zich moest geven aan arbeid, waarvoor hij allerminst was uitgezonden. De Zendingsraad was het volkomen met hem eens, dat hierin zo spoedig mogelijk verandering moest komen. Hoewel niet meer tot het verslagjaar behorend, kan nu reeds vermeld worden, dat in overleg met de Raad voor de Zending van de Ned. Herv. Kerk een oplossing in zicht is, waarbij Ds. Koopmans althans van de administratie van het schoolbeheer ontlast wordt. Of later het gehele schoolbeheer van zijn schouders genomen kan worden, hangt af van de mogelijkheid hiervoor een onderwijskracht aan te trekken en van de geldmiddelen, die beschikbaar zijn.

De heer Van den Oever was veel meer dan „alleen maar” administrateur. Hij was ook zendingsman in de ware zin van het woord. Wij willen hem hier nog eens oprecht dank zeggen voor de veelzijdige arbeid door hem te Teminaboean verricht.

Ds. Marcus

In zijn jaarverslag zegt Ds. Marcus:

„Wij kunnen terugzien op een jaar van hard werken. Al blijven éclatante successen uit, toch is het werk zeker niet vruchteloos. Doordat ik mijn handen meer vrij had dan andere jaren, had ik ook meer tijd om de oorzaken van het dikwijls teleurstellende resultaat van de arbeid na te speuren. Hierbij is een onderzoek naar de geloofsvoorstellingen bij de bevolking dringend noodzakelijk. Dat ook in andere ressorten de moeilijkheden duidelijker gezien worden, blijkt o.a. uit de zeer uitgebreide en diep gravende vragenlijst, gericht aan de hoofden van vervolgscholen en internaten over het godsdienstig leven op de school.”

Ds. Marcus ziet in het meestal grote verschil in levensstandaard tussen Europeanen en Papoea één van de factoren, die een beletsel vormen nader tot elkaar te komen. Om deze kloof te overbruggen dient men in de eerste plaats de Papoea als volkomen gelijkwaardig te beschouwen, terwijl het van belang is dat de zendingsarbeiders een zo sober mogelijk leven leiden en eenvoudig behuisd zijn.

„Een nog belangrijker oorzaak voor de bestaande kloof moet gezocht worden in de animistische en dynamistische geloofsvoorstellingen van de Papoea, welke het fundament vormen van de maatschappelijke verhoudingen en in verschillende cultuuraspecten naar voren treden. Ook bij de gekerstende Papoea spelen deze geloofsvoorstellingen nog een rol. Zo erkent men slechts mensen van de eigen clan als volwaardig. Zelfs de aangetrouwden worden met nimmer aflatende argwaan beschouwd. Zij zijn en blijven lid van hun eigen clan en dus in wezen potentiële vijanden. Wanneer dit de houding tegenover eigen rasgenoten is, hoe moet men dan wel staan tegenover Europeanen. Overwonnen kan dit alles slechts worden, wanneer de Papoea het nieuwe geloof existentieel beleeft en de medemens leert zien als de naaste.

De hulpkrachten van Papoeese en Indonesische landaard hebben als gewoonlijk weer veel moeilijkheden veroorzaakt. Gedeeltelijk komen deze voort uit de genoemde sociale verhoudingen en godsdienstige opvattingen. Het heidense fundament van hun gedachtenleven blijkt uit allerlei bandeloosheid op het gebied der zeden en uit het bijgeloof. Als er één ding duidelijk blijkt bij het onderzoek naar hun geloofsvoorstellingen dan is het dit wel, dat slechts bij zeer weinigen een radicale verandering in hun wereldbeschouwing heeft plaats gevonden. In hun denken spelen macht en aanzien en solidariteit met hun clangenoten een groter rol dan de gemeenschap der heiligen. Het christendom is dan een aangeleerd en opgelegd stelsel van godsdienstige en ethische axioma's. Het heeft geen wortel geschoten, laat staan de oorspronkelijke gedachtenwereld vervangen of verdrongen!

In verband hiermede wijst Ds. Marcus op het grote belang van het evangeliserend en opvoedkundig werk aan de vervolgscholen. Het jonge geslacht, dat deze scholen bezocht heeft, kan later, als ouders, een beter milieu vormen voor hun opgroeiende kinderen. Toekomstige goeroe-evangelisten, die hier onderricht hebben ontvangen, zullen, naar gehoopt mag worden, nagenoeg geheel het heidense element in hun gedachtenleven hebben losgelaten en betere opvoeders kunnen worden dan die van thans, de goeden niet te na gesproken.

„Van veel belang is de opvoeding en de evangelisatie op de meisjes-scholen. Immers de vrouw heeft de beste kansen om invloed op de kinderen uit te oefenen zo lang ze nog klein zijn, en later bepaalt de vrouw meestal de sfeer in het gezin. Het is daarom juist gezien dat de onderwijzeressen aan de M.V.V.S. de volle aandacht schenken aan het afbreken van de geloofsvoorstellingen van de pupillen en aan

de opbouw van een nieuw — een bijbels — wereldbeeld. Hoe nuttig de andere vakken ook mogen zijn, toch zullen de evangelisatie, de vakken betreffende de kinderverzorging, opvoeding en huishoudelijke vakken op het eerste plan moeten staan, wil deze school haar taak in het kader van het gehele zendingswerk vervullen. Altijd moet ons daarbij voor ogen staan, dat cultuuroverdracht slechts mogelijk is, indien tegelijkertijd het fundament van de oude cultuur afgebroken wordt. Het komt er niet alleen op aan, dat de leerlingen in contact worden gebracht met het evangelie, maar vooral ook dat hen de onverenigbaarheid van het evangelie met hun heidense gedachtenwereld en alles wat daarop gebaseerd is wordt duidelijk gemaakt.

Wij kunnen pas van kerstening spreken als ook de sociale denkbeelden gewijzigd worden. Zo is het een bron van ellende, dat er veelal geen sprake is van een geestelijke gemeenschap tussen de ouders. Men beschouwt het huwelijk als een sociaal-economisch contract tussen leden van verschillende clans. De man en de vrouw die een huwelijk aangaan, blijven de geestelijke gemeenschap vinden met hun classificatoire zusters en moeders enerzijds en met hun classificatoire broers en vaders anderzijds. Het opgroeiende kind is hiervan getuige en begint met te geloven dat het zo behoort te zijn.

Een andere moeilijkheid bestaat hierin, dat de — soms — geperfectioneerde natuurrampen, welke goddelijke trekken krijgen, geen invloed hebben op de geldende zedeleer. In de syncretistische heidenschristelijke gedachtensfeer wordt deze verhouding overgebracht op de verhouding tussen God en mens. Daardoor blijft het gedragspatroon veelal bepaald door de heidense adat, d.w.z. door het gedragspatroon opgesteld door de voorouders. In de praktijk blijkt dit door de afwezigheid van een zondebesef. Men ziet zonde dan als een afwijken van het vastgestelde gedragspatroon en komt zo in het gunstigste geval tot een wettisch en farizeïsch christendom. Overtreding van de regels kan men in de heidense sfeer compenseren door het betalen van een boete. Dit maakt de weg vrij voor allerlei scheve voorstellingen. Om hierin verbetering te brengen is een intensieve pastorale zorg nodig. Dit brengt veelvuldig tourneren en het geven van cursussen met zich mee. Ook is nodig een catechese waarin telkens zo duidelijk mogelijk de heidense gedachtenwereld geconfronteerd wordt met de bijbel. Op de in mei gehouden ressortsynode kwam de vraag naar een dergelijke catechese uit de vergadering naar voren. Tegen het eind van het verslagjaar was ongeveer de helft gereed. Vooral het verband tussen belijden en het leven van alledag zal duidelijk belicht worden.

In het verslagjaar werden twee cursussen gegeven over het begrip gemeenschap, waarbij ook weer heidense en bijbelse gedachten tegenover elkaar werden gesteld. Voor het volgende jaar staan vijf cursussen op het programma.”

Tournee's

Nadat Ds. Marcus in de eerste dagen van 1959 de vergadering van schoolbeheerders te Hollandia had bijgewoond, en van deze gelegenheid gebruik gemaakt had om een kerkdienst te leiden voor de Maleis-sprekende gemeente en een radiodienst voor de Nederlands-sprekende gemeente, keerde hij naar Teminaboean terug, alwaar inmiddels de familie Koopmans was gearriveerd. Reeds de volgende maand had de eerste grote tournee plaats, waaraan werd deelgenomen door onze beide zendingspredikanten, Ds. Rumbiak en mevrouw Marcus. Om zoveel mogelijk plaatsen te kunnen bezoeken werd een reisschema opgesteld, waarbij Ds. Koopmans en Ds. Marcus gezamenlijk een aantal scholen inspecteerden en er vervolgens afzonderlijk op uit gingen, terwijl Ds. Rumbiak en mevrouw Marcus een wat gemakkelijker te belopen terrein ten zuiden van de meren bezochten. Het doel van de tournee was in de eerste plaats om Ds. Koopmans enigermate vertrouwd te maken met de werkzaamheden verbonden aan het ressort-schoolbeheer, en in de tweede plaats om speciale aandacht te geven aan die scholen waarvoor de subsidie-aanvraag was afgewezen.

Ds. Marcus schrijft: „In het gemakkelijk te belopen terrein trof collega Rumbiak en mijn vrouw het zwaarste deel van het werk, doordat zij een evangelist moesten opvangen wiens vrouw in een vlaag van krankzinnigheid drie van haar kinderen vermoord had en zelfmoord had gepleegd. De man kwam de schok na een paar maanden weer te boven. Hij had echter een tijd rondgezworven en daarbij allerlei mensen opgelicht. Wij hebben zijn schulden voldaan omdat zijn kruis zwaar genoeg is. Uiteindelijk heeft hij echter toch ontslag genomen.

Vanaf eind maart tot half april heb ik het noord-westelijke bergland bezocht en avondmaal gehouden in de gemeenten waar ik onderweg langs kwam. Collega Koopmans en Tititheruw deden dit in Teminaboean en omstreken, terwijl collega Rumbiak de gemeenten aan de meren bediende. De bediening van doop en avondmaal in de lijdensweken is altijd nog een probleem, omdat wij met weinigen zijn en het aantal gemeenten toeneemt. De uitweg zou zijn een aantal goeroe's voor te dragen voor verlening van het recht de sacramenten te bedienen. Ik ben er echter huiverig voor, gezien de slechte opleiding en het overheersen van heidense en magische voorstellingen in de denkwereld van vele onzer medewerkers.

In de tweede helft van april vertrok ik naar Fatasé, waarheen inmiddels mijn standplaats verlegd was in overleg met collega Koopmans. Mijn vrouw was er al van eind maart af, omdat niemand meer durfde wonen in het dorp, waar zich de droeve geschiedenis van de reeds genoemde moord had afgespeeld. Dit dorp ligt centraal t.o.v. een aantal belangrijke dorpen en de aansluitende gebieden in het district Aifat.

Veel tijd werd door mijn vrouw en mij gegeven aan de opleiding van drie jonge mannen, die evangelist wilden worden. Een is inmiddels vertrokken naar Ransiki (een opleidingsschool voor evangelisten), een ander is in de praktijk, terwijl de derde ongeschikt bleek.

Op 21 en 22 mei werd de ressortssynode gehouden in Ajamaroe. Op deze vergadering werd het voorstel gedaan, dat ik de reeds genoemde catechese zou schrijven. Direct daarna ben ik er mee begonnen. Met de jongens, die in opleiding waren en met de evangelisten uit de buurt werden telkens de paragrafen, die klaar waren doorgenomen en eventueel uitgebreid of veranderd naar aanleiding van hun vragen en opmerkingen.

Inmiddels was de evangelist van Kauf bij ons opgenomen. Hij was ernstig overspannen. Allerlei heidense gedachten speelden hierbij een rol. Eind augustus kon hij weer terug naar zijn werk. Het valt op, dat het juist de intelligenten zijn die overspannen raken. De verklaring is niet zo moeilijk; zij hebben het eerst oog voor de discrepantie tussen beleden geloof en de daad enerzijds en hun — in wezen — heidens wereldbeeld en gedragspatroon anderzijds. Elk jaar komen er zo een paar moeilijkheden.

Deze periode werd alleen onderbroken door het afnemen van het toelatingsexamen voor de evangelistenschool. Dit gebeurde in samenwerking met collega Rumbiak. Hij neemt ook zoveel mogelijk het secretariaatswerk over en moet mij zo vlug mogelijk kunnen vervangen, zodat ik „degraderen” kan tot technische hulpkracht. In de loop van mei verhuisde collega Rumbiak naar Kambuaja. Wij

wonen beiden in een kamponghuisje. Wel zal er bij beide huizen een stukje „aangebred” worden en we laten ze met asfaltpapier dekken. Slaagt dit laatste dan kunnen wij dit systeem ook toepassen voor de huizen van de onderwijzers en de scholen in de bergen. Die zijn eeuwig lek. Op tournec heb ik daarom steeds een tentzeil mee om over het bed te spannen, zodat ik tenminste kan slapen ook als het regent.

Begin augustus hielpen wij het personeel van de Vervolgscholen bij het afnemen van de toelatingsexamens in Techach en Kambuaja. De resultaten worden beter. Er slaagden genoeg jongens voor twee vervolgscholen, de meisjes deden daar maar weinig voor onder. Houdt men in het oog, dat de bevolking zeker zal toenemen als gevolg van de maatregelen van de Dienst voor Gezondheidszorg, dan zal men met de meeste spoed meer mensen moeten opleiden voor het onderwijs, de voorlichting bij de landbouw en de medische dienst.

Het is illusoir te hopen dat de gemeenten hier financieel zelfstandig kunnen worden, zolang er zo weinig aan ontwikkeling van de natuurlijke hulpbronnen gedaan wordt. Per ressort zou een landbouwpraktijkschool nodig zijn naar het model zoals die vroeger in Seroei was. Met behulp van daar opgeleide landbouwers maakt men nu een begin met bevolkingslandbouw voor export (cacao). In Ajamaroe en Ewai zijn wel proeftuinen van de Landbouwvoorlichtingsdienst, een landbouwschool is er echter niet. Ook dit zou een zendingsobject kunnen zijn.

In augustus kwam een studiegroep bijeen te Fatase. Onderwerp was het begrip gemeenschap en de heidense samenlevingsvormen. Door de beperkte ruimte konden er, behalve het groepje in Fatasé, slechts 3 gemeentevoorgangers, 3 jonge onderwijzers, 3 evangelisten en 2 vrouwen aan deelnemen. Het zou wenselijk zijn hier een vormingscentrum te stichten. Dit klemt te meer, daar telkens weer blijkt, dat de opleiding ten enen male onvoldoende is. Jongens met een eindexamen van de opleidingsschool voor onderwijzers kunnen het examenwerk niet maken voor de toelating (!) tot de evangelisten-school te Ransiki. Het blijkt, dat men de jongens — en vaak ook de meisjes — van de vervolgscholen dikwijls aanneemt tot lidmaten, terwijl zij geen andere kennis hebben dan wat bijbelse verhalen en teksten, een uit het hoofd geleerde belijdenis en het Onze Vader. De betekenis van het geleerde ontgaat de meesten hunner.

In oktober en november werd een tournee gemaakt in het oostelijk bergland, waarbij ook Inanwatan bezocht werd. Een strenge controle is hier nodig, maar speciaal wat het ressort Inanwatan betreft, ligt dit moeilijk. De evangelisten vinden dat ze het best zelf kunnen en de goeroe's achten zich eigenlijk — wegens de subsidie t.a.v. de salarissen — in dienst van het Gouvernement.

Met collega Prawar werd de mogelijkheid besproken om goede evangelisten uit het bergland naar de kuststreek over te plaatsen, ter vervanging van ongeschikte en te oude goeroe's.

In december werd een studieweek gehouden met 12 deelnemers, onder wie collega Rumbiak en 8 voorgangers. De bijeenkomsten werden 's middags gehouden, daar de meeste deelnemers in de ochtenduren voor de klas stonden. De ochtenduren werden besteed aan kascontrole en de opstelling van de begroting 1960, samen met collega Rumbiak. Door in mei de salarissen te verlagen met f 15,- per maand kon een tekort voorkomen worden.

In totaal waren wij, inclusief de zondagen, 86 dagen in Teminaboean en 69 dagen in Fatasé. De overige dagen van het jaar werden gebruikt voor inspecties en reizen."

Pastoraat

„Door de zegen des Heren is het gelukt om enkele voorgangers en evangelisten tot een echt beleven van hun geloof te brengen. En natuurlijk is dit in hun werk merkbaar. Wel ondervinden zij meer tegenstand, of misschien moeten wij het anders stellen: zij zien de dingen scherper, stellen de verschillen duidelijker en zien ook scherper de tegenstand die er is.

Bij een aantal hunner is een begin van een geestelijk reveil te bespeuren. Ook om deze reden is intensief tourneren zeer nodig. Het is daarom van het grootste belang, dat collega Koopmans de handen vrij krijgt van de administratie. Ons doel moet zijn het pastoraat voor voorgangers en evangelisten. Juist deze mensen hebben de volle last te dragen van het geestelijke isolement. Gelukt het hen tot geestelijk leven te brengen, dan komt er ook opleving in de gemeenten, hetgeen direct waarneembaar is aan kerkbezoek, collecte en catechisatie."

Tot zover enkele delen uit het zeer uitvoerige jaarverslag van Ds. Marcus.

Medisch werk

De familie De Kuiper kwam dit jaar met verlof naar Nederland. Als arts in dienst van het Gouvernement heeft dokter De Kuiper te maken met het medisch ressort van het Gouvernement, dat even anders ligt dan ons zendingsressort. Teminaboean, dat twee districten omvat, vormt een onderafdeling van de Residentie West Nieuw-Guinea. Ook Ajamaroe is zulk een onderafdeling, bestaande uit drie districten. Elke onderafdeling heeft een eigen gouvernementsarts. Als arts van Teminaboean heeft dokter De Kuiper het gehele kustgebied van Inanwatan tot bij Sorong onder zijn medisch toezicht, alsmede een veel kleiner stuk aangrenzend bergland. In dit medisch ressort neemt vooral de preventieve geneeskunde, dus maatregelen ter voorkoming van ziekten, een belangrijke plaats in. Behandeling van de zieken kan wel incidenteel plaats vinden, doch b.v. de t.b.c. curatief behandelen zou in de praktijk onmogelijk blijken, daar bijna iedereen er aan lijdt of er mee besmet is. De actie om de framboesia te bestrijden heeft goede resultaten opgeleverd. De lijdensaan deze ziekte worden zoveel mogelijk behandeld en de anderen, ter voorkoming van de ziekte, eveneens geïnjecteerd. In zeer korte tijd wordt het hele ressort doorlopen. Honderd dagen tournee in het kustgebied, waar 18.000 mensen een prik wordt gegeven en evenzoveel dagen tournee in het bergland ter uitdeling van 18.000 prikken.

N.B. Dokter De K. vergeet te vermelden c/q de nadruk te leggen op het feit dat wij beiden deelgenomen hebben aan deze campagne.

Uit het A.D.W. ddo. 24.12.1959.

Voorzitter E.C.K. in Nederland.

Zondag 15 november j.l. arriveerde op Schiphol Ds.F.J.S. Romainum, synode voorzitter van de Evangelisch Christelijke Kerk, de éne Protestantsche kerk op Nieuw-Guinea, waarvan ook ons doopsgezinde zendingswerk in dat land deel uitmaakt.

Ds. Romainum, die vergezeld is van zijn vrouw, brengt een bezoek van enige maanden aan Nederland met de bedoeling kennis te maken met de Nederlandse kerkgenootschappen, die het zendingswerk in zijn land dragen. Helaas spreekt hij niet voldoende Nederlands om spreekbeurten te vervullen, zodat de kennismaking nogal eenzijdig zal zijn. 1)

Op Schiphol waren ter begroeting van het echtpaar Romainum aanwezig, behalve hun in Nederland studerende kinderen en een grote schare pers- foto- en filmverslaggevers, leidende figuren van synode en zending van de Nederlands Hervormde en de Gereformeerde Kerken, terwijl van doopsgezinde zijde aanwezig waren de voorzitter van de A.D.S., Ds.S.M.A.Daalder, alsmede de voorzitter en twee leden van de Doopsgezinde Zendingsraad.

- 1) Toen de in opleiding zijnde Heer Romainum verzocht op de kweekschool in Miei het Nederlands als léérvak in te voeren, lachte de Conferentie van Zendingen (1935) hem uit! Hij voelde de krenking, en vertelde mij dit verhaal -in de wandelgang- v/d Synode in 1956!

Ten tijde van zijn bezoek waren er voldoende gepensioneerde predikanten, die in Nieuw-Guinea gewerkt hadden en Ds. Romainum kenden, die graag als tolk het echtpaar Romainum hadden willen helpen.

A.D.W. 24.12.1959.

Op de Philippijnen zijn gebieden te vinden waar jonge mannen hun bruid kopen met geschenken aan de schoonvader. Reeds de oude Grieken kenden dit gebruik en taxeerden, naar hun aard, de schoonheid van een mooie jonge dame op tientallen runderen. Een 'vijftig-koeien meisje' was bij hen wat men hier en daar in Amsterdam een 'moordgriet' pleegt te noemen.

Dit laatste begrip doet op de Philippijnen eveneens opgeld, maar dan in de meer legubere zin van het woord.

In het bergland van Nueva Viskaya heeft de Ilomgotstam nog de gewoonte koppen te snellen, speciaal om de jonge mannen niet met lege handen bij hun schoonvader te laten komen. Het hoofd van een Christen wordt daarbij bijzonder op prijs gesteld.

Dit voorjaar werden twee meisjes en een man slachtoffer van dit gebruik.

N.B. In het Oostelijk deel van het district Inanwatan was dit ritueel, door de samenwerking van BB en Zending reeds in de jaren '20' in onbruik geraakt.

'n Brief van Ds.F.J.S. Romainum.

Den Weleerw.Heer Ds.R.E.H.Marcus,
Secretaris van de Ressortsynode,
Teminabuan.

Beste Bert en Mieneke,

Dank voor je brief, die ik onlangs ontving. Natuurlijk heb je mijn brief goed begrepen; het ging er om te peilen hoe je stond ten aanzien van mijn voorstel, ook al is het nog niet officieel. Reeds veel eerder waren wij gewoon een predikant, die van verlof terug kwam, over te plaatsen, zodat hij een nieuw werkterrein kreeg. Dat betekent opnieuw inwerken en bijleren want je moet het daar gebruikelijke gewoonterrecht en de belangrijke mensen leren kennen.

Naar Teminabuan kan je niet terug, want er zijn daar al 2 Predikanten. Indien de betreffenden dit afwijzen, worden zij ontslagen. Ik heb er over nagedacht of de DZR niet ook een ander Ressort zou willen 'bemannen'. Daar nog niets officieel vastgelegd is, ben je nu nog vrij in je keuze.

Uit jouw brief wordt duidelijk dat zware tournee's voor jou moeilijk zijn, maar dat jij een overplaatsing naar de Evangelisten Opleiding in Ransiki graag zult accepteren. Het spreekt vanzelf dat Mieneke daarin ook een functie zal hebben in de gezondheidszorg en de training en voorlichting van de a.s. Evangelisten, zoals je dit nu ook doet in de praktijk.

Voor de D.Z.R. betekent het een uitbreiding van hun werkterrein. Wat betreft Ds.K., hij kan niet alles alleen doen, maar misschien kan de Heer Westerbaan -met toestemming van de Alg. Schoolbeh.- Schoolbeheerder voor het Ressort worden, indien ook Oegstgeest accoord is.

Ik hoop dat jij, Bert, niet verontrust bent over mijn voorstellen. In 1960 gaat de familie G. met verlof en kan niet opnieuw uitgezonden worden.

Wij hebben daar iemand nodig als Docent, die echt 'Thuis' is in Nieuw-Guinea, want het gaat niet alleen om de theologie (dogmatiek, ethiek, etc.).

Voor de laatste keer: denk er goed over na; mocht het niet door kunnen gaan (omdat het te bezwaarlijk is) dan blijven wij even goede vrienden!

Een gezegend Kerstfeest en dito 1960!

Van ons beiden, Jomima en Job.